

МЕРСЕ РОДОРЕДА УЛИЦА „КАМЕЛИЯ“

Превод от испански: Мая Генова, 2013

chitanka.info

I

Оставили ме на улица „Камелия“, до една градинска порта, и нощният пазач ме намерил призори. Стопаните на онази къща ме искали, но в началото, казва, не знаели какво да правят: дали да ме вземат, или да ме дадат на монахините. Аз така съм се засмяла, че съм спечелила сърцата им и понеже вече били възрастни и нямали деца, ме прибрали. Една съседка казала, че баща ми може да е бил престъпник и да се вземе непознатото дете било голяма отговорност. Господинът оставил жените да си говорят, взел ме както съм си била мръсна и с листчето хартия закачено на гърдите и ме занесъл да гледам цветята: „Виж карамфилите, разправят, че казвал, виж розите, гледай, гледай“. Защото било пролет и всичко цъфтяло.

Но най-забележителното било, че онази нощ цъфнал кактусът, който растял без пръст. В градината отзад имало стена с напукана мазилка, която, преди да се напука, се издувала като мехур, понеже мокриците отдолу си правели гнезда, и до онази стена, покрита с розови храсти, с най-хубавите бели рози, растял огромен кактус. Една снежна зима почвата се заледила и кактусът измръзнал от средата надолу, а от средата нагоре оцелял, тъй като скришом пускал корени в една пукнатина на стената с розови храсти и мокрици, а корените се хранели с тухлите и стария хоросан и така кактусът растял и се показвал нагоре, над стената, за да наднича в съседната градина. И там, най-горе, в деня, когато ме намерили, през ноцта цъфнало цвете с ръждивочервени листа от външната страна, след това млечнобели листа, а в средата — дива рошава коса. Видели го, понеже било лунна нощ и прозорците на столовата били отворени, и трите гледали към задната градина, която била в ниското и трябвало да се слиза до там от кухнята по стълба с няколко стъпала. Луната и лампата на столовата осветявали цветето и господинът, който вечерял, изведнъж казал: „Какво е онова там, което се вижда?“. С вилицата сочел навън, госпожата се приближила до прозореца, казала, че е цвете, и не можела да проумее как така не са забелязали пъпката. Първата. А аз съм спяла.

Взели свещ, слезли в градината, качили се по една стълба, която подпрели на стената, когато стигнали до цветето, очите им се насълзили, като видели колко е хубаво. Като си лягали, господинът, който се казвал Жауме, казал, че може би заради доброто дело да ме приберат Господ им давал знак, като накарал да цъфне кактусът, който живеел от тухли и хоросан. А най-хубавото било, че онова цвете през деня спяло и се показвало само едно и само веднъж в годината, винаги в деня, в който ме намерили, и всяка година съседите идвали да го видят и трябвало да бързат, понеже скоро увяхвало.

Преди да вечерят и да забележат цветето, цял ден приказвали за мен и ме показвали на съседите, защото всички идвали да ме видят. Едните казвали, че това с подхвърлените деца не било никак странно, макар никога да не са ги виждали, били чували да казват, че ги оставят на стъпалата на църквите, но никога до някоя градинска порта. Други казвали, че ги оставят на въртяща се поставка, та монахинята, която ги взема, да не вижда майката, която ги оставя, и се ужасили, когато нощният пазач им казал, че ме забелязал само защото едно черно куче ме душело. Съблекли ме съвсем гола и ме огледали дали нямам някъде следи от зъби, и ме оглеждали, оглеждали, понеже на мястото, където ме оставили, имало едно тъмно петно. Една съседка, госпожа Риус, им казала, че трябва да е петно от кръв, може би майка ми, когато ме е оставила, е кървяла, а стопанката на къщата, на име Магдалена, казва, смятала, че не е така, защото, ако е кървяла, щели да намерят петна от кръв нагоре или надолу по улицата, а имало едно-единствено петно. Казали, че най-странното от всичко било, че когато ме взели на ръце, съм се засмяла, а едно засмяно пеленаче не може да има лоши родители и че по-скоро съм била плод на любов или бедност, младежки грях, и една съседка, която скоро след това починала, хванала едното ми краче, целунала го и казала: „Горкичкото“.

Тогава взели да размишляват на колко ли месеца съм. Съпругът на една съседка казал, че не могат да ме вземат вкъщи, трябва да уведомят полицията. Успокоили го, като му казали, че това ще стане после, най-напред трябва да определят възрастта ми. Едни смятали, може би шест месеца, други само два; някой казал, че съм изглеждала на пет, и накрая приели, че вероятно съм на три, и извадили листчето, закачено на гърдите ми с безопасна игла. Било едно небрежно откъснато парче хартия и на него име, написано с молив, Сесилия Се.

Почеркът бил като на неук човек, но господинът, който забелязвал всичко, им обърнал внимание, че „Сесилия“ било написано по-хубаво, отколкото „Се“. И това идело да покаже, че човекът, който е написал името ми, не е могъл да го допише докрай, защото, види се, когато е писал „Се“, ръката му е треперела, писал го е и е плакал. И от уважение, в регистъра ме вписали така както си било: Сесилия Се.

II

Понякога след вечеря госпожа Риус идваше и ако вече бях в креватчето, влизаше на пръсти и ме прекръстваше от челото до краката, за да ме закриля кръстът. Почти винаги я усещах, но се правех на заспала и ако някоя вечер се разсееше и не дойдеше, я чаках и не можех да заспя. Малко се боях от другите. Следобедите, седнала на първото стъпало на стълбата, която слизаше в градината, ако е хубаво времето, или зад вратата на кухнята, ако е студено, слушах какво говорят. Гласовете излизаха през прозореца или се чуваха сякаш отдалеч зад дебелината на вратата. Често говореха за родителите ми. Един ден казваха, че майка ми вероятно е била артистка, от тези, които пеят песни, четири стъпки напред, четири назад, събират се с колкото си искат мъже и накрая раждат дете, без да знаят кой им го е направил. Друг ден казваха, че сигурно е била някоя маркиза, която отишла да ме роди далеч, на границата, и казала, че отива на минерални бани, оставила ме на някоя бедна жена да ме отглежда, починала и жената, която ме отглеждала, като нямала пари, се отървала от мен както могла. Един ден госпожа Магдалена им каза, че около месец април на годината, в която ме намерили, една жена, облечена в черно и с блестяща шнола в косата, се е спирала няколко пъти да гледа градината, винаги следобед, и че тогава не ѝ обърнала внимание, но спомняйки си за това, го намирала странно. И каза, че онази жена носела пеленаче на ръце, което вероятно съм била аз и че сигурно е търсела отрано някое стъпало, на което да ме остави и че е избрала тяхното, защото макар да не е стъпалото на някой голям портал, то е стъпалото на добре устроени хора, по-сърдечни, отколкото собствениците на някоя голяма къща — познавало се по цветята, толкова много и така добре гледани. Госпожа Риус повтаряше все едно и също: не са постъпили добре като са ме записали с името от листчето хартия, защото някой ден родителите ми, ако са живи, щели да дойдат да ме търсят и да ме отведат. Отговаряха ѝ, че никой не си иска децата, след като ги е изоставил, защото дори и да са отгледани, знае се, че

причиняват повече болка, отколкото радост. Нито като пораснат се отплащат за тревогите на родителите си. Един ден госпожа Риус дойде с два стари чаршафа и каза, че можели да ми послужат. И оттогава винаги ми давах да износвам старите чаршафи.

Седнала на стъпалата, растях. Слушах какво говорят всички онези господжи, които не ми харесвах, гледах как падат и се въртят в кръг листата на явора, гледах и слънцето над розите. Изведнъж чувах господин Жауме да казва: „Качвам се на куличката“. Веднага щом излезеше, започвах да говорят за баща ми. Господин Жауме винаги казваше, че трябва да е бил музикант и затова ме е кръстил Сесилия^[1]. Господжите казваха, че сигурно е бил много лош човек, а аз съм имала уши на престъпник, с прилепнала към страната ми мека част, сигурно майка ми е избрала името, избрала ми го е несъзнателно и сърцето ѝ подсказало тъжно име. Мислех за листата, които падаха, въртейки се в кръг и лежаха на земята като мен. Ушите взеха да ме дразнят. Опипах ги. Казвах, че баща ми вероятно е бил от онези хора, които искат да убият кралицата, поставят бомби, когато минава с влака, крадат и живеят само за да подпалят всичко. Майка ми ме оставила, защото той бил в затвора. Всички тези жени си го представяха как върви часове наред по пътища с цяла педя прах между двама полицаи от гражданската гвардия с белезници на ръцете. Толкова опасен бил. Казвах, че може да е бил млад, а когато им омръзнеше да повтарят, че е бил лош човек, измисляха, че може да е бил някой богат и компрометиран старец, порочен и пълен с пари.

Някои следобеди идваше дребна, възрастна госпожа с бузи като намачкана коприна и сини порцеланови очи, винаги изплашена, идваше само от време на време, понеже живееше далеч. Според нея баща ми сигурно е бил беден студент, а майка ми бедно момиче, пратено да работи като слугинче още четиринайсетгодишно. Понякога я караха да покаже белега, който прикриваше с високи яки от тюл, подпрени на банели. Била е красива и любовникът ѝ я карал да се храни боса, а за десерт я карал да си качи краката на масата и ги покривал с целувки. Накрая ѝ забил една кама във врата, а тя събрала сили да се довлече до балкона и да повика помощ, оставяйки река от кръв след себе си. Един ден госпожа Риус я попита дали меката част на ухото на любовника ѝ била прилепнала към страната му и тя каза „Да“, а аз, седнала с тях, наблюдавах лактите на госпожа Магдалена, които

ме отвращавах, защото бяха почервенели, и докато ги гледах, госпожа Риус ме оципа по ръката и ми каза да не си пипам повече ушите. Все още си спомням деня, в който пурпурният цвят влезе в живота ми — един летен следобед, в който всички щори бяха спуснати и влизаше светлина само през процепите. Дойде една висока госпожа с виолетова рокля, с воалетка и кадифена бенка под окото, с теменужки на гърдите и виолетови обувки; поглаждайки с ръка теменужките на гърдите си, каза, че баща ми сигурно е бил мъж, какъвто рядко се среща, защото съм имала лице на нимфа и на светица и отношенията ми с мъжете, когато порасна, щели да вдъхват страх.

Господин Жауме и госпожа Магдалена искаха да ги наричам „кръстници“, но никога не ги наричах така. Имаха две братовчедки близначки, които, макар да бяха попреминали трийсетте, бяха суетни, покорителки на мъжки сърца и с хубави лакти. Едната се казваше Мария-Синта, а другата Раquel. Тази, която се казваше Мария-Синта, имаше много богат приятел и черна кола, лешникова отвътре, и когато колата беше спряла пред къщата, съседите скришом гледаха как шофьорът се разхожда напред-назад, докато я чака. Винаги ходеше в Лисеу^[2]. Тази, която се казваше Раquel, имаше по-беден приятел. Беше много трудно да се разбере коя беше едната и коя другата, но накрая можех да ги различавам, понеже едната се обличаше крещящо, а другата — не толкова. Също и по бижутата. Мария-Синта носеше само брилянти. Раquel — огърлица от малки перли с една голяма перла, висяща по средата. Мария-Синта понякога хващаше лицето ми в ръце и казваше, че съм приличала на някой неин познат, но не знаела на кого... Един ден взе ръката ми и започна да я разглежда отгоре и каза, че по-рано не обърнала внимание, но никога не била виждала друга детска ръка толкова хубава като моята; ръка на дете, чийто баща е пианист. Аз се разплаках.

---

[1] Св. Сесилия е закрилница на музикантите. — Б.пр. ↑

[2] Най-представителният оперен театър в Барселона. — Б.пр. ↑

III

Вървах много бавно, но пясъкът хрущеше и портата изскърца, като я отварях. Жените приказваха в кухнята. Помислих, че скърцането ще ме издаде, ще ме хванат и ще ме заключат, за да не мога да избягам отново, и ще си умра затворена, колкото и да тропам с юмруци и с крака. И просната мъртва на земята, никога не ще мога да тръгна да търся баща си. Бях излязла да го търся, понеже предната нощ, докато още бях будна, видях как от тавана заваля дъжд от разноцветни звезди, а сред звездите едва-едва съзрях неговото лице.

Градината беше цялата обляна от слънце и листата на цветята бяха спаружени. Когато минах покрай магазина за цигари, продавачката излезе да мие улицата и ме попита къде отивам. Побягнах, без да ѝ отговоря, и не знаех дали сърцето ми биеше силно, защото ме бяха видели, или защото за първи път излизах сама. Вървах надолу по улицата от слънчевата страна и сянката ми ме следваше, качила се наполовина на стената. След като вървах дълго време така, слепоочията ми биеха като часовник, затова се спрях пред една градина с цъфнали хортензии. На входа на къщата, отстрани на три мраморни стъпала с тъмни нишки, имаше прът с напречна пръчка, а върху пръчката — бяла птица с розов гребен, с извит навътре към шията клюн, а единият ѝ крак завързан с месингова верижка. Стоеше мирно и сякаш ме гледаше. Бях като омагьосана. Изведнъж се хвърли напред, изкряска и перата на гребена ѝ настръхнаха. Гласът на момиче, което питаше как се нарича птицата, наруши магията; беше русо, с коса на масури, хванало за ръка един господин. Веднага си помислих, че е баща ѝ. Спрели се да гледат птицата, която малко по малко ни обръщаше гръб. Господинът беше застанал по средата между мен и момичето; беше висок и слаб, миришеше силно на мимоза и на ръкавелите си имаше тъмносин камък, който от време на време блясваше силно. Хванах го за ръка, без да го гледам, и трябваше да си затворя очите, защото изглеждаше, че всичко наоколо се задвижи. Когато ги отворих, видях, че момичето с масурите стои пред мен и ме

гледа. Без да каже нищо, с тясната страна на дланта удари силно между моята ръка и бащината си и го дръпна, за да си го отведе. Тръгнаха надолу по улицата, а аз не разбирах защо онзи господин, вместо да си тръгне с момичето, не го остави да гледа птицата и не отведе мен със себе си. Повървах малко след тях. От време на време момичето подскачаше, масурите ѝ се развяваха, а баща ѝ я вдигаше за ръката, за да скача по-нависоко. Уморих се да ги следвам и те постепенно се смалиха. Момичето с масурите носеше плисирана пола и имаше тънки крака.

Малко се затрудних да намеря къщата. Веднага щом се прибрах, изтичах да си видя косата. В гостната върху една масичка до прозореца имаше огледало във формата на сърце. Рамката му беше от цветя от розово стъкло и листа от зелено стъкло. Вдигнах единия край на завесата и го сложих зад облегалката на едно кресло, за да влезе повече светлина. Косата ми беше кестенява и лъскава. Сkochих, за да я отметна нагоре, но лицето ми избяга от огледалото и не можах да я видя. Усетих я да пада на врата ми, права и тъжна. Тъжна като мен. Защото ми беше тъжно. Оправих завесата, седнах в креслото и дълго време си гледах ръцете.

Привечер се качих на куличката. Никога не се бях качвала и си спомням, че онзи ден беше за първи път, защото още се страхувах, че продавачката от магазина за цигари може да е казала, че ме е видяла да бягам от къщи. Отидохме заедно с господин Жауме. Заизкачвахме се по стълбите към покрива и преди да стигнем най-горе, ми каза да го хвана за панталона, за да не падна. Най-горе стълбището беше тъмно и той каза, че от години се канел да сложи крушка. Извади един железен прът, повдигна резето, слезе едно стъпало надолу, за да може да отвори вратата, тъй като се отваряше навътре и излязохме на покрива.

До кулата се стигаше по дървена стълба без парапет в средата на килера. Кулата имаше прозорци от всички страни. На прозореца, който гледаше към улица „Камелия“ имаше пилон за знаме. На малкото място от стените, останало сред толкова много стъкла, висяха закачени илюстрации: една дама с развят син копринен колан; мъж с брада, заобиколен от змии; голяма отворена длан, цялата на линии; и одран мъж в лице и в гръб. Господин Жауме ме накара да ги разгледам една по една, после ми каза, че няма да ходя на училище, той щял да ме научи на всичко, което едно момиче трябва да знае, че дори и повече.

Седна в едно жълто кресло, което беше придърпал точно пред отрязаната ръка, и с бамбукова пръчка, която, преди да се качим беше измъкнал от един куп в задната градина, посочи хълма вътре на дланта и ме попита дали знам как се казва. Попита ме три пъти и на третия ми каза отговора, също го повтори три пъти, защото по този начин, обясни ми той, имената, които трябва да запомня, ще се запечатат в мозъка ми. Каза ми, че следобедите, седнал в креслото, докато те си говорели долу, той наблюдавал небето. Въртял се в креслото и го завъртал напълно, за да може да гледа небето по малко от всеки прозорец. От западния прозорец гледал най-накрая.

IV

Като господин Жауме, който при първия студ си слагаше на врата синия шал и не го сваляше, докато не се затопли, и аз носех шал заради високата температура, широк и пухкав, който ме задушаваше. Докторът ми слагаше дръжката на една лъжица на езика и ме караше да си покажа мъжеца. От лековете ми приляваше и ми пареше, а когато задрямвах, влизаше госпожа Магдалена и ми приготвяше липов чай, за да се изпотя. Всичко пареше и имаше ужасен вкус, а гласовете им стигаха до мен уморени, след като са преминали през много завеси от мокри дрехи. Виждах лицата им размити, като лицето на баща ми в деня, когато го видях сред звездите. Понякога виждах само очите им, друг път само устата. Привечер температурата се вдигаше и цялата горях, а шалът ме задушаваше, исках да го махна и се опитвах да си движа ръцете, но не намирах нищо: все едно се борех с дим. Когато станах, краката ми сякаш не бяха мои: не ме държаха да ходя, да тичам и да вдигам шум: приличаха на мека тел, разтягаха се и се свиваха, а аз се олюлявах замаяна върху им.

И всичко това, задето избягах от къщи, за да отида в Лисеу. Госпожа Магдалена ми беше приготвила едно кресло до прозореца и възглавница за гърба с калъфка с дантели и панделки. Седнала, часове наред гледах върха на кактуса, целия пепеляв на цвят, прободен отвътре навън от жълти трънчета. Госпожа Магдалена ми слагаше обяда на една масичка и без да ме гледа, а понякога като ме гледаше, сякаш иска да ме научи наизуст, ми казваше, че съм имала късмет да попадна в толкова добри ръце, защото в зависимост от това къде съм се озовала, съм можела да си платя за бягството от къщи със синини от бой по цялото тяло. Но на съседките не разказваше за Лисеу, казваше им, че съм болна, защото мъжът ѝ ме карал да уча прекалено много и трудни за моята възраст уроци, но щяло да бъде по-лошо, ако ме пратят да уча при монахините, защото другите ученички веднага щели да се досетят, че кой знае откъде идвам. И щели да постъпят с мен както кучетата, които имат кученца и не искат да хранят коте дори и да

им го сложат неочаквано под корема, и щяло да се наложи да престана да ходя на училище, защото много щели да ме тормозят.

Разболях се, защото много страдах, след като избягах от къщи. Примряла от страх, че правя нещо, което не е редно да се прави, но и луднала да го направя; а и безпокойството, когато не можех да намеря къщата на връщане. От следобеда, в който бях излязла да търся баща си, така и не узнах дали бяха разбрали за това, заключваха портата с ключ. Казваха, че в квартала се навъртали крадци и трябвало да се живее със заключени и залостени врати. Гледах железните решетки, които не ми позволяваха да изляза, и един ден реших, че ще прескоча стената и ще избягам надолу по улицата. Дълго време чистих тръните на бугенвилията и на розите, които покриваха цялата ограда, за да не се одраскам много като се кача да я прескоча. Отгоре на оградата имаше тънки шипове, но аз изкачих само ниската стена, над фриза с кръговете. Като си поех дъх, хванах клона на маслиновото дърво на съседите и с голямо усилие се набрах на него и седнах на съседната стена, която беше достатъчно дебела. Постепенно, вкопчаха ръце в стената, застанах по корем на ръба и се свлякох надолу. Когато стъпих на земята, коленете ми бяха обелени и ръцете ми трепереха. Болеше ме много. Щом се отдалечих от къщи, попитах една старица, която седеше на улицата и плетеше чорапи, как се стига до Лисеу, а старицата ми отговори да вървя право надолу. Стигнах до широка улица с дървета от двете страни. Стори ми се, че съм се изгубила, и се спрях. Изведнъж усетих миризма, която идваше от клоните. Свежа. Като се замислех за това, онази свежа миризма се смесваше с горещата миризма на моя чай, когато бях болна. Беше се стъмнило и всичко беше светлини и глъчка. Тръгнах отново и вървах дълго време. В дните, в които имах по-висока температура, с очи, отворили се вътре в мен, виждах сините нагръдници и сивите пера на пазачите на входа, клюновете на златните птици, които служеха за лампи, червените кадифета, онзи гърбав старец, който пееше ли пееше, без да спира, сред издокарани господа с копринени чорапи. И златните птици, перата, сините нагръдници и червените кадифета се смесваха с треската и се разпадаха като нещата, които виждаме малко преди да заспим, докато постепенно, сред изтъняваща мъгла се приближаваше, сякаш направен от огън и вода, кръст с диаманти.

Аз исках само да отида да видя музикантите като влизат, защото исках да знам как изглеждат, но тълпата ме повлече: госпожи с тюл и рокли, господа с бяло цвете в бутониерите и бляскави ленти от двете страни на панталоните. Едно момче, което отваряше вратите на колите, след като ме гледа известно време ме попита какво правя. Беше окъсано, с мазен перчем на челото. Обясних му, че искам да видя музикантите, а той ми отговори, че няма да ги видя, вече били влезли през друга врата. И се смееше, сякаш му беше много весело, а когато цялата пламвах от високата температура виждах перчема и двата реда бели зъби. Потокът от хора ни раздели и ме повлече навътре. Докато си изгарях езика с липовия чай, виждах обувки с брилянти и кожи с много дълъг косъм, сякаш най-красивите зверове бяха отишли да слушат пеене, онази тясна рокля с ресни от розови мъниста от горе до долу, които шумоляха; бях протегнала ръка да ги докосна и се изплъзнах помежду пръстите ми. Всичко, което бях видяла, ми причиняваше болка. Казвах, че съм била много болна и ако ми е било трудно да дишам, то е, защото студът се е просмукал в мен. Сигурно се е случило докато съм стояла под оранжевия навес на онова голямо кафене. Застанах там да наблюдавам хората, защото не знаех накъде да поема. Изхвърлиха ме от Лисеу като мръсно коте, а нямаше да ме видят, ако си бях седяла, но станах и тръгнах да слизам по пътеката, за да видя музикантите, които свиреха потънали в трапа. Докато ме изкарвах, един от ония със сините нагръдници и с перата на главата взе да се смее, сякаш беше нещо много забавно.

На терасата на кафенето имаше дами, които приличаха на Мария-Синта: облечени в черно, с големи деколтета, с кръстосани крака и с онези бели дантели от тюл, които се подаваха изпод ръба на полата. Някои от дамите носеха там, където между гърдите се образува улей, кръстче или красив камък на къса верижка. Мария-Синта първа ме забеляза и после често повтаряше, че когато ме видяла, си помислила, че е привидение. Скочи като ужилена и дойде при мен, а когато ме попита какво правя там, не можех да ѝ отговоря, защото гледах онзи кръст с диаманти, който никога не бях виждала да носи. Мария-Синта и приятелят ѝ, който беше висок и с посивели слепоочия, ме заведоха вкъщи с колата, която караше съседите да зяпнат, когато вече си мислех, че ще стигна до морето и ще падна във водата, тъй като един човек ми беше казал, че ако вървя много надолу, мога да

падна в морето. Морето обичало момиченца. Приятелят на Мария-Синта миришеше на цигарен дим, сложи ме да седна в скута си и докато колата се движеше и светлината на фенерите влизаше и отминаваше, мушнах ръката си между сакото и жилетката му, горе в подмишницата, и я оставих там. И ръката ми, и аз се чувствахме добре.

V

Първият следобед, когато отново се качих на куличката, видях много голяма звезда над планината. Господин Жауме се приближи, погледна, където гледах аз и ми каза, че това е моята блестяща звезда. И ме накара да ѝ махна с ръка за поздрав. Онези дни в горещината четяхме в градината, а по хладно поливахме. Краката ми бяха почти толкова силни, колкото преди и можех да скачам и да тичам. Бях научила много неща. Знаех вече имената на всички костички на ръцете и краката и често вечер, преди да заспя ги изброявах и обичах да си ги припомням. Можех да събирам, да изваждам и да умножавам, но не можех да деля. Знаех имената на реките и моретата. Имената на много дървета. Но така и не можах да запомня от какво е направен въздухът. Нито водата. Поливахме по залез-слънце, да не би земята да заври и да умори цветята. То сякаш трябваше да си стои там винаги, като омагьосано, по връхчетата на най-високите листа на филаделфуса, които го виждаха само когато вече си отиваше. Аз поливах малките цветя по края на лехите. Той поливаше по-големите цветя и нежните камелии, защото само той знаеше как да излива водата, без да разравя пръстта. Камелиите живееха от едната страна на градинската порта; от другата беше бугенвилията. Бяха засадени в сандъчета с пръст и тор от кестен, а сандъчетата бяха заровени и покрити с много тънък слой земя. Червени камелии и бели камелии, камелии на розови и бели ивици, забодени направо на клона, без врат, като мъртви. Последни поливахме калите в средната леха.

Един ден, както седях, забила нос в книгата, усетих, че някой ме гледа през оградата. Виждах само една сянка, която идваше и си отиваше, но останах неподвижна все едно не я забелязвах. През нощта си помислих, че е трябвало да видя кой е. Няколко дни по-късно се случи същото, но преди това някой подсвирна. Вдигнах очи и видях едно момче. Слънцето светеше в очите ми и не виждах много добре. Беше окъсано момче с перчем на челото. Погледнахме се за миг в мълчание и накрая, когато го познах, се приближих до портата и го

попитах откъде знае къде живея. Каза ми, че в нощта, когато бях в Лисеу, ме проследил, след като ме изхвърлиха, понеже съм му се сторила толкова мъничка, че му станало жал за мен; когато онези господин и госпожа ме отвели с колата, той се метнал отзад. Разказа ми, че идвал много пъти, защото обичал да гледа малки градини, градини с къщи и че живеел с големия си брат в една барака. Внезапно ме повикаха отвътре и той избяга като подгонен.

Още си спомням, че онази вечер, когато слънцето залязваше, вместо да поливаме, господин Жауме ме накара да си облека чиста рокля и отидохме при градинаря да купим цветя. Спряхме да разгледаме витрината: имаше рози, чиито листа бяха с цвят на тиква от едната страна и жълти като спарциум от другата. Рози, тъмни отвътре и светли отвън. Имаше мънички, напъпили, готови да цъфнат, и чаени рози, на цвят между розово и лилаво. Имаше една червена роза, самотна и от най-червените, с капчици вода върху листата, сякаш плачеше. Като влязохме, нямаше никого, а и градинарят се забави, докато дойде. Ръцете му бяха изкаляни, огромни и с полусковани пръсти, но когато взе едно цвете, го хвана така, сякаш го беше страх да не го прекърши, сякаш той го беше създал, без да знае как, но е сигурен, че ако го хване грубо, ще го унищожи и затова го взе нежно, след като си избърса ръцете в панталона. Разтвори го с подухване и с върха на пръстите си го задържа отворено, за да видим цвета на новородените листенца. Господин Жауме ми каза, че досега не е успял да отгледа кремове в градината си, че може би въздухът не достигал до тях така, че цветята да са доволни. След това градинарят остави във вазата при другите цветя цветето с особената на цвят сърцевина и каза: „Елате“. Прекосихме магазинчето и едно дворче, изкачихме четири стъпала и се озовахме в цветната градина. Имаше лехи с разсад, малки цветя, които тепърва ще растат, подредени в прави линии, изтеглени по конец, и стигнахме до средата на градината, разделена от другата половина с гъста стена от хортензии, и още преди да преминем зелената стена, доловихме мириса на буйния цъфтеж на кремове. Господин Жауме свали шапката си и отпусна ръка до бедрото си, сякаш ръката и шапката бяха от олово, и тихо прошепна: „Боже мой...“

Купи розов храст, подкастрен като топка, с много разтворени розички. Носеше го на ръце и ми каза да гледам дали има камъни по земята, защото можел да се спъне, да ги отмествам, че той не виждал

нищо. Веднага засадохме розовия храст до кухненската стълба. Розичките бяха розови и кичести, но при най-разтворените розовото клонеше към бяло. Раждаха се розови и изсветляваха, преди да умрат. Всяка клонка беше букет с много отворени и много затворени цветчета. Господин Жауме коленичи, за да види дали е засадил право храста, увери се, че е прав и ме прати за мастилницата. Каза да я държа и с напоената опашка на едно листо изтри името на храста, написано върху жълта дъсчица, вързана за стъблото с тел, и взе да пише от страната на дъската, където нямаше нищо. Накара ме да го прочета, беше написал „Сесилия“.

Често нощем, когато времето беше хубаво, излизах в градината и чаках изгрева. Заради розовото.

VI

Монахинята беше нисичка, с жълтеникаво лице и нос като лешник. Говореше с прибрани в ръкавите ръце; видях ѝ ги, защото ги извади, за да избърше навлажненото си око с чисто бяла и много добре изгладена кърпичка. Ръцете ѝ, с подравнени чисти нокти, бяха жълтеникави като лицето. Веднага каза „да“, ще ушийт роклята, защото са прибрави много бедни момичета, а пък те, монахините, тъкмо това искат: да има поръчки, за да могат момичетата да работят. Но каза да не бързаме с роклята, защото били затрупани с работа.

Види се, толкова дълго съм била болна, че си помислили, че ще умра, и вечерта, в която ме помислили за мъртва, защото не ми напипвали пулса и съм дишала по-слабо и от пиленце, и двамата обещаха на Богородица, че ако ме спаси, ще ѝ подарят рокля от коприна, избродирана със злато и скъпоценни камъни. Веднага щом оздравях, започнали да спестяват пари и когато им се сторило, че имат достатъчно, тръгнали да търсят манастир, където да поръчат роклята, но никъде не искали да бродират със златни нишки, казвали, че не могат, бродирали само букви на чаршафите и на калъфките с памучни конци, а когато намерили монахини, които знаели да бродират със злато, поискали им толкова пари, че не могли да поръчат роклята. Но онази нисичка монахиня каза „Да“, каза, че ще отидат да вземат мерките на Богородица, а може би ще бъде още по-добре да поискат някоя стара рокля от енорийския свещеник, така щели да се ориентират по-добре както за мерките на врата и на ръцете, така и за да сметнат колко коприна е необходима, а и за всичко останало. Няколко дни след като получили старата рокля, ни изпратиха цената и беше добра цена.

Ушиха рокля и плащаница изцяло от дебела коприна, със златна дантела на подгъва на роклята и по ръба на плащаницата. Отпред на полата имаше плетеница от златни нишки и релефни цветя и листа, а по средата над изображението имаше един потир, а над потира, във формата на корона, пет цветя, които госпожа Магдалена мислеше за

рози, със сърцевина от скъпоценен камък, и всеки камък различен на цвят. Когато отидохме да вземем роклята, две монахини отвориха кутията и повдигнаха копринената хартия, която я покриваше. Така блестеше, че се уплаших, ръцете ми се разтрепериха и тихо казах: жълт камък. А господин Жауме до мен отговори: топаз. А аз — син камък, а той — тюркоаз; червен камък — рубин; бял — диамант... А монахините кротко се смееха.

Всички съседни дойдоха да видят роклята; бяхме я сложили върху една маса и госпожа Риус мърмореше, защото искала камъните на цветята да са в един цвят и казваше, че монахините сигурно са малко смотани. Но всички други казваха, че монахините са се справили много добре, и смятаха, че роклята си е хубава от горе до долу. Занесохме я в църквата, те си мислеха, че ще ги приеме самият енорийски свещеник, но ги посрещна клисарят и им благодари от името на свещеника и на Богородица. Всяка неделя ходехме на църква да видим дали Богородица носи нашата рокля. И всеки път носеше друга. Но един следобед избягах през стената, в червената рокля, защото бях горילה вестници, и от входа на църквата погледнах нагоре към олтара и ми се стори, че Богородица носеше роклята. Качих се по стълбите, църквата беше празна и тиха, с килим от запалени свещи: някои прави, други наклонени. Пипнах роклята, прокарах върховете на пръстите си около бродираните цветя, опипах камъните. Излязох и се затичах по улиците, а когато стигнах до къщата, трябваше да дойдат да ми отворят, и задъхана им разказах, че Богородица носи нашата рокля. Всички отидохме веднага да я видим, а господин Жауме прошепна, че Дева Мария имала и по-пищни рокли, но никоя не била толкова фина и с камъни, които сякаш се смеят, видно е, че монахините са весели ръкоделки.

Отидохме да доплатим роклята, платиха я на три пъти, защото парите, които бяха спестили, не стигаха, и ни отвори младичка монахиня с бузи като рози и чело като лилия и когато излезе, госпожа Магдалена ми каза, че била послушница, защото била с дълга коса и не носела халка, но когато се венчаела с Господа Бога щели да я острижат и да ѝ сложат халка, за да я отделят от всичко. И че за венчавката ще бъде облечена в бяло, самотна сред сестрите, защото бракът с Господа е самота.

Когато влезе, известена от послушницата, нисичката монахиня ми подаде ръка, за да я целуна, и каза на госпожа Магдалена, че има много мила дъщеря. Госпожа Магдалена ѝ отвърна, че не съм ѝ дъщеря, че ме били намерили до градинската врата и ме прибрали, но ме обичали като тяхно дете и затова обещали роклята, когато съм била на смъртно легло заради една моя лудория. Каза, че съм добро момиче, но съм правела странни неща, а монахинята я попита какви странни неща съм правела, и тя ѝ разказа всичко; че съм си играела с огън, че съм палела хартия на печката, когато останели само въглени, и че съм разнасяла огън из цялата къща; че съм правела фунийки от хартия за писма и съм ги пъхала една в друга и съм ги палела, и че понякога съм подпалвала купчини с вестници. Че веднъж, когато имала гости, влязла в кухнята за захарницата и ме намерила в ъгъла неподвижна като труп и с по една запалена фунийка в ушите. И че когато ми се скарала, устните ми станали морави и че съм казала, че искам да си изгоря ушите, защото не съм искала да имам уши. За да съм се отучела, като знаели, че не обичам червения цвят, ми ушила червена рокля, че аз съм подшила шевовете, и когато съм я облякла за първи път, съм изтичала нагоре по стълбите, затворила съм се в куличката и съм се блъскала в стените като луда. Че всеки път, когато не съм можела да се стърпя да не паля хартия, ме карала да обличам червената рокля и когато съм я носела, ме наричали „пламъка“. Аз си умирах от срам и се бях втренчила в старите ѝ лакти, защото старите лакти са ми противни и исках тя да ми стане много противна. Монахинята прокара ръка по косата ми и ме погледа известно време, без да каже нищо. После попита дали на енорийския свещеник му е харесала роклята, а тя ѝ отговори да, много, дошъл с протегната ръка и с широка усмивка на уста им казал, че Бог щял да им се отплати, въпреки че Дева Мария вече била сторила чудото да спаси Сесилия; и помолил да кажат на монахините, които са избродирали роклята, че са най-добрите работнички на света: със златни ръце, дадени им да бродират златни нишки. А всичко беше лъжа, защото дори не го бяха виждали. След това разказа, че когато съм била едва тригодишна, за карнавала ме облекли като монахиня и цяла зима не могли да ми свалят дрехата, защото без нея непрестанно съм пищяла, че ми мръзнат костите. Монахинята, през смях, извади от един много дълбок джоб църковна картичка; беше изображение на Светото сърце Христово, с вдигната за

благословия ръка. Попита ги защо са ме кръстили Сесилия и отговориха, че така било написано на листчето хартия, закачено на гърдите ми с безопасна игла. Дойде монахинята с розовите бузи и другата, когато я видях, ми каза да не правя повече фунийки от хартия за писма, и да я извиним, но трябва да ни остави. А аз се чудех защо на Богородица ѝ казват Дева.

VII

Веднъж седмично, в петък, Мария-Синта пращаше да ме вземат и прекарвах деня в нейната къща, защото трябвало да видя свят. В единайсет часа вече бях готова и щом колата спреше пред портата, шофьорът, на име Силвестре, натискаше клаксона три пъти. Първия ден ме попита дали искам да седна до него или отзад. Казах отзад и докато се качвах, вятърът вкара един акациев цвят. Изтегнах се на седалката като на легло, тъй като не ме интересуваше да гледам улиците, които отминавахме; единственото, което желях със затворени очи, беше да се върна в Лисеу както в онази нощ и да видя как гърбавият мъж върви напред-назад, да слушам госпожата, която седеше пред мен и носеше гривна като златна змия, как обяснява на господина до нея тайните на театъра: че покривът се отварял и насочвали светлината нагоре, за да го скрият; а пък полегатия под едни огромни машини го повдигали и изравнявали, за да може там да се танцува по време на карнавала. През целия път държах ръката си мушната между седалката и облегалката и си представях, че мирише на цигарен дим.

Като пристигнах, цялата ми рокля беше измачкана; беше ми я поръчала Мария-Синта, от бял етамин, с бродирани черешови клонки над подгъва на полата и една клонка на гърдите — от страната на сърцето, беше казала тя.

Мария-Синта носеше копринен японски халат и целият му гръб беше избродиран с цъфнали бадемови клонки. Живееше на Пасеч де Грасия и от терасата ѝ се виждаше градината на голяма богаташка къща с палми с листа като ветрило и саксии от сини и бели плочки, а по-нататък няколко залинели палми на булевард „Диagonal“. Докато гладеха роклята ми, Мария-Синта ме прати да се изкъпя. Цялата баня беше в бели плочки с жълт фриз. Сапунът беше толкова голям, че не се побираше в ръката ми, а бутилката с одеколон беше от един литър или повече. Мария-Синта прати камериерката да ми изтърка гърба и разказа, че съм избягала от къщи, за да отида да слушам как пеят, и че

операта, която съм отишла да гледам, тя е гледала поне петдесет пъти и нищо не може да се направи: винаги плачела, когато старецът със звънчетата се отдалечавал с чувала с мъртвата си дъщеря.

Камериерката търкаше гърба ми с една жълта гъба с много дупки, по-мека от старата изтривалка, с която госпожа Магдалена ме къпеше в коритото. Когато тя беше много заета, ме къпеше той. Слагаше си морскосиня престилка с три бели райета на ръба, за да не си намокри панталона, а аз се събличах бързо, тъй като госпожа Магдалена вече ми беше разкопчала копчетата на гърба. Хващаше ме с две ръце и казваше: „Скачай в коритото!“. Сапунисваше хубаво изтривалката и много енергично търкаше гърба ми, а на мен ми даваше да си измия гърдите, понеже го било страх да не ме ожули. И после ме изплакваше с едно канче. Понякога обаче казваше, че е изморен и не иска да ме къпе. Веднъж, когато бях паднала в калта и се бях ужасила от мръсотията, ми каза, че Господ е направил човека от кал и когато изсъхне, сама ще си падне от кожата.

Мария-Синта ме накара да застана пред нея и докато ме сушеше с една дебела кърпа, ми каза да ѝ покажа ръцете си от двете страни. Чисти и хубави. След това ме напудри и ме накара да тичам напред-назад, за да падне излишната пудра. Камериерката се смееше, аз също; вятърът ме гъделичкаше като тичах и Мария-Синта извади онзи кръст с брилянти от една червена кутия и ми го сложи. Верижката обаче ми беше твърде дълга, та я върза на няколко възела и запали всички лампи. Каза да погледна в огледалото: стигаше от пода до тавана и се видях цялата, от горе до долу; но очите ми веднага отидоха на кръста с брилянти, който пръскаше огледалото в зелено и розово като кръст на радостта. Следобед дойде Раquel и пихме китайски чай с жасмин.

За Сант Жоан^[1] двете братовчедки носеха сладкиши с череши и с кедрови ядки. Съседите изкарваха на улицата всичко, което имаха за горене, а децата помагахме и няколко дни преди това обикаляхме къщите в квартала, за да събираме дърва за горене. Палеха огъня точно пред нашата порта, защото беше по средата на улицата, и още от следобеда госпожа Магдалена започваше да недоволства; казваше, че къщата ѝ се пълнела с дим и се караше на господин Жауме, задето не ще да помоли да запалят огъня малко по-нататък. Помня, че онази година излязох в градината, докато госпожа Магдалена приготвяше вечерята. Светлината сивееше и улицата изглеждаше заспала. Чух

някой да изсвирва. Иззад купа дърва излезе момчето от Лисеу и застана пред мен; с една пръчица се потупваше по бедрото. Сигурно беше усетил изненадата ми, защото започна да се смее, сякаш си мислеше, че ме е изплашил. Като го попитах откъде идва, ми се стори, че дори не отговори. Мълчаливо седнахме на стъпалата на входа, гледахме дървата и накрая ми каза, че му идвало да ги подпали. А аз, не знам защо, започнах да му разказвам как първия път, когато излязох сама, бях стигнала до улица, която водеше нагоре, и в градината на една къща бях видяла чисто бяла птица с розов гребен, беше завързана за единия крак и живееше неподвижна върху месингова пръчка. Виждаше се, че много-много не ми вярва, но малко по малко се въодушеви да види птицата. Не можах да намеря нито къщата, нито улицата. После, докато вървахме, ми разказа, че знаел много кратки пътеки за Тибидабо^[2], че може да се качим там, той много често ходел на гробището. Една нощ нарочно останал и го заключили вътре. Скрил се зад два много големи венеца, за да не го изгони пазачът. Искал да види пламъците. Нощта напредвала, много черна с облаци, които бързо отминавали и когато вече се уморил да чака, ги видял: сини и лилави, от време на време се показвал оранжев език. Всеки път, когато отивал там, крадял цветя от венците и след това ги хвърлял, защото миришели на восък и на смърт.

Когато изкачихме булеварда, се спряхме да починем. Каза ми, че се казва Еузеби. Духаше слаб вятър и сенките на листата се движеха по земята. От страната на Монтжуик^[3] се издигна ракета. Изглеждаше като че излиза от морето и разпръсвайки се падна, сякаш демон разби звезда.

---

[1] Празникът, който отбелязва лятното слънцестоене и рождението на Йоан Кръстител; чества се на 24 юни. В Каталония се приготвят традиционни сладкиши, а предходната нощ се палят огньовете от стари мебели по улиците. — Б.пр. ↑

[2] Най-високият връх (512 м) на планината Колсерола в покрайнините на Барселона. — Б.пр. ↑

[3] Хълм и квартал на югозапад от центъра на Барселона, издигащ се над пристанището. — Б.пр. ↑

VIII

Между страничната облегалка и седалката на жълтото кресло в купичката си бях скрила седем стъклени топчета и една шнола. Едно от топчетата беше прозрачно, смесено с плътно бяло като плетеница, на която не се виждаше нито началото, нито краят. Друго, също прозрачно, беше преплетено с жълто като лимонова кора. Еузеби ги беше взел от едно малко момче, което ги оставило на земята в торбичка, докато се биело с едно по-голямо момиче за зелен пумпал с връвчица. Шнолата ми я подари. Топчетата му ги пазех. Попита ме какво би ми харесало да имам, нещо, което да си е лично мое, и аз му казах блестяща шнола. Влязохме в няколко магазина, шмугнахме се между едни госпожи, които гледаха едно момиче, което им обясняваше как се слага грим, и се приближихме до един щанд. Като излязохме на улицата, ми каза „Дай ръка“ и в нея сложи шнола с три звезди от брилянти. Никога не разбрах кога и откъде я беше откраднал. Трябваше да я нося скришом, понеже госпожа Магдалена, щом я видя, поиска да ми я вземе.

С Еузеби станахме големи приятели от нощта с ракетите. Прекарахме я заедно под боровете. Събудих се преди него и се чувствах все едно цял живот съм спала на открито. Загледах се в лицето му; беше много близо. Прекарах сянката на единия си пръст няколко пъти пред цепката на едното му око, която блестеше, но тя не се разшири, нито се стесни. Хванах няколко косъма, които се развяваха, и ги пригладих към другите. Бях с една много стара синя рокля и като станах, се протегнах на пръсти с вдигнати ръце и си помислих, че съм като син пламък. След това с пръстите на двете ръце едновременно опипах трапчинките на бузите си, тъй като Еузеби ми беше казал, че бузите ми са надупчени. Слънцето току-що беше изгряло и лека мъглица се влачеше по тревата. Протегнах едната си ръка и като се наклоних леко, казах: „Нещата са такива, каквито са“, защото Мария-Синта винаги го казваше, а аз исках да приличам на Мария-Синта. Коленичих до Еузеби и за да го събудя бръкнах с пръст

в ухото му и ми се стори, че стигам до чукчето и наковалнята. Защото знаех много повече неща, отколкото изглеждаше. Отвори и затвори очи няколко пъти, полузаслепен, и отново се погледнахме така, както през нощта, когато, уморени от хората и да гледаме как се върти виенското колело, тръгнахме към гората. Аз не исках, но така се случи. Засрамах се, че се погледнахме по този начин, омагьосани и застинали на лунната светлина, и затова му казах, че понякога се чудя какво ли са правели слънцето и луната като малки. Че слънцето е било гнила топка, която, като си отивала, оставяла цялата нощ опръскана. А луната била проядена и имала червеи във всички дупки, като мъртвите в гробовете. Нагрязана като сирене и топла от отчаяние, умираше, без да го съзнава, като нашия мозък. Убита от камари от най-различни червеи, които няма да ѝ оставят ни педя здраво място. И когато червеите я завладеят, всичко ще се срине и върху земята постепенно ще се образува кора от премазани до смърт хора и твари. Плътна кора. Думите не можеха да излязат от устата ми, защото тогава отново се погледнахме по онзи начин и успях само да кажа, че когато слънцето и луната паднат, земята ще се превърти. Сякаш този блясък в очите на Еузеби беше разхлабил нещо обтегнато вътре в мен, не знам какво.

Но през деня не се оставих да ме погълне погледът му. Станах и се затичах надолу по хълма. Викаше ме, каза да го изчакам, че ще отидем на гробището. Но аз тичах към къщи. Заварих портата отворена, а по улицата имаше разпръсната пепел. Госпожа Магдалена ме чакаше облечена и се задушаваше от гняв. Удари ми толкова силен шамар, че цяла сутрин ми тече кръв от носа. От този ден ме заключваха много често, ама аз се измъквах винаги когато си исках по маслиновото дърво на съседите.

IX

От войната имам смътен спомен. Знам само, че се радвах да виждам възрастните уплашени, харесваше ми да се разхождам по средата на улиците, когато виеха сирените, а най-много ми харесваше как плачат накрая. Тази радост се смесваше със срама от кръвта ми, срама от изцапаните чаршафи първата нощ. С бомбардировките се появи отново липовият чай, а липата миришеше на дърво и настилка. Докато в кухнята госпожа Магдалена разпределяше малкото захар от дажбата, за да стигне за по-дълго, аз гледах и мачках тази смес от листа и цветя, за да попият пръстите ми миризмата на нощ и болест.

Бяха дошли да ни кажат, че църквата с Богородица, която носеше нашата рокля, била изгоряла и един следобед отидох да я видя. Беше средата на лятото. По улицата вървеше едно момче, доброволец от републиканската милиция, с разкопчана риза, мръсно като прасе. Аз бях тогава дванайсетгодишна, макар че всички ми даваха петнайсет, а момчето сигурно беше на седемнайсет, а може би нямаше и толкова. Обърнах се на другата страна и се правех на разсеяна, но с крайчеца на окото си го виждах как се приближава. Когато ме настигна, протегна ръка и повдигна косата ми от едната страна и без да се спира, я остави да се изплъзне помежду пръстите му. Сърцето ми подскочи, ама никак не се изплаших, а когато стигнах до ъгъла, побягнах. Стените на църквата стояха все още прави, таванът беше пропаднал и слънцето огряваше навсякъде. Отмествах камъните с крак. Под едни тухли намерих лилия от оцветено дърво и едно обгоряло лице, което трябва да е било на някоя светица. Нямаше нито чело, нито вежди, но очите ѝ се виждаха добре, а устата ѝ беше полуотворена. Взех го и когато се прибрах, го сложих в кутия от обувки и я скрих под стълбата на куличката, покрита с парче от стара завеса. През нощта дълго гледах главата, стана ми лошо и не можах да заспя до сутринта.

Господин Жауме сутрин и следобед обикаляше да търси храна. Казваше, че парите му свършвали, всичко било скъпо, трябвало да ходим да просим милостиня и единственото хубаво на войната било,

че прогонила котките от градината. Денят, когато бомбардираха сградата на общината, госпожа Магдалена беше малко болна. Докато двамата трепереха, с разтворена ръка аз повдигах косата си от дясната страна, оставях я да се изплъзне между пръстите ми и виждах лицето на онова момче с очи на подплашено пале, което сигурно беше заминало на фронта. На другия ден седнах на една пейка на „Пасеч де Грасия“ да гледам как минават автомобили със знамена. Понякога си мислех за Еузеби, който изчезна, когато започна войната. Ракул успя да избяга в Лондон с бижутата си. Мария-Синта живееше сама в апартамента и балконите ѝ винаги бяха затворени. В края на първото лято с господин Жауме отидохме да я видим. Когато вече бяхме на улицата, госпожа Магдалена дотича и ми свали от врата медальона на света Сесилия, който ми бяха подарили за първото причастие. Мария-Синта ми каза да изляза на терасата. Носеше халата с цъфналите бадемови клонки и косата ѝ беше разпусната като черна вълна. Цветята блестяха, розови по средата и бели по края. Аз гледах палмите, а те двамата си говореха тихо. Изведнъж чух господин Жауме да казва: „Не ти ли е студено?“. Въпросът ми се стори странен, тъй като беше топло и се обърнах да ги погледна — той галеше ръката ѝ, лека-полека, нагоре и надолу, от китката до лакътя. За да не ги гледам повече, тичешком влязох вътре и отидох в банята. Застанах пред огледалото, но банята беше тъмна и светнах лампите. И тогава за първи път осъзнах, че цялата съм се променила. Краката ми се бяха оформили, а преди бяха слаби; под роклята гърдите ми, все още момичешки, вече напиреха, но за да образуват улей, трябваше да притисна здраво ръце отпред. Погледнах се в очите и ми се стори, че не съм сама. Почти несъзнателно се приближавах към лицето си, но огледалото се запоти и ми го изтри от средата надолу. Бавно притворих очи и ги оставих съвсем леко отворени, за да се видя, сякаш съм умряла. И не знам какво ми стана тогава. Започнах да се влюбвам в себе си. Кръвта ми течеше, слушах живота на кръвта, червена, понякога задрямала, надолу по бедрото от коприна. Сложих ръце на тила и подхвърлих тежката си коса нагоре. Кожата ми беше нежна, лактите ми бяха нежни и това, което чувствах, не можеше да се обясни с думи: аз не бях като другите, бях различна, защото сама, заобиколена от кърпи и миризма на сапун, пред огледалото бях съблазнителката, а в огледалото — влюбената.

Х

Паулина беше слаба като върбова пръчка с права, твърда и суха коса. Подстригваше се късо, та приличаше на луда в главата, и в този вид се мотаеше от сутрин до вечер из къщата. Паулина беше прислужница на госпожа Риус. Къщата на госпожа Риус беше похубава от нашата, а в градината ѝ имаше четири финикови палми. Желязната украса на портата ѝ беше по-разкошна, във вазите върху двете колони, които я крепяха, имаше аспарагуси с по един кактус по средата. Съпругът на госпожа Риус я зарязал с трима синове, които, когато пораснали се отнасяли с нея като със своя годеница, носели ѝ цветя и избирали плата за роклите, които тя си шиела. Паулина беше кльощава и недоразвита за своите седемнайсет години и се вбесяваше моментално за най-малкото нещо, мълчеше часове наред и никога не ставаше ясно какво я е вбесило.

Доста време след избухването на войната госпожа Магдалена попита Паулина дали иска да идва в неделя да чисти. Каза „Да“, но преди всичко да не научи госпожа Риус, защото щяла да я уволни, ако разбере, че тя я мами. Види се, госпожа Риус искала Паулина да ѝ чете за живота на светците в неделя следобед, ама ѝ било много скучно; за да се измъкне, някои недели казвала, че трябва да отиде да види братовчедка си, а нямаше никакви братовчедки. Първия път, когато дойде да чисти, излезе навън издокарана, лъхаща на карамфили, със зачервени и подути ръце, и след като затворихме вратата, каза да ѝ пипнем сърцето, че биело като камбана. Следобед мина госпожа Риус. Понеже я видяхме през щорите, успяхме да отидем в градината отзад, вмъкнахме се в бараката за градински инструменти и седнахме върху купчина чували. Паулина дълго време мълча и накрая каза, че това е краят на света и сигурно госпожа Риус се е досетила къде е по миризмата на карамфили, тъй като имала нюх на ловджийско куче. Госпожа Риус не си тръгна, докато не стана време да се слага масата, и можахме да си говорим за много неща. Каза ми, че била влюбена в онова момче, което преди войната идвало да ме вижда от време на

време и че ако беше идвал заради нея, щяла да си умре от радост; познавала го само защото го е виждала да обикаля по нашата улица с перчема си над окото и макар да не е могла да го види добре, била сигурна, че очите му са хубави. Обаче, прошепна тихичко, няма похубави очи от тези, които вижда всеки ден. Преди това, два месеца била влюбена в големия син на госпожа Риус и като не можела да спи, на разсъмване лъскала обувките му. Била влюбена в големия, който имал печатница, защото никога не ѝ е продумал, едва я поглеждал, когато му поднасяла яденето, докато другите я насинявали от щипане. Минал ѝ меракът, но въпреки това би се омъжила за момчето, което подсвирквало; каза, че отдавна не го е виждала и ме попита дали знам къде е. Казах „Не“, а тя „Колко жалко“. Най-много ѝ харесало един ден, когато минало пред нея и плъзгало летвичка по пръчките на оградата. Струвало ѝ се странно, че някакво си свиркане може да я плени, защото тя от свиркане разбирала много; можела да свири с два пръста и се чувало оттатък покривите. Но никак не обичала да свири така, като на пожар. Онова момче обаче свирело като птичка и коремът му бил хлътнал. А тя би се омъжила само за момче с хлътнал корем.

Привечер заваля и известно време стояхме мълчаливи и слушахме дъжда върху покрива на бараката. Скоро започна да капе вътре и тя каза, че ако дъждът и ромонът продължават, щяла да заспи като пън. Разказах ѝ, че съм подхвърлено дете, а тя се изтегна върху чувалите и каза: „Като Мойсей“. Когато дойдоха да ни кажат, че госпожа Риус си е тръгнала, вече се бяхме сприятелили много.

Всеки ден излизахме да метем улицата. Преди това я цапахме, за да можем да я метем: хвърляхме шепи пясък. Метяхме винаги по едно и също време, защото аз исках да видя малкия син на госпожа Риус, когато се връща от спортни занимания. Един ден, с метлата в ръка, Паулина взе да се смее сама и когато се умори от смях, присви очи и каза, че иска да прекара първата брачна нощ с музика от съседната стая. Искала да има и градина, за да си сложи хамак, както в първата къща, където слугувала. Госпожата се казвала Маргарита и затова отглеждала много маргарити в градината. И коледни звезди. Защото била родена на Коледа. Попита ме дали съм мислила какъв искам да бъде мъжът ми. Била сигурна, че всички момичета са като нея, луда по мъжете, ама не за да си губи времето, а да спи с тях. Извади един увит в кафява хартия кокоши крак от джоба си, дръпна сухожилието и

всички пръсти се размърдаха; каза, че кракът ѝ харесва, защото я плаши.

XI

Никога не съм си мислела, че след толкова години ще си спомням следобеда, когато с домашните отидохме да навестим госпожа Розалия. Госпожа Розалия се омъжила много младичка за един нотариус вдовец, който бил покрил стените у дома с портрети на първата си жена, която също се казвала Розалия. Беше октомврийски следобед и улица „Верди“ миришеше на изгорели листа. Изглежда, нотариусът винаги говорел за първата си жена, особено на масата, и за толкова вкусните ястия, които тя готвела. А госпожа Розалия, която в началото на брака поддържала разговора и съчувствала на мъжа си за мъката, която го глождела, един ден осъзнала истината: той я използвал като бастун за старостта. Казва, че щом излезел за работа, се разплаквала, а въздишките, които слушали стените, биха разкъсали и сърце от камък. Повече се оплакваше, че не можела да плаче насаме, отколкото от това, че ѝ се плачело винаги пред дебнещия поглед на всички онези портрети, от които първата Розалия се смеела. За да не ги вижда се научила да живее, без да гледа. Говорела, слушала или мълчала с поглед забит в една празна точка. Това постоянно страдание бързо я състарило, краищата на устните ѝ увиснали и имаше бръчки между веждите. През цялото време, докато ѝ бяхме на гости, поглеждаше часовника и ни каза, че било лош навик, дължала го на мъжа си, който не можел да се стърпи и десет минути, без да го погледне. Носеше златен медальон с малък портрет на господин с големи очи, целите черни с малко бяло. Всеки път като поглеждаше часовника, хващаше медальона и го обръщаше наопаки, сякаш от разсеяност. След малко отново го обръщаше налице. Не го оставяше да живее спокойно своя живот на портрет.

От нотариуса имаше една дъщеря. Преди две години я омъжила за банков служител, който изкарал цялата война скрит на тавана на своя роднина. Имаха момченце на осем месеца и когато пристигнахме, дъщерята тъкмо се беше качила на горния етаж, защото детето се било събудило. Госпожа Розалия ни заведе да седнем на верандата;

градината изглеждаше много странна през разноцветните стъкла. През парчетата от бяло стъкло изглеждаше фалшива. Госпожа Розалия ни разказа, че в шадравана имала червени рибки, но котаракът ги изял и затова не може да ни ги покаже. Котаракът бил зъл като звяр, докато се усетиш, вече е уловил рибата и я носи да си я яде в кухнята. След това добави, че дъщеря ѝ заслужавала по-добър късмет, да се омъжи за някой богаташ, но се наложило да вземе какъвто случаят ѝ предложил, защото остарявала, а кандидатите, които се явявали, си оставали само кандидати. Банковият служител наистина бил добре възпитан, защото един банков служител трябва да бъде добросъвестен и почтен, защото така ще имаш от какво да живееш, когато те изхвърлят, не тия от банката, а годините. Станахме и се качихме на горния етаж.

Дъщерята ни чакаше горе на стълбите. Имаше много черни склучени вежди и тънки устни. Не носеше чорапи, ходеше с подпетени пантофи и като се обърна, видях петите ѝ, бледи като восък.

Спалнята вонеше, а бебето плачеше в люлка, претрупана с дантели под мрежа против комари. Направена от булчинския воал, каза дъщерята. Даде биберона на бебето, а то го изплю и всеки път като му го даваше, го изплюваше. Дъщерята седна, сложи една кърпа под гърдите си, майка ѝ подаде детето, тя извади едната си гърда, по-бяла от смъртта и с много венички. Стисна я и шурна струя, подобна на гной. Обърнах глава, защото по средата гърдата беше морава. Миризмата на мляко се смеси с воня на мокър чаршаф и госпожа Розалия, след като погледа известно време как бебето суче, започна да сменя постелките на люлката и каза, че ще остави мокрите да съхнат на балкона, защото още могат да се ползват. Видя, че гледах едни мръсни чорапи, и ги изрита под леглото. Бебето се давеше и дъщерята каза, че трябва да си почине. Измъкна гърдата от устата му, прибра я, извади пълната, а бебето се хвана за нея и отново се задави. Задушаваше се безшумно, очите му щяха да изхвъркнат, а лицето му силно се зачерви.

Съпругът дойде неочаквано и госпожа Розалия го изведе, защото бебето щяло да се разсее. Веднага щом той излезе, взе шише с одеколон и обилно напръска дъщеря си. Зетят беше рус и косата му започваше зад челото. Едно безкрайно чело. Когато го пуснаха да влезе, каза, че имал видение, докато правел сметките. Някакъв дим. Госпожа Розалия веднага му отвърна, че трябвало да смени стъклата на

очилата си. Той каза „не“, онова, което бил видял, се вдигало и спускало, без да спре, все едно го дърпат от тавана с тел, и изведнъж се допряло до плочките и се изпарило. Дъщерята отмести бебето от гърдата си, а банковият служител поиска разрешение да си свали сакото. Госпожа Розалия каза „Оставяме ви насаме“ и като вървахме към стълбите, добави, че мъжът, като се върне от работа, желае да сподели с жена си как е минал денят му. Те се гледаха с поглед, който ни изличаваше. С очи на мъртвец. Същински неподвижни кукли.

Когато излязохме, уличните лампи вече бяха запалени. През целия път към къщи си мислех, че не искам никога да се женя.

XII

Един ден разказах на Паулина как преди много време бях видяла кон с разкъсана кожа на задницата, а раната покрита с накацали мухи. Запомнила съм го, защото очите на коня бяха тъжни. Отговори ми, че не се е заглеждала в очите на конете, а в очите на хората, и ако жените не си гримират очите, щели да изглеждат безизразни. Един ден сме щели да се гримираме и да излезем на разходка с хубаво изписани очи, за да ни харесват.

Направихме го в деня, когато госпожа Магдалена отиде на зъболекар, защото коренът на един зъб растеше и се забиваше в небцето ѝ. Отидохме в бараката с една коркова тапа и кутия кибрит. Паулина отрязва тънко парченце от корковата тапа, заостри го като молив, а аз приближих запалена кибритена клечка към тапата и обгорих ръба. След това прекарахме молива по чернилката, изрисувахме си очите и си удебелихме веждите. Като излязохме навън, очите ми смъдяха. Тръгнахме надолу по улицата, а сърцето ми биеше много силно само от мисълта за физиономията, която ще направи първият човек, който ме види с гримираните ми като на дама очи. Първо мина господин с един истински и един дървен крак и ни подмина, без да ни погледне. После минаха две госпожи, натоварени с кошници, една много стара госпожа, придружена от по-млада — и те не ни забелязаха. Но едно момче, сигурно беше студент, защото носеше книги под мишница, се изтъпани пред нас и каза, че трябва да си измием лицата. Паулина така го блъсна, че книгите му паднаха на земята. Хванати за ръка, с крясъци побягнахме нагоре по улица „Верди“. Като стигнахме до улица „Камелия“, едно дете си правеше куличка от кал: грабнах една шепа и я лепнах на стената на госпожа Риус.

Спомням си много добре всичко това и го разказвам, защото се случи в деня, когато отново видях Еузеби. След толкова години. Ядях ябълка, беше ми я дала Паулина, и изведнъж чух изсвирване откъм портата. Градината се завъртя като въртележка от клони и листа и ме

врълета вълна от далечни спомени: виенското колело, ракетите, боровите иглички и стъклените топчета с плътни и светли линии, които се търкалят по прашна камениста пътека. Бяха изминали две години от войната и Еузеби, който стоеше до портата, висок и слаб, с разкопчана риза и лошо подстригана коса, с една къдрица над челото, вече беше мъж. Обърнах глава и се приближих до оградата машинално и без да проговоря, притиснах чело на решетките. Докосна трапчинките на бузите ми. След няколко дни започнахме да излизаме заедно. Аз тогава живеях като на сън, не ми се лягаше, когато бях станала, и не ми се ставаше, когато си бях легнала. Спомням си пътека през спечена земя, кактус отрупан с цветове, прилични на фенер, и залязващото слънце отзад. Една нощ отидохме в бараката, неговият брат беше убит във войната, и никога повече не се върнах къщи. И къщата и семейството, което ме беше приютило, с липовия чай и купичката с жълтото кресло, историята за безопасната игла и листчето хартия сякаш бяха една от онези истории, които се разказват на децата, за да ги плашат през зимните нощи или да се забавляват, зависи от децата. Паулина ни видя, като си тръгнахме.

XIII

Бараката имаше само две тухлени стени; останалите бяха направени от консервни кутии и стари дъски, а парчета от чували запушваха дупките. Еузеби ми разказа, че като се върнал от войната, бил много болен и затова всичко било занемарено и че много трудно изкарал хората, които се били намъкнали в къщата му. Бараката нямаше прозорци. Леглото беше до една от стените от консервни кутии, защото така можахме да поберем масата и столовете и един скрин с чекмеджета, които се отваряха много трудно, тъй като дървото се издуваше от влагата. А на стената, на височината на леглото, което беше сгъваемо, имаше две много зле закрепени кутии и скривахме дупката със стари парцали. До тази дупка спяхме, когато беше много горещо, но щом захладнееше, размествахме мебелите, защото ни беше по-добре да спим до тухлената стена. Докато ни омръзна да разместваме постоянно мебелите насам-натам и оставихме всичко както си беше. Когато бях сама, се изтягах на леглото, махах парцала от дупката и наблюдавах съседната барака, която имаше прозорец и здрави стени. Много често на прозореца стоеше едно момче и се бръснеше; окачаше огледалото от външната страна и като затваряше или отваряше прозореца, огледалото ми пращаше слънчеви зайчета. Един ден и аз му изпратих с парче от огледало, което бях намерила в сметта. Когато Еузеби го видя, каза, че парчето огледало щяло да ни донесе нещастие. Напролет момчето от съседната барака сложи на перваза на прозореца саксия с цъфнали теменужки. Скоро, когато се срещяхме на чешмата или навън, започнахме да си казваме „Добър ден“. Толкова обичах да го гледам, особено когато стоеше до теменужките, че веднъж, както носех стъклена кана с вода, се разсеях, спънах се и каната падна и се пукна. Беше рус, с хлътнал гръден кош и много бяла кожа. Бяха ми казали, че работи с мрамор, и дълго време, докато го гледах през дупката до леглото, го виждах да прави ангели, като онези от гробищата. И надгробни плочи с вити букви, а главните — от злато. Обаче беше гипсаджия и винаги ходеше прашен. Може да

не е бил тъжен, но така изглеждаше. Както всички от бараките, без Еузеби и мен, беше преселник от други краища на Испания и това малко ме дразнеше.

Понякога вечер наминаваше старецът с кокошките. Обикаляше всички бараки да събира листа от зеленчуци и картофени обелки. Старецът и Еузеби бяха много добри приятели, играеха по цели нощи на карти и често излизаха заедно и никога не знаех къде ходят. Когато играеха на карти, аз гледах през дупката светлината в прозореца на моя гипсаджия. Ако прозорецът не светеше, не можех да заспя и мислех къде ли е русокосият. И така, както бях живяла ден след ден в очакване Еузеби да се появи пред портата и да свирне, в бараката живеех в очакване да видя момчето гипсаджия, макар и само в мига, когато се подава на прозореца, за да лисне мръсната вода от чиниите.

В дъждовните дни, когато валеше много силно, навсякъде ни капеше вода. Течовете в къщата, в която бях живяла, можеха да се замазват; господин Жауме приготвяше бял цимент в една кофичка и тичаше по покрива да ги замазва. Течовете на бараката обаче нямаха оправяне, защото покривът беше направен от странни неща, от дъски и тухли, поставени едни върху други, скрепени с тръстика и гипс. Един следобед, когато бях отишла да гледам как минават автомобилите, си спомних изведнъж, сякаш ме бяха ударили с чук по паметта, за една копринена роза, която бях видяла в къщата на шивачката на Мария-Синта, тази, която ми уши роклята с бродираните череши, и не спрях, докато не влязох в един голям магазин да видя дали мога да намеря същата. Докато търсех щанда с изкуствени цветя, се спънах в един чадър на земята. Без да се замислям, го взех и си го прибрах. Всеки път като завалеше, щях да го връзвам на тавана над леглото да събира дъждовната вода. Беше направен от морава коприна с позлатена дръжка.

XIV

Госпожа Матилде беше от Картагена и живееше няколко бараки по-надолу.

Познавах я, защото една сутрин ми обърна внимание, че кокошка кълве пасифлората ми, поникнала сама до вратата. Имала седем деца: три от тях, най-големите, загинали през войната, а другите четири, две момчета и две момичета, се пръснали по света и тя живееше в очакване на писма и после обикаляше всички бараки да ги показва. Можеше да гледа на ръка и да се престори на муха. Събираше си ръцете и ги потриваше като предни крачета, прокарваше длан по изпънатата си ръка, а след това по другата, също изпъната, и после бързо-бързо прокарваше длани по лицето си като почти оплиташе пръстите си. Когато един ден поиска да ми гледа на ръка, аз се съгласих, защото исках да знам дали ще правя любов с гипсацията, но това не беше писано на ръката. Каза ми, че не се виждало добре, защото линиите на ръката ми скривали истината. Чак когато видя една звезда на хълмчето, се засмя и ми хвърли карти, умееше и това. Каза, че ще живее в къща с рози, но не на прозорците, ами над тях, и нямало да бъдат рози; щели да бъдат като статуите на хора, статуи на рози. А една нощ ще видя тъжен мъж до жива покойница. Те ще отминат.

Нашата барака беше за смях, цялата покрита с чадъри. Някои бяха крадени; останалите ни бяха подарък от съседите. Обаче моравият чадър никога не го изнесох навън. Посадих камбанки до вратата и за да не ги изкълват кокошките, им направих клетка. Привечер излизах да ги гледам и когато цъфнаха, от време на време откъсвах някоя камбанка и я смачках с пръсти, за да ми ги оцвети в лилаво, макар да беше синя. Гипсацията се спираше много често и ме питаше как са камбанките. И понеже щом ме погледнеше, веднага се чувствах зле облечена, отидох да открадна една блуза.

Магазинът миришеше на лак като трамваите и при онова осветление всички изглеждаха като болни. Чуваше се музика и госпожите минаваха и отминаваха, преобръщаха всичко, пак минаваха

и разглеждаха ли, разглеждаха. На един щанд имаше натрупани блузи: сини и розови. И бели. Така бяха сгънати, че се виждаше само яката и две копчета отпред, а яката беше хубава, понеже беше с ревер. Докато момичето, което ги продаваше, високо, облечено в черно, с обеци като златни топчета, показваше блузи на една много издокарана дама с гърди като яребици, почнах да ги оглеждам, взех една, поразгънах и пак я сгънах, все едно не ми беше харесала. Оглеждах се дали не ме гледа някой. Продавачките бяха заети да обслужват, но на един щанд до блузите една съвсем младичка си лакираше ноктите в червено. За да я изчакам да се лакира и да се обърне с гръб, отидох да разгледам щанда с комбинезоните. Музиката свърши и пуснаха друга, от която на човек му се доспива. Преди това обаче един много висок глас призова всички да отидат да си купят четки за зъби, били много изгодни. При изкуствените цветя почти не се спрях. Розите не бяха от коприна, а червените имаха прекалено жълти и груби нишки и топченца в средата. Когато се върнах на щанда с блузите, видях, че до момичето, което си лакираше ноктите, имаше още едно, което се решише. Издокараната дама все още не беше намерила нищо, което да ѝ хареса, а на първия етаж, наведен над перилата, мустакат войник правеше физиономии на двете момичета, които от време на време го поглеждаха и се смееха. И сега не знам как точно се случи, но изведнъж се озовах на улицата със свита на кълбо блуза под палтото. Възползвах се от момента, когато момичетата се смееха на войника, но все си мисля, че той ме видя. Бутнах на земята блузата, която си харесах, наведох се да я взема и я скрих.

Беше ми тясна на гърдите. Три дни поред я обличах, но веднага я свалях, без да се осмеля да изляза от бараката. На четвъртия ден се реших. Носех я доста отворена, с три разкопчани копчета; в долния илик сложих роза, бях я откъснала от една клонка, надвесена над стена. Излязох точно когато гипсацията приближаваше. Като ме видя, се спря, подпря дланта си високо на стената и аз останах под побелялата му от гипс и прашна ръка с побелели косъмчета. Погледнахме се. След малко каза: „Здравей, Сесилия“, откъсна едно листенце от розата, пъкна го между зъбите си, бели като на новородено кутре, и бавно го изяде. Когато вече не беше останало нищо от листенцето и понечи да откъсне друго, мина старецът с кокошките и ни каза „Добър ден“ и „Наздраве“. Гипсацията дръпна ръката си, по-

точно дланта от стената, и може би, без да иска докосна рамото ми. Влязох на бегом в бараката, но сякаш телом и духом още бях във с изяденото розово листенце и сините камбанки.

Онзи следобед един много гъст облак се разстилаше над бараките и на мръкване се надигна вятър, който вдигаше пръстта и изглеждаше сякаш извира от земята. Излязох на улицата много уплашена, защото Еузеби още не се беше върнал и първото, което видях, бяха три-четири чадъра, които се търкаляха, следвани от цяла тумба деца. Навън имаше много хора; жени крещяха, че идвал потоп, и кучетата лаеха. Бараката беше хаос от тенекиени кутии. Изведнъж настана черна нощ. Дъждът, започнал с редки капки колкото дребна монета, заваля като плътна завеса, през която едва можеше да се мине. Някои бараки се пълнеха с вода. Аз имах късмета гипсджията и две съседки да ми помогнат да закрепим останалите тенекиени кутии и да съберем пръснатите. Притичваха хора с кошници на главата, а една жена се спря до мен и дълго време ми разказваше как дюшекът ѝ заприличал на лодка. Накрая останах сама с гипсджията, подгизнала от глава до пети, и когато блесна онази страшна светкавица, видях, че се гледаме, че дълго време сме се гледали в мрака. Удари гръм, сякаш земята се продъни. Тогава той притегли лицето ми към своето и прошепна, че много ме обича.

XV

Две седмици ни трябваша, за да поправим всичко разрушено от водата и вятъра. Първите дни пътищата бяха като блато, но когато изглеждаше, че времето се е разхладило от бурята, стана горещо. Слънцето яростно печеше и калните улици се превърнаха в реки от прах. Дневната светлина беше ослепителна, бяла и треперлива. Не знам какво се беше случило една вечер, та всички бяха радостни; ала радостта беше някак тревожна. На чешмата имаше много момичета — игриви, голокраки и разрошени. Аз си чаках реда до гипсаджията, който се казваше Андрес, а едно момиче, Тере, което беше много закачливо, с пръст на крана насочи водната струя и изпръска минаващ наблизно мъж със сако в ръка. Мъжът се вбеси и искаше да я бие, но докато викаше, друго момиче го намокри още повече и вбесеният мъж си тръгна, като произнасяше дълга тирада, а всички се смеехме толкова силно, че сигурно ни чуваха чак на небето. Андрес, който от известно време мълчеше, ми каза неочаквано на ухото, че лятото е хубаво с жита и макове, а аз така се бях захласнала да го слушам, че не забелязах Еузеби, докато не заста на пред мен с онази напукана кана. Тогава Тере изпръска и нас и когато Андрес, който също се беше захласнал, ме хвана за ръката, за да ме отдръпне от струята, Еузеби, съвсем побеснял, стовари съда върху главата му. Някои момичета изпищяха, по ризата на Андрес веднага се появи петна от кръв, а Еузеби ме отведе със себе си с празна кана и отчаяно сърце.

През нощта не заспахме, нито Еузеби, нито аз; въртяхме се често и като се изморявахме да лежим на една страна, се обръцахме на другата, но докато преди се въртяхме едновременно, и двамата с лице или с гръб един към друг, онази нощ всеки се обръщаше на своята си страна и когато слънцето изгря, още не бяхме мигнали. Еузеби излезе, без да ми каже нищо; следобед, след като дълго се чудех дали трябва да постъпя така или не, отидох да видя Андрес. Спеше. Приблжих се до прозореца с теменужките; още имаше отворени цветчета, жълти и сини, а също и много изсъхнали, вече със семена. Оттам моята барака

с ръждясалите тенекиени кутии и избелелите чадъри изглеждаше много занемарена. Запалих огън. Челото на Андрес гореше от висока температура, а по превръзката на рамото имаше кръв. Госпожа Матилде дойде да го лекува и много се изненада, като ме видя. Носеше бинтове и памук. Раната беше дълбока, възпалена и започваше да гноясва по краищата.

Когато половин час по-късно си тръгнах, Еузеби ме чакаше прав пред вратата. Някой вероятно му беше казал къде съм и макар че ме видя да излизам, ме попита къде съм била. Казах му, че съм отишла да видя Андрес. И не знам какво ме обзе, каква тъга, че започнах да късам камбанките, за да не виждам повече цветя, след това направих вечерята, а след вечеря облякох крадената блуза и мушнах пръста си в илика, където бях закичила розата, не знам защо, и се излегнах на леглото с лице към бараката на Андрес. Призори, още по тъмно, излязох на пръсти и отидох на чешмата, отворих кранчето, пих вода и нарочно си намокрих лицето. Дръжката на каната беше на земята; взех я и я закачих на таблата на леглото откъм главата.

На другата сутрин пак отидох да видя Андрес; ходех всеки ден, през цялата седмица. След като почистех раните, сядах до леглото и го гледах. Хващах ръката му и по топлината на кожата разбирах, че температурата спада, и си стояхме така — той ми подаваше ръка, а аз я държах. И онези минути привечер, когато хората се връщат в бараките с миризмата на пържено и на сурови дърва за горене, всичко — Андрес и аз, и бараката беше като бонбон. Две мухи, уловени живи в сърцевината на бонбон. Една вечер, преди да си тръгна, се наведох над Андрес, който ме погледна с очи на куче, и го целунах по бузата. Хукнах да бягам и откъснах една по чудо останала камбанка, помирисах я и заврях носа си най-навътре, където синьото избледнява, за да усетя мириса на нещо нежно.

XVI

Тъкмо излизах от бараката с две кофи слънчева вода, за да отида да се изкъпя, видях да идва старецът с кокошките. Не го харесвах, защото беше много досаден и беше станал като моя сянка. Току-що се бил подстригал и ме помоли да му кажа дали са го подстригали добре, защото когато му сложили малкото огледало зад врата видял косата си на стълбички. Не посмял да се оплаче, защото с бръснаря били големи приятели и този бръснар винаги казвал, че си разбира от занаята. Оставих кофите на земята и като вдигнах глава, видях ремъка на панталона му, който се държеше като по чудо под корема му. За да се отърва по-бързо, му казах, че изглежда много добре. Говореше и вървеше спокойно, малко се олюляваше, сякаш палубата все още беше под краката му, защото дълги години беше работил в търговския флот. Каза, че познавал един бръснар в Манила, бил голям майстор, и като не му отговорих нищо, ми излезе с онази история, която и децата знаят, за двата бели кита, които се потапяли във водата и изплували като на игра. Играли си така два дни и две нощи, без да спрат.

Не го оставих да се доизкаже и отидох с двете кофи в банята. Банята беше парче земя, заградено околоръст с дървени греди, пониски от човешки ръст, и ако, който се къпе, не приклеknеше, главата му се виждаше отвън. Завеса от чували закриваше входа и навсякъде плътно до гредите растеше тънка трева. През лятото беше много приятно да се полееш с вода, за да се изкъпеш и поразхладиш.

Съблякох си роклята през глава и я оставих на оградата, половината отвън и половината отвътре, но подръка, защото понякога, когато се къпеше някое момиче, някой глупак му вземаше дрехите. Слънцето залязваше сред облаци и вятърът раздвижваше тревата, която вече пожълтяваше. Облях се с две тенджери вода и почнах да се търкам с насапунисаната изтривалка и тъкмо щях да си търкам кръста, когато чух Андрес на две педи разстояние да пита дали може да ми помогне. Бързо приклеknах, защото отдалеч се виждаше само главата на човека вътре, но отблизо се виждаше целият. И тогава ме обзе

желание да се смее, неудържимо желание, което идваше от много дълбоко, като си представих как Еузеби ще се вбеси, ако можеше види Андрес излекуван, близо до мен, а аз гола като листо. Изправих се притисната до летвите и му казах, че ако не гледа, ще му позволя да ме изплакне и да дойде до входа да му подам кофите и канчето. През пролуката между чувалите ми даде едно розово цветенце, а аз си го закичих в косата.

Започна да ме полива с вода, а въздухът и водата миришеха на слънце, обливаше раменете ми; ръбът на канчето, може би неволно и само веднъж, докосна кожата ми. Но тогава смехът ми секна, а гърдите ми, които и без това бяха настръхнали, съвсем настръгнаха, защото чух Еузеби да вика като полудял на Андрес, че ако не се махне, ще му разпори корема като на теле. Андрес не отговори, а аз се бях свила премръзнала, защото изведнъж всичко изстина. Чух как си отиват и се карат и когато сметнах, че вече са далеч, си облякох роклята, без да се изсуша, и се затичах към бараката. Еузеби ме чакаше на вратата. Вкара ме вътре с ритник отзад, толкова силен, че не можах да се задържа и се озовах през глава на леглото, тогава се приближи и с един замах ми свали роклята. В този момент не знаех дали иска да се люби, или да ме убие, но се спря замислен за миг с роклята в ръка и изведнъж отвори раклата, хвърли роклята вътре и я заключи. След това изнесе раклата от бараката и си замина, като крещеше, че така няма да мога да излизам. Не знаех какво иска; помислих си, че сигурно иска да разкъса малкото дрехи, които имах, и ми се доплака. Онова желание да плача, което винаги ме спохождаше след желанието да се посмея. След малко почука госпожа Матилде много изплашена; удряше с юмруци по вратата и цялата трепереше; каза, че Андрес и Еузеби щели да се пребият на чешмата, да отида да ги разтърва. Отговорих ѝ, че не мога да изляза, защото съм гола и Еузеби е взел всичките ми дрехи. Каза ми да се увия с чаршаф и да тичам натам, може би вече е късно. Щях да си умра права, без да знам накъде да се обърна от ужас, ако Еузеби не беше влязъл като хала и не беше казал, че е пребил Андрес, с един юмрук го проснал на земята като пресована сардина и ако искам да го видя, съм щяла да го намеря до чешмата.

XVII

Два месеца след боя дойде полицията и отведе Еузеби. И стареца с кокошките. Дойдоха призори, позволиха му само да се облече и дори го накараха да се облече пред тях. Преди да тръгнат, се приближих с пресъхнала уста, обърнах си бузата и той ме целуна. Казах му довиждане с глас, който не беше моят. И преди да изминат и петдесет крачки, ми се стори, че не трябва да стоя в бараката, че не е трябвало да го оставям в мъртвешката светлина на утрото, толкова малък между едрите полицаи. Затичах се, понеже вече бяха далечко. Той вървеше между двама души отзад, а старецът с кокошките между други двама отпред. Когато почти ги настигнах, се спънах и паднах на колене върху сухия прах. Изправих се изплашена, че съм ги изгубила и за момент не ги виждах, но скоро се появиха иззад куп изоставени коли. Спрях се пред кафенето, след бараките, понеже всички се качиха в една камионетка и се стопиха нататък по улицата, като че никога не бяха съществували. Седнах на ръба на сандъче с цвете. От коляното ми капеше кръв, понеже ми се бяха забили камъчета.

Госпожа Матилде знаеше неща, които аз никога не бях узнала, и ми ги разказа: старецът с кокошките бил крадец, който бил принуден да напусне търговския флот и обирал къщи, като прескачал през оградите. Винаги си бях мислела, че малкото пари, които Еузеби печелеше, ги е печелел като пазач на коли пред театрите и като носач на куфари по гарите. Госпожа Матилде обаче ми отвори очите и ми каза, че крадели водомери от вилите, капаци на канализацията по улиците и всякакви бронзови статуи. Строителни инструменти от строежите, ако пазачът се разсейвал или спял. Имали ръчна количка, която наемали от собственика на кафенето. Един ден майката на Тере ги видяла да я бутат и едвам я придвижвали, препълнена с цял куп инструменти.

Понеже е крал, го вкараха в затвора. Всички ми казваха, че трябва да направя нещо, за да го измъкна. Не знаех в кой затвор го бяха отвели, но няколко познати от бараките ми казаха да пиша до всички.

Писах и никой не ми отговори. Тогава ме посъветваха да отида да говоря с областния губернатор. Много ноци си представях как съм застанала пред губернатора и се чудя какво да му кажа; той, седнал зад една много голяма маса с лампа със зелен абажур, а до лампата — портрет на жена му и децата му, всички обърнати към него го гледат, той седнал в широко кресло от черна кожа със скръстени над корема ръце, сякаш вече се е приготвил да го положат в сандъка за мъртъвци. А аз, изтегнала се в леглото, се виждах изправена пред управителя и бях сигурна, че устата ми ще онемее, когато ще трябва да му кажа, че Еузеби е в затвора, и да го помоля да ми го измъкне оттам.

Намериха ми дрехи, за да види управителят, че и ние от бараките сме хора. Тере ми даде костюм, който ми беше малко тесен, и розови обувки, които ми бяха големи. Едно друго момиче, което беше много привързано към мен, ми даде памучни ръкавици, дясната с линия от ръжда на дланта. Андрес ми казваше да стоя мирна, да не ходя да говоря с губернатора. Годеникът на Тере смяташе, че трябва да си сложа бяла роза в косата, а една дебела жена, която слушаше, но никой не я познаваше, ми каза да си сложа червена. Но всички ми казваха, че трябва да си сложа цвете в косата, защото губернаторът, в крайна сметка, е мъж като всички останали и момиче като мен щяло да го накара да зяпне. Някой каза, че трябва да се представя като свястно момиче и да гледам да будя съжаление, вместо да ходя като славейче. Накрая ми намериха, не знам откъде, сламена шапка. Беше малко стара и след няколко дни я скрих и казах, че не помня къде съм я оставила. Защото като я носех, не знам на какво приличах.

Много пъти се обличах напълно решена, казвах, че отивам да говоря с областния управител, и отивах да обикалям улиците. Обичах да гледам рекламните на ликьори по прозорците на баровете; имаше много красиви, с хубави букви, с два или три цвята и с нарисувани разни неща. Когато виждах бутилките вътре, добре наредени пред огледалото, веднага се сещах, че Еузеби е затворен и трябва да направя нещо, за да го пуснат. Един ден се спрях пред оградата на парка, с лице към зеленината, без да мога да вляза, въпреки че зеленото ме успокояваше. Друг ден се мушнах в една много тясна улица, цялата с прострени дрехи, от които капеше вода. Небето едва се виждаше. Но си помислих, че Еузеби го вижда още по-малко зад своите решетки. В началото на улицата имаше една къща, чиято стена беше издута навън

и какво ли не бих дала да я видя как пада. Беше улица „Червена“ и ми се заби в паметта. Всички улици ми харесваха: улица „Рибари“, улица „Сол“, улица „Море“. Разхождах се пременена сред комплиментите, които ми подхвърляха моряците и хамалите. Понякога се спирах пред областната администрация и я гледах като че беше театрален декор, и докато я гледах, си мислех, че областният управител, седнал в черното си кресло, не знае, че на входа стои някой, който иска да го помоли да пусне един затворник. Обаче веднага стигнах до убеждението, че никога няма да вляза. Защото ме беше страх от две неща: едното, да не ми падне някоя от обувките, и другото, че когато областният ме попита как се казва затворникът и му кажа Еузеби, ще влезе някой служител и ще ме избута на улицата.

XVIII

Останахме сами с Андрес и накрая заживяхме заедно. Без да изпитвам особено желание за това и когато вече не ми харесваше толкова. Моята барака ни служеше за килер, а бараката на Андрес с тухлените стени и покривът, който не пропускаше дъжд, ни беше къщата. Много пъти в неделя ходехме на вълнолома да гледаме солената вода и полето с миди, оцветено от залеза. Понякога водата се движеше сякаш беше нервна, а слънцето, преди да си отиде, пращаше жълти светкавици с цвета на вътрешността на мида — блед, когато са сурови, и ярък като мандарина, когато се сварят; с тъмна ивица, която скрива наполовина езичето, служещо им за нос. Една вечер помолих Андрес да ме заведе на гробищата. Погледна ме изплашен и не посмях да му кажа, че с Еузеби като малки сме ходили много пъти и че Еузеби е виждал как тичат мъртвите, превърнати в пламък на свещ; и че веднъж искаше да ме накара да остана през нощта, но аз не исках. Както винаги, вървахме към пристанището и видяхме много моряци, като че в морето имаше прекалено много и затова то ги изхвърляше на брега. Няколко бяха слезли по една пасарела с разлюлян въжен парапет и се разхождаха доволни, хванати за ръка, а широките им панталони се развяваха над обувките. Слязоха и двама офицери. Единият беше рус и носеше фуражка с позлата. Като мина покрай мен, ме погледна и за да ме огледа по-добре, се спря за миг, достатъчен за неприличните му помисли. Добре че Андрес се беше навел и не разбра. Като се изправи, ми каза да мълча, бил намерил нещо хубаво. Показа ми го вкъщи: беше стъклено сърчице, окачено на тънка верижка със счупена закопчалка. Спомням си добре всичко това, защото няколко дни след като намери стъкленото сърце, Андрес започна да кашля силно. Вярно е, че отидох да живея с него, когато вече не ми харесваше чак толкова, искам да кажа, когато вече не потръпвах, като го видех, но скоро започна отново да ми харесва много, така близо до мен, но той беше като смъртник, казваше ми, че от деня, когато го помолих да ме полее с вода, за да се изплакна, не е имал и пет минути покой като че някой злонамерен бог

го бил осъдил да мисли само за мен. Разказваше ми как цели нощи е гледал нашата барака, защото аз съм била вътре, а някои нощи, като ме гледал с очи, изпълнени с любовни мисли, ме виждал да излизам от бараката, но не истинската аз, а блянът за мен, прегръщал ме, когато съм била до него, и се будел от своя сън наяве, прегърнал нощта. Винаги ми говореше такива неща, от които настръхвах.

Скоро взе да кашля толкова силно, че започна да плюе кръв. Пет месеца след стъкленото сърце и първата кашлица умря, пламнал от скоротечна треска, а очите му заемаха цялото лице. Жените го заобиколиха, за да не гледам как го отнасят. Но госпожа Матилде ми каза, че конете били черни. Съседите ми платиха погребението.

Тере, която шиеше на парче за една фабрика, каза, че мога да си изкарвам хляба, като шия блузи шемизети. За да става по-бързо, трябваше да се шият направо на машина, без да се тропосват. Давах ми ги скроени. Първо трябваше да приготвя яките и да ги наставям. След това шиех маншетите, правех страничните шевове, затварях ръкавите, пришивах маншетите към ръкавите и ръкавите към блузата, а накрая слагах копчетата и правех илиците на ръка. Госпожа Матилде ми даде една шевна машина, която купила изгодно от стареца с кокошките преди много години, марка U. S. A. White със совалка. Тере ми показва как да я смазвам и ми даде шишенце с масло. Научи ме да вдявам иглата. Не плащаха зле за блузите, но трябваше да се шият по шест на ден, за да си изкара човек прехраната, а аз успявах да ушия само три. Първата я направих горе-долу, получи се цялата разкривена, ала Тере ми каза, че ще мине в купа с другите. Машината имаше добри и лоши дни. В лошите дни конецът ми се набираше на топче под тегела и приличаше на перука. Ако го отрежех, всичко се разшиваше, като че никога не беше зашивано. „Търпение, казваше ми Тере, ще се научиш да работиш с машината.“ Веднъж ми се скъса една от дупките на ремъка, през които минаваше парчето тел, свързващо двата му края. Натисках педала, но колелото не се завърташе, а иглата нито се вдигаше, нито се спускаше. След като дълго умувах какво да правя, отрязах края на ремъка, където беше скъсаната дупка, и пробих нова дупка, като забих един пирон с чука, защото ремъкът беше много як. След като пробих дупката, прекарах телчето и го притиснах плътно към ремъка, но бях направила глупост, защото когато го закопчах, ремъкът минаваше само през голямото колело, а трябваше да минава,

освен това и през малкото долно колело, тоест през двете. Трябваше да повдигна телчето с нож, за да мога да го отделя от ремъка, толкова силно го бях притиснала, и тогава вече го прекарах през двете колела и отново притиснах телчето. Намазах целия ремък с масло, защото без отрязаното парче беше малко къс и опъваше. И когато всичко беше натъкмено, ми се счупи иглата. Тере ми даде една от своите, но беше твърде къса и не можеше да закачи конеца от совалката. След много обикаляне намерих една, която ставаше, а в магазина, където я купих, казаха, че я имат по чиста случайност, била им последната, защото шевната ми машина била за музея. След като сложих иглата, колелото не искаше да се завърти. Тере изпрати един механик, неин приятел. Дойде една неделя в осем сутринта и като влезе, си помислих, че влиза ангел. Беше рус като оня офицер от деня със стъкленото сърце, а косата му така падаше на челото, че веднага ми напомни за Еузеби и ми се доплака. Погледна машината само за миг; след това клекна пред колелото и каза, че трябва да се смени телчето, защото липсва парчето ремък, което трябваше да отрежа заради скъсаната дупка. След като сложи по-дълго парче тел, ми каза да пробвам дали машината шие. Седнах и я задвижих бавно, но конецът се набираще и приличаше на перука. Тогава махна ремъка от колелото и повдигна горната част на машината, сякаш беше капак. Никога не бях виждала машината отвътре и видях как се движи совалката, блестяща и заострена, като бясно зверче. Без да я затваря, клекна пред колелото и докосна полата ми с глава. Стоя два часа, за да изучи машината, от време на време я удряше с чук, намаза я с масло и нефт, отново докосна полата ми с глава и каза „Прощавайте“. Когато приключи, машината работеше. Попитах го какво му дължа и ми отговори, че го правел от приятелски чувства. Никога повече не го видях, но се влюбих, тегелите ми се получаваха криви и все си мислех за механика с оня перчем на челото. Стигнах до четири блузи на ден, но умирах от глад и не можех да ходя от болки отзад на краката и в целия корем. Спях свита със стиснати юмруци, а когато отворех очи дори по тъмно, най-напред виждах машината като някой звяр плашило. И една нощ, без да се замислям, я избутах във вратата, взех си чантичката и слаба като клечка, отидох на Ла Рамбла^[1] да обслужвам господата.

[1] Емблематична улица в Барселона, разположена в стария град между пристанището и площад „Каталония“.] Характерна е с постоянното оживление, разнообразните павилиони за цветя и птици, и ресторанти. — Б.пр. ↑

XIX

С чантата, увиснала на ръката ми, и зле облечена, гледах другите момичета, издокарани и по-решителни от мен. Не знаех как се става ловец. Най-лошото беше, че се влюбвах веднага, от една дума, в мъже, които нямаше да видя никога повече. А ако не се влюбвах ставаше по-зле, защото тогава много дълбоко в мен се зараждаше някаква жалост към самотния мъж, който не ми харесваше. Предпочитам да не говоря колко се срамувах, когато отварях чантата, за да сложа парите. Госпожа Матилде ми казваше, че съм постъпила лошо, щяла съм да се съсия бързо, трябвало да продължа да шия, ако съм била продължила, накрая съм щяла да печеля достатъчно, за да преживявам и да мога да си купя нова машина.

Няколко месеца по-късно забременях и госпожа Матилде ми предизвика аборт само със стръкче магданоз, с което направи отворче, за да влезе въздух. Наложих се да ме закарат в болницата. Когато излязох, исках да узная какво е било, защото вечер, заобиколена от болни, мислех само за това. Момче или момиче. Види се, нямаше как да се разбере, понеже то не било още оформено и не си личало. Госпожа Матилде ми каза, че е изкопала дупка малко по-далеч от бараките и през нощта го занесла в една кофа да го зарови. Изсипала кофата и след това го покрила добре с пръст и сложила отгоре един много голям и един малък камък, за да знае къде го е заровила, а и кучетата да не могат да го изровят. Отидох надалеч от бараките и никъде не видях голям камък и малък камък един до друг, но взех едно обикновено камъче и го сложих в чантата си.

Четоха ми много проповеди, но макар и да бях сигурна, че върша глупост, се върнах на Ла Рамбла. Първият ден беше ужасен. Стоях дълго време като омагьосана и гледах часовника на Лисеу. Тъй като никой не ме заговаряше, ми се дощя да отида до входа на парка да подишам миризмата на зеленина и когато стигнах, ми хрумна да отида да видя дали онази издута стена на улица „Червена“ още стоеше. И точно в началото на улица „Червена“, до онази стена, едно момче,

което малко приличаше ма Еузеби, изтръгна портмонето ми и го открадна. Затичах се след него, но то тичаше по-бързо от мен и не можах да го хвана. Отчаяна, отидох да плача срещу оградата на парка и след малко един моряк дойде да ме утеши и ме попита защо плача. Веднага ми каза, че бил в отпуск и че е от Майорка. Отведе ме в хотела си; стаята беше малка и гледаше към една тясна уличка. Държа ме затворена три дни. Дълго стоеше спокойно, гледаше през прозореца и тихичко си подсвиркуваше, но щом се възбудеше, ми казваше „Моя си, моя си“ и че ще ме вземе да живея заобиколена от вода, и тогава започвах да се плаша, защото настръхвах от мисълта да живея заобиколена от вода, заобиколена от море. Имал къща, която била толкова бяла, че очите не издържали да я гледат. Третата нощ, напълно ужасена, използвах докато спеше и успях да избягам. Без пукната пара, защото нали щяхме да се женим...

На другия ден се събудих с грапав като хляб език и със силно безпокойство. Не знаех какво искам. Излязох през нощта, беше дъждовна нощ, беше нощта с много възрастния господин в голямо като къща легло и с много червени рибки с къдрави опашки зад едно стъкло над възглавницата. Не можех да се нагледам на толкова хубави неща и ме беше малко срам от калните ми обувки и от краката ми без чорапи. Но господинът изглеждаше много добър човек и се направи, че не забелязва. Докато ме събличаше, забелязах копчетата на ръкавелите му. Бяха копчета със син камък, почти черен, и когато се движеше, проблясваха като запалени отвътре. За малко да му кажа да ми даде да ги разгледам отблизо, но не посмях. После, докато си почивахме, внезапно ме попита защо държа ръката му. Отворих очи и като не знаех какво да кажа, отговорих през смях, че не искам да го пусна да избяга никога и че искам да го задържа завинаги. Като стана, сложи пръст в трапчинката на бузата ми, завъртя го сякаш искаше да ми я пробие и отиде да се измие. По обяд отново ме обзе безпокойството от предния ден и започнах да тършувам из бараката. Не знаех какво търся. Нуждаех се от нещо, за да мога да дишам, но не знаех нито какво е, нито къде е. Отне ми часове да осъзная какво е, а когато разбрах, имах чувството, че съм го знаела през цялото време, без да си давам сметка, сякаш една част от мозъка ми е била заспала. Онова, което търсех, беше шнолата със звездичките, сякаш я бях носила предния ден, а от много време не я бях виждала и не знаех къде се е

дянала. Излязох да си купя една, но не намерих нито в галантериите, нито в големите магазини. По средата на Ла Рамбла се спрях внезапно, примряла от страх, защото видях един моряк и ми се стори, че е морякът, който искаше да ме отведе на острова. Тръгнах нагоре по Ла Рамбла и по Пасеч де Грасия, като си мислех, че морякът върви след мен, докато не почувствах умора и седнах на една пейка. Сигурно съм имала температура, защото челото ми беше топло, а устните сухи. Бавно, като че не докосваше земята, премина бяла кола с едно момиче вътре. Затворих очи и почувствах странна радост. Представих си, че и аз ще имам кола, ще седя вътре с перлена огърлица, перлени обеци и с пръстен с една бяла и една черна перла, а шофьорът ще ми отваря вратата да изляза и ще ми казва „Госпожице“ с шапка в ръка. А аз ще нося розова рокля.

Трябва да съм задрямала. Малко след това усетих, че някой докосва крака ми и отворих очи малко изплашена, защото в момента не знаех къде се намирам. Пред мен стоеше момиченце, което ме гледаше кротко с палец в устата. Наведох се и докоснах върха на носа ѝ, но тя се затича към една белокоса госпожа, облечена в черно, която разговаряше с двама много добре облечени господата. Изправих се и дотогава не бях забелязала, че съм пред къщата, където живееше Мария-Синта. Мария-Синта... От дълго време не се бях сещала за нея и в онзи момент като че беше пред мен. Висока и красива, облечена в бяло и с две черни лисици около врата, също както последния път, когато я видях. Не се сдържах да се кача до апартамента да видя дали още живее там. Щях да питам портиера, но краката ме понесоха нагоре. На площадката пред вратата стоеше едно момиче с голям букет цветя. Като ме усети се обърна, загледа се в мен и неочаквано извика „Сесилия“ с глас, който ме разтърси. Беше Паулина. В този момент вратата се отвори и Паулина, без да се замисля, подаде цветята, бяха перуники, на камериерката и каза да предаде на госпожа Маргарита, че ще мине друг ден, бързала и не може да остане повече. Слязохме заедно по стълбите. Спряхме се на входа, тя ме погледна с блеснали очи и ми каза, че винаги си мислела за мен, много. Веднага ме познала. Падна листо от платан. Казах „Виж, листо“ и не знам защо, взех да се смея като луда. И се прегърнахме.

XX

Накрая взехме автобуса. Изкачихме цялата улица „Мажор“ улисани в приказки, тя ме разпитваше, аз ѝ отговарях и се изморихме. Слязохме в подножието на Кармел^[1] близо до една криволичеща пътечка. Къщата на Паулина беше по средата на хълма. Влизаше се през зелена портичка от дървени летви, а градината се изкачваше по стръмния склон от двете страни на каменна стълба, която водеше нагоре между две редици от млади кипариси. Отляво и отдясно градината беше заградена с други две редици от гъсто насадени кипариси, а оттатък кипарисите целият хълм беше покрит от горе до долу с лилави перуники. По пътя Паулина ми беше разказала, че Мария-Синта е умряла в болница, изоставена от всички, дори от госпожа Магдалена и от господин Жауме. Претърпяла катастрофа, останала със счупен крак и вътре също имало нещо засегнато. Приятелят ѝ, Мария-Синта дълго премълчавала това, бил разстрелян в Арабасада по време на войната. Паулина ходела да я види в болницата и ѝ носела шоколад, когато имала. Мария-Синта ѝ казвала, че се моли да умре по-скоро, защото мъжете не обичат куци жени, освен това мъжете вече няма да могат да я обичат, тъй като не знаят нищо за живота ѝ като малка, не могат и да си представят, че родителите ѝ не дишали от страх да не би дъхът им да я простуди. След като я погребали, апартаментът ѝ останал празен и Паулина, която научила за това от господин Жауме, казала на госпожа Маргарита. Тя била първата ѝ господарка и още от войната търсела апартамент, тъй като почнала да се страхува да живее сама в голяма къща. Паулина, която още била привързана към нея, ходела да я вижда и понякога ѝ носела перуники. И така се срещнахме. А от Раquel нямало никаква вест.

Седнахме отвън пред къщата една срещу друга в две кресла от раката. Каза ми, че къщата била на приятеля ѝ, един господин от Тарагона, който имал фабрика за консерви и комуто се харесвало тя да се облича като сервитьорка, когато идвал да я види. Говори ми за малкия син на госпожа Риус. Живели заедно доста време в апартамент

на улица „Флорида бланка“. Преди не ѝ харесвал; харесвал ѝ големият. Но един ден, малко след като аз избягах от къщи, двама полицаи дошли за него. Не защото бил направил нещо лошо, ами защото се виждал с хора, които се укривали. Само два месеца го държали в затвора, но макар и да изглежда невероятно, върнал се напълно променен. Вече не се държал лекомислено като преди, а по цял ден бил толкова тъжен, че на човек му се късало сърцето. Веднага щом заживели заедно, започнали неприятностите със семейството му, задето се влюбил в прислужницата. Няколко какво да се прави, разделили се. Каза ми, че господинът от Тарагона не ѝ харесвал особено, бил твърде стар и твърде дебел; но можела да разчита на него. Станахме и постояхме с лице към Тибидабо. Беше мек следобед, нямаше ни полъх от вятър и градината бе тиха и спокойна. Изведнъж усетих, че ме гледа така, сякаш иска да ме пониже, не знам какво е очаквала да ѝ кажа. Отклоних ѝ вниманието, като я накарах да отидем да видим цветята от другата страна на къщата, които от нашето място не се виждаха. Имаше два-три розови храста и бели перуники, които се катереха нагоре по скалите. Каза ми, че следобед, като ѝ доскучавало, вземала да сади перуники. Защото следобедите, след като си свършела работата и настъпвало спокойствие, идвали заредени с неща, които не се знае докъде ще я докарат. Пречели ѝ. Перуниките били като тревата, самораслящи и щяла да покрие всичко наоколо с перуники, трябвало да насади много, за да останат и за нея, защото понякога идвали дрипави жени от другата страна на хълма и крадели цели наръчи. Беше ми откъснала една бяла перуника; държах я, без да знам какво да я правя, а листата ѝ трептяха, защото бях разстроена. Разказах ѝ, че съмшила блузи, дълго време живях с онова момче, което толкова ѝ харесваше, но дойдоха и го отведоха, защото крадял заедно с един друг, и оттогава нямам вест от него. Нито знам къде е. След това живях с един гипсация, който умря. Тя ми отвърна, то се знае, мъжете, които обичат прекалено много, умират млади и храчат кръв. Разправих ѝ, че ако не бях оставила шиенето, кой знае как щях да свърша и в момента ходя на Ла Рамбла да си търся клиенти. Това много я разтревожи, рече „Не може така“, ако искам, ще говори с господина от Тарагона да види дали той има някой приятел, който да търси момиче, на което да може да разчита. Три от листата на перуниката се отпусаха надолу и после се навиваха нагоре. А пред нас Тибидабо посиняваше.

Къщата на Паулина беше тясна, висока и залепена с гръб за хълма; долу имаше столова и кухня, горе гостна и тераска, а над гостната имаше спалня и баня, които гледаха към горната улица, която беше недовършена. Над креслата на площадката пред къщата имаше асма, която тръгваше от две колони и стигаше чак до парапета на терасата. Там се преплитаха три растения: пасифлора, лоза и глициния. Лозата беше стара, пасифлората беше саморасляк като онази при моята барака, а глицинията се набиваше на очи, понеже стъблото ѝ беше кичесто, покрито с листа, после идваше едно голо място като мъртъв корен и изведнъж от голото място избуяваха листа, много листа, които правеха сянка. Отново ме погледна по онзи начин, който ме притесняваше, и ми каза „Ти си принцеса“, те с госпожа Риус винаги казвали, всички казвали, че съм принцеса. Постояхме още малко заедно, без да говорим. Когато вече си тръгнах, искаше да ми набере букет от перуники. Аз отказах: защо да ги съсипваме.

---

[1] Краен квартал в Барселона. — Б.пр. ↑

XXI

На другия ден след Паулина и перуниките по обяд в бараката дойде госпожа Матилде, много разтревожена, да ми каже, че видяла отдалеч стареца с кокошките. Втрещих се и веднага си помислих, че Еузеби е мъртъв. Старецът с кокошките дойде рано следобед, много спокоен. Беше с бръсната глава и толкова слаб, че едва се държеше на краката си. Влезе в бараката, като показваше, че това много го притеснява, поклащаше бавно глава известно време и първото, което каза, беше, че съм постъпила добре, че Еузеби е един нещастник и да си го избия от главата, ако още не съм го сторила. Попитах го какво е станало с тях. Каза ми да не се тревожа, няма нищо лошо, в крайна сметка той е имал късмет. Видях, че няма много желание да приказва, и трябваше с ченгел да му вадя думите от устата. Изглежда, Еузеби се опитал да избяга на два-три пъти, всеки път го хващали и всеки път, като го хванели, го пребивали от бой. От толкова бой превъртял и един ден без причина забил нож в гърба на един от пазачите. За щастие го наранил леко, но никой не разбрал откъде е взел ножа, дори и след като го били много пъти. Най-лошото било, че когато вече го смятали за луд, някой открил, че през войната е бил в един комитет. Учудих се, защото Еузеби винаги ми казваше, че е бил войник, а преди да стане войник, е бил дете. Като ми разказа всичко, старецът с кокошките се почеса по бузата, отново поклати глава и рече: „Има да лежи с години“. Тогава ме попита дали мога да му помогна с нещо: взех чантата и му дадох всичко, което имах. Тръгна си веднага, тъй като имал да направи още две или три посещения. През нощта сънувах онзи толкова кратък и странен сън, който щях да сънувам често: представляваше равна земна шир и мъртво дърво вляво. До ствола му имаше пеленаче, което махаше с ръчички нагоре-надолу, без да спре. Вдясно имаше куче, изглеждаше малко, защото се виждаше в далечината и се приближаваше към бебето, но никога не стигаше до него. Като се събудих, очите и бузите ми бяха мокри от сълзи. Види се, плакала съм насън.

Станах както всеки ден, но след няколко часа се почувствах зле и трябваше отново да си легна. Имах температура и мислех само за Мария-Синта, без да искам да мисля за нея. Привечер дойде госпожа Матилде и ѝ разправих какво ми каза старецът с кокошките; отвърна ми да не се оплаквам, защото, ако го били пуснали, Еузеби вероятно щял да ме пребие до смърт. Бях болна три седмици. Често следобед ми се виеше свят, защото имах чувството, че съм заобиколена от перуники. Госпожа Матилде ми носеше супа в едно канче, но така ми се гадеше от нея, че през нощта я изхвърлях. Мисълта, че трябва да се върна на Ла Рамбла, ме убиваше. Един ден реших да изляза, понеже не можех да стоя повече затворена вътре. Все още се чувствах зле, кръвта ми течеше колкото си иска, и тази луна. Почти не бях яла от деня, когато видях стареца с кокошките; няколко парчета хляб и от време на време по една ябълка от кошницата, която ми донесе Тере. Случилото се с Еузеби много ме беше разстроило, макар за момент да ми се стори, че ме освобождава от нещо вътре в мен, което ме е разяждало, без да го съзнавам. Стигнах до площад „Каталония“, вървейки по Ла Рамбла, и седнах на мокра от дъжда пейка. Бях жадна и от водата, която скачаше нагоре от фонтаните, бяла и покрита със сняг от пяна, ожаднявах още повече. Не знам защо се замислих за Мария-Синта и като при бълнуване я виждах как се приближава с кръста с диаманти на гърдите, хваща ме за ръка и ме отвежда вкъщи; виждах Еузеби как се е метнал отзад на колата, за да узнае къде ме водят, виждах го до портата, виждах как го бият... Станах, беше ми студено на ръцете и на гръбнака и тръгнах бавно, понеже единият ми крак беше изтръпнал. Небето беше почерняло и хората много бързаха. Влязох в един вход и останах там, докато не ми омръзна. Не знаех къде да отида. Пороят ме застигна малко преди улица „Арагон“. Без да му обръщам внимание, вървах с ръце в джобовете на шлифера, а водата влизаше през яката и се стичаше по гърба ми. Трябваше да спра за малко, защото ми се зави свят. Минаваха коли и вдигаха водни пръски от двете страни и усещах как водата влизаше и излизаше от обувките ми при всяка крачка.

Когато стигнах до „Жардинетс“, вече не валеше, но небето още беше покрито с облаци. Седнах на пейка пред едни полуизлегнати статуи и постоях така зареяна, без да мисля за нищо. Когато станах, с коса полепнала по лицето, стори ми се, че не съм аз: бях гладна, толкова гладна, че чак ме болеше. Пресякох улицата и много

решително влязох в едно голямо кафене на ъгъла. Барът беше висок и зад него блестяха стъкла и никел. Потърсих уединена маса, далеч от прозорците и близо до бара. Докато чаках сервитьора, който поднасяше кафе на възрастна двойка, зъбите ми затракаха, сякаш не бяха мои. Изведнъж видях съвсем близо бялото сако и за да събера сили да си поръчам кафе с мляко и хлебче с шунка, трябваше да си напомня, че ако не ям, ще умра. Сервитьорът забърса с малка кърпа масата, преди да постави върху нея поръчката ми. Трудно ми беше да ям бавно, тъй като можех да изгълтам всичко, без да дъвча. Усетих, че ме гледат. До бара, с лице към мен, стоеше мъж с клечка за зъби в уста. Като си изядох хлебчето с шунка, бях по-гладна от преди и поръчах на сервитьора да ми донесе още едно.

Знаех, че когато дойдеше време да плащам, ще трябва да кажа, че нямам пари. Знаех си, разбира се, още с влизането, но колкото повече време минаваше, толкова повече се страхувах. В крайна сметка трябваше да го кажа. Сервитьорът ми отговори да не се правя на луда, трябва да платя, само това липсва, и след като ми го повтори два или три пъти, каза и на пиещите на бара. Не знам откъде излезе още един сервитьор, а след това дойде и съдържателят. Показах им разтворената си чанта и обясних, че са ме обрали. Другият сервитьор започна да се смее като луд, а съдържателят много любезно, но твърдо каза да бъда така добра да платя. Моят сервитьор каза, че помолил същото два пъти и че това е срамна история. Отвърнах му да не обижда, не плащам, защото нямам, а той ми отговори, че трябва сама да се издържам, била съм достатъчно голяма. Тогава, ни в клин, ни в ръкав, съдържателят приближи лицето си до моето и като ме заливаше с пръски от слюнка, се разкрещя: „Момиче, не хитрувай, че отгук отиваш направо в затвора“. Побеснях и му казах, че не ме е страх от полицията, обичам да си имам работа с тях, не ме е страх от нищо. Съдържателят викаше все по-силно, млякото това, а шунката онова. Сервитьорът, не моят, ами онзи, който го приемаше по на майтап, разказваше случката на един господин, който тъкмо бе влязъл и си окачваше шлифера. Ами вместо да нахалствам, поне да бях помолила, „ако обичате“. Моят сервитьор, който си приказваше сам и размахваше ръце като разглобен, ме попита къде живея, а аз му казах, че въобще не трябва да му отговарям, но ще му кажа, за да е доволен, че живея в бараките. Съдържателят ме гледаше злобно и аз също го загледах злобно.

Сигурно не можа да го понесе, защото ми заби такъв шамар, че за малко не паднах. Разярих се и се разкрещях, че ме е ударил, защото съм беззащитна, като пеленаче са ме изоставили на улицата като торба със смет, да живея от въздуха... без родители, без братя и сестри, без никой... Грабнах една чаша от една маса и го замерих по главата. И тогава настана суматоха, тъй като двама мъже се засегнаха заради мен. Господинът, който си окачваше шлифера, застана пред съдържателя и му каза да не прекалява, на гладния трябва да се прощава, а моят сервитьор, който продължаваше да си говори сам, хвърли бясно кърпата на земята, а един младеж, който пиеше ликьор, предложи да не вдигат повече врява, той ще плати, не можел да повярва, че момиче като мен, хубаво като изписано, го бият задето няма пари да плати глътка мляко и някаква мизерна шунка. И плати вместо мен. Веднага щом плати и се обърна с гръб да отпие глътка от чашата си, усетих докосване по ръката и чух някой да казва „Да вървим“. Завъртях се на място. Мъжът, който беше докоснал ръката ми, беше с разкъсана устна и през дупката се виждаше златен кучешки зъб. Беше мъжът с клечката за зъби. Очите му бяха много черни, а ръцете малки, сякаш не бяха порасли, откакто е бил четиринайсетгодишен. Като тръгвахме, младежът с ликьора каза, че така става в живота, който плаща, остава сам, а този, дето нищо не е платил, ме отвежда със себе си. А съдържателят на кафенето, както стоеше прав до вратата и я държеше отворена, каза на мъжа със златния зъб да внимава.

XXII

Разделихме се, за да сторим път на една жена, която водеше дете за ръка, и аз изостанах малко назад, все едно го следях. Обърна се внезапно, аз извърнах глава, за да не разбере, и в средата на една витрина видях сладкиш с натрошени бадеми по ръба, а отгоре покрит с масло. Той ме изчака и отново тръгнахме един до друг, както излязохме от кафенето. Всичко беше естествено: облаците, които се разкъсваха и позволяваха да се видят части от блесналото като син порцелан небе; водата, която се стичаше от двете страни на улицата и се изливаше в канализацията. На трамвайната спирка чакаха много хора, а малко по-нататък жена с букет цветя гледаше едно момиченце, което излизаше от галантериен магазин. Сърцето ми се сви, защото си спомних, че като малка бях ходила няколко пъти в този магазин, и ако сега вляза, може би ще намеря като онази шнола, която бях загубила. Две пресечки по-нагоре от трамвайната спирка мъжът с клечката за зъби се спря, каза, че вече сме стигнали, и влязохме в една гостилница. Входът беше малък, имаше само едно гише и стълбище пред вратата, но вдясно, през една витрина, се виждаше голям салон, с много маси и столове. Изкачихме се по стълбището, горе имаше тесен и дълъг салон с кухня, отделена с кухненски плот, и витрина с отвор, през който се подават ястията; виждаше се как приготвят храната. Масите бяха покрити с хартиени покривки, чашите бяха обърнати надолу, а в няколко стъклени вазички имаше метличини и макове от хартия. В дъното на салона имаше две врати: едната водеше към малка стаичка, която служеше за килер, а другата — към спалня с покрита веранда, където имаше корито за пране и няколко възета за постиране с много щипки. Като минавахме, забелязах готвача, който белеше картофи. Погледна ме ококорен, с нож в едната ръка и картоф в другата, сякаш никога не беше виждал жена. В спалнята гостилничарят ми каза да се съблека, за да може да даде дрехите ми да се сушат. И ме остави сама. Пъхнах се премръзнала в леглото, но преди това си измих краката, първо единия, а после и другия на чешмата на коритото. След известно

време вратата се отвори сякаш по вълшебен начин и влезе една жена с престилка с платка на гърдите, висока и слаба, с набръчкано лице, издължено като конска муцуна. Носеше ми чаша мляко и бишкоти. Изядох ги всичките и бавно си изпих млякото, за да не ми станат на топки в корема. Щом жената излезе с мокрите ми дрехи, взех да оглеждам всичко наоколо. Когато се изморих да оглеждам, се настаних удобно да спя. Затварях и отварях очи, сякаш си играех, за да ми се доспи. Тогава забелязах една гравюра на стената пред мен в рамка с позлатени листа, която изобразяваше кон в гръб, с опашка, вързана с тънък ремък. Мъжът, който яздеше коня, носеше жълт като жълтък на яйце костюм и колан с цвят на кафе. Полежах известно време с едно затворено око, а другото отворено и гледах цвета на небето над коня, цялото сивкавосиньо, меките като мъх планини в дъното, няколкото разлати дървета и всичко толкова се размекна, че чак се изличаваше, и така заспах.

Когато се събудих, от балкона влизаше лунен лъч. Протегнах се и се свих на кълбо, пиеше ми се още мляко и ми се ядяха пресни бадеми. Чешмата на коритото капеше. Усещаше се тежка миризма на прегорял зехтин и се чуваха разговори. Когато гласовете млъкнаха и миризмата се поразнесе, влезе гостилничарят, чух щракването на ключа на лампата и трите абажура на полилея на тавана светнаха. Все едно беше сам, той остави няколко тефтера на масата под гравюрата, седна и стори ми се, взе да пише сметките. Не смеех да дишам и си мислех, че може би изобщо не си спомня, че аз съм там. След известно време стана и ме попита дали спя. Отговорих му „Не, будна съм“ и тогава си свали ризата през главата и ми каза, че се е родил свободен, не иска да се жени, защото се страхува да има деца, възможно е да му харесат, но не иска да опитва. Да има деца от мен, означава да постъпи лекомислено. Не се дообясни и ми се стори, че не знае какво говори. Ако искам да остана, няма да ми каже да си ходя. Видя, че гледам коня и каза, че той е избрал тази гравюра. В тази рамка бил портретът на баща му, но един ден, когато бил в лошо настроение, го извадил; трябвало да отлепи шест ленти самозалепваща хартия, да извади пирончетата с върха на ножицата и след това да повдигне три плътно прилепнали картона, докато стигне до портрета. Когато вече го държал в ръце, дълго се двоумил, искал само да го скъта, но накрая от яд и мъка го накъсал. Попита ме, сякаш се затрудняваше да пита за това,

дали е вярно онова, което бях казала по време на караницата, че не познавам родителите си. Отвърнах му „Да“. И тогава сподели, че не познавал майка си, защото я убил с раждането си.

XXIII

Еузеби и Андрес ми харесваха, а съдържателят на гостилницата никога не ми хареса. Но аз бях гладна. Когато стана един месец, откакто живеех в гостилницата, съдържателят, казваше се Козме, пожела да го отпразнуваме с бутилка шампанско, преди да си легнем. И всеки месец на същия ден трябваше да прием бутилка шампанско. Козме носеше един пръстен, който не сваляше нито когато се миеше, нито когато си лягаше: златна халка с брилянти и рубини, наредени един до друг. От вътрешната страна златото се беше изтъркало и пръстенът беше доста изтънял. Каза ми, че пръстенът е всичко, което има от майка си. Не желаше да се гримирам, понякога се карахме заради това и не ми даваше нито петаче. На мен ми харесваше да се гримирам, за да бъда като другите момичета. Веднага усетих, че готвачът е влюбен в мен. Не откъсваше очи от мен. Беше около трийсетгодишен мъж, но никой не би му ги дал, защото беше нисък и слаб, кълбо нерви, устата му зейнала до ушите, а ушите му бяха толкова големи, че изглеждаха като правени по мярка за друг човек. Казваше, че кръвта му била слаба, горещината в кухнята му изяддала всичката червена част и като я гледал увеличена под микроскопа, който си купил от битпазара, се виждало, че това е бяла кръв. Без да правя нищо, за да го предизвикам, получих аборт. Козме се натъжи, а аз си мислех, че съжалява, ама не ми предлага женитба. Бях по-бяла от слабата кръв на готвача. Пак не можах да разбера дали съм имала момче или момиче. Беше първото, което попитах Козме, когато дойде да ме види в клиниката. След като ме гледа много дълго време, прекара дланта си пред очите ми няколко пъти и каза да не мисля повече за това. Накара ме да обещава.

Доста преди Сант Жоан Козме каза, че ще отидем да се забавляваме, за да се разсея от аборта, щял да ме издокара, да ме изведе, за да ме покаже. Придружи ме да си купя черни сатенени обувки, украсени отпред с подкова с брилянти. Придружи ме също да си купя плат за роклята. Черен сатен. Шивачката я направи както й

поръча Козме: с деколте по врата и ръкави до китката. Освен това всеки ръкав завършваше с връх, който стърчеше на китката и стигаше до кокалчетата на пръстите. Полата стигаше до стъпалата. Извади стъкленото сърчице от верижката и окачи медальон от злато и алабастр, изобразяващ главата на една дама от време оно с три розички отстрани на косата, цялата на масури и сресана нагоре, а над прическата, не знам как се крепеше, носеше голям кораб с много платна, които образуваха лавици.

Щом излязохме на улицата, хората взеха да ни заглеждат. Носех черно от глава до пети и за да го разведря, си сложих червена роза в косата, без да искам разрешение. Козме носеше дрехи с цвят на масло, обувки с лешников цвят, маслинозелена копринена кърпичка в бутониерата, а отпред на жилетката му имаше златна верижка, дебела като верига на кладенец. От прапрадядо му. Когато се качихме в трамвая, един рошав младеж каза на висок глас, че му се искало да пипне розата ми. И Козме побеля от яд. Като се качвах по стълбичката за втория етаж, кондукторът гледаше отдолу. За щастие, Козме вече беше минал напред. В мига, в който седнах до пътеката, защото той вече се беше разположил до перилата, където аз обичах да седя, с един замах изскубна розата от косата ми и я изхвърли на улицата. Къщите преминаваха като декор и се усещаше мирис на магнолия. Козме ми разправяше колко му струвало всичко, което носех, и от крайната сума ме побиха тръпки. Виждаше се, че никой от годениците ми не е имал достатъчно средства, за да ме облича добре. Имах глупостта да му разкажа за Еузеби и за детската ни любов, и за Андрес, за когото никога не бях говорила. И започна ходенето по мъките. Седнал на върха на Тибидабо, докато виенското колело се въртеше, без да спре, и по-късно на една маса, като смучеше орчата^[1] със сламка, не спираше да ме пита дали с онези момчета сме ходили под боровете. За да не го чувам и да се отвлека от тези отровни думи, гледах светлините, които се запалваха една след друга и не казвах нищо.

Когато си легнахме и изгаси лампата, аз не можех да заспя. Роклята беше пуснала боя под мишниците и умряла от жегата, бях влязла в помещението за пране. Преследва ме чак дотам. „От какво си живяла? — казваше. — От шев на блузи? Лъжа.“ Когато захърка, ми се доплака, но не можех да плача; заради виковете, провалената вечер и изхвърлената роза. На другия ден се хвърлих по стълбите, за да

изпадна в безсъзнание, изтърколих се надолу и паднах седнала на земята. Две години след това, когато времето се променяше, ме болеше последният прешлен на гръбнака. Не можех да стоя повече от два часа в стаята. Не можех да понасям повече разкъсаната устна, нито блестящия жълт кучешки зъб, нито тези недорасли ръце. Всичко ме поболяваше: капещата чешма, светлината на абажурите, прилични на лалета, онази жена, която ми беше донесла млякото първия ден и която с всеки ден заприличваше все повече на кон. И ако затворех очи, за да не мисля, чувах капките, кап, кап, от чешмата и виждах главата на бебе, което убива майка си, а после го пръскат със светена вода и го кръщават Козме. Когато влизаше в стаята, след като е дарил със златна усмивка всички маси, ме гледеше с бесен поглед и имитираше подигравателно гласа ми. „Андрес?... Да, да, веднага; Еузеби?... Ей сега.“ И изведнъж крясваше с дебел глас: „Да влизат!“. Накрая, един ден аз се развиках по-силно от него. „Остави мъртвите на мира — му казах, — остави мъртвите на мира, че единият умря зад решетките, а другият от загуба на кръв“ и започнах да излизам всеки следобед, защото не можех повече. Страхувах се. И тъгувах да си търся клиенти на „Ла Рамбла“. Да се разхождам в три през нощта и да гледам часовника на Лисеу, да докосвам стената на улица „Червена“ и оградата на парка. Сядах на пейките и гледах как минават автомобилите. Един ден разказах това на жената с конската физиономия, а тя ми отвърна, че ако седя прекалено дълго на студен камък ще ми простине матката. Козме никога не ме питаше къде ходя, нито откъде се връщам, независимо дали се прибирах късно или рано. Но винаги се връщах преди десет. Докато един понеделник готвачът, който имаше почивен ден, не ме пресрещна прав до пейката при полегалите статуи. Веднага си помислих: „Почва се“. Каза ми, събирайки два пръста с много фин маниер, да не се плаша, искал да говори с мен, но не там. Заведе ме в едно кафене наблизко. Поръча две кафета и когато бяха на масата пред нас, ми каза много загадъчно, че трябвало да говори с мен за деликатни неща, ставало дума за хляба на децата му. Протегна лявата си ръка и ми показа брачната си халка. Имал син и дъщеря, които за него били най-скъпото нещо на света. „Момчето все е болнаво. Излизам от кухнята и направо в аптеката.“ Като ме гледеше, все едно иска да ме пониже, ми каза, че съм щяла да побъркам Козме, а побърка ли се Козме, край на гостилницата, а без гостилница той щял

да остане с цяла педя уста, без да има какво да сложи в нея. „Щом излезете — изрече бавно, прикривайки с ръка устата си — и той след вас. Следи ви. Видели го да се крие зад едно дърво на Ла Рамбла де Каталония^[2] и да ви поглъща с поглед, а вие — седнала на една пейка, като роза.“ Събра ръце и каза, че ме моли да си стоя вкъщи от милосърдие, да не кръстосвам повече улиците, а ако се отегчавам, да върша нещо, за да се развличам. „Защо не шиете? С вас Козме е като някой, който е намерил перла в мида, още не може да повярва и го е страх перлата да не се изтърколи. Отчаян е.“

---

[1] Традиционна разхладителна напитка от чуфа. — Б.пр. ↑

[2] Оживена централна улица в богатшкия квартал на Барселона, продължение на Ла Рамбла. — Б.пр. ↑

XXIV

Издържах повече от две години и когато вече почти бях свикнала, започнах да се отчайвам от това, че съм свикнала. Един следобед само с дрехите на гърба си отидох в къщата на Паулина. Не бях я виждала от деня с шнолата. Градината беше буренясала, а перуниките още не бяха цъфнали. Зелената портичка беше полуотворена, а вратата на къщата заключена. За момент си помислих, че Паулина може вече да не живее там и сигурно има други хора. Но не. Цялата градина заедно с кипарисите лъхаше на Паулина. Разходих се сред цветята и седнах под една смокиня на пейка, която първия път не бях забелязала, но скоро станах. Отгоре, от страната на белите перуники имаше напъпил розов храст. Беше студена пролет. Откъснах едно листо от маргаритка и го смачках с пръсти, вдъхнах аромата на горчилка, който ми напомни аромата на седефче и киселината на детелина.

Видях я да се качва натоварена с пакети сред кипарисите и докато се качваше, кипарисите от двете страни на стълбите ту я скриваха, ту я показваха. Никак не се беше променила. Когато стигна до площадката, остави пакетите на земята, тъй като едва дишаше, гледа ме известно време, разсмяхме се и ми каза да вляза, ще ми направи кафе. Вътре миришеше на лавандула, а върху един скрин имаше ваза с магарешки бодил. Засмя се отново, като продължаваше да ме гледа, и каза, че се смее, защото преди много време, в нощта срещу Сант Жоан, ме видяла да се качвам на трамвая с един мъж, който не бил за мен, облечена като тюлен.

Попитах я за господина от Тарагона и ми каза, че е добре. След това, докато пиехме кафе, ѝ разказах за себе си. Каза, че имала късмет и не е срещала ревниви мъже, но сигурно е истински ад. Не можеше да повярва, че Козме ме е следил по улиците, сякаш съм крадец. „Ревнивците — каза — не ти дават да дишаш и те задушават.“ Отговорих ѝ, че не искам да се връщам в гостилницата, ако се върна, ще се погубя завинаги; един ден се хвърлих по стълбите, повръща ми

се само като си помисля за гостилницата, омръзнало ми е от гранясалия зехтин, от запръжките, от мен самата и от всичко. Слушаше ме с ужасено изражение и като свърших, каза, че ще уредим всичко да остана при нея, следващият ден е събота, ще дойде господинът от Тарагона и всичко ще се оправи. Видя стъкленото сърчице и се влюби в него, попитах я дали го иска, но отвърна „Не“. Разказах ѝ, че ми е спомен от Андрес, от един ден, когато бяхме излезли на разходка и видях един морски офицер, който много ми хареса, и че заради нея бих се лишила от сърцето, без да съжалявам, но ми е като другарче.

Останах да спя при Паулина. На другия ден дойде господинът от Тарагона. Не знам как да го опиша: беше смесица от господин от града и човек от село, с нежни ръце, които не са работили, и с голямо уважение към дъжда и слънцето. По време на обяда каза, че е говорил с Паулина за мен и че ще ме запознае с едно много симпатично момче, син на негов приятел, починал преди години. Това толкова симпатично момче имало болна жена, с много крехко здраве, и две деца, жена му живеела в едно имение с децата и с родителите си. Каза, че макар и да не си личало, момчето било малко безразсъдно, малко невъзпитано и бил управител на недвижими имоти повече за развлечение, отколкото от нужда да работи. Казвал се Марк. „Сигурен съм — каза, — че ще ви хареса, така де, ще се харесате. И много ще се радва да се запознае с момиче с тъжни очи, да, да, когато се смеете, стават още по-тъжни. Трябва само да разтворите длан и да я сложите на долната част на лицето си. Устата се смее, а очите не.“ Освен това добави, че се смее, без да знам на какво, все едно се смее само заради другите. „Пийнете малко вино, виното прави кръвта силна.“

Когато Паулина, облечена като сервитьорка отиде да направи кафе, господинът от Тарагона ме потупа по коляното и рече: „Казал съм на Паулина, че докато имате нужда, може да останете при нея“.

XXV

След две седмици дойде Марк. Седяхме на площадката пред къщата, тъкмо бяхме обядвали. Клаксонът прозвуча, когато господинът от Тарагона ми разказваше, че на улицата при спирката на автобуса са убили седем или осем души през първите дни на революцията; и продължаваше да свири силно още пет минути, като развален. Малко след като вече не се чуваше нищо, видях едно момче да се качва по стълбите като взема по две стъпала наведнъж. Веднага си помислих, че е Марк, при все че нито Паулина, нито господинът от Тарагона ми бяха казали, че го очакват. Когато стигна до площадката ни погледна, засмя се и се наведе да си върже връзката на обувката, която се беше развързала, докато се беше качвал. Косата му падна отпред и се развя. След това седна и господинът от Тарагона го попита как е. Аз го гледах неподвижна като птичка, когато змия се готви да я погълне. Изведнъж господинът от Тарагона вдигна ръка и каза да го извиним, че не ни е представил. Добави през смях, че вече е забелязал, че не сваляме очи един от друг. Отвърнах, че го гледам заради косата, същата е като на едно момче, което познавах и което е умряло. Марк ми хвърли остър поглед, „Моля ви, не говорете такива неща“, и се прехласна да говори за градината. Изглеждаше направена нарочно, за да се разхожда човек из нея в лунните нощи, пътечки надолу, стълби нагоре, издължени сенки, зелена портичка, площадка, скали и перуники и още скали, и още перуники. Паулина го прекъсна, като каза, че лошото било, че нощем охлювите излизат от скривалищата си, плъзват по камъните и тревите и, докато се разхожда, човек постоянно чува как хрущят смачкани черупки.

Паулина донесе плодове и Марк ни попита дали можем да ядем банани, нарязани на кръгчета в чиния, с нож и вилица. Господинът от Тарагона му каза, че е много изостанал от модата младеж, защото бананите трябвало да се ядат така, както ги ядат маймуните по палмите. Марк искаше да узнае дали има специални маймуни, които живеят по палмите, и много се смяхме, слънцето ни огряваше, а от

време на време цветовете на глицинията се отронваха и капеха. След това опитвахме да режем еднакви по големина резени, все по-бързо, докато накрая не остана нищо за рязане. Докато Паулина правеше кафе, господинът от Тарагона отиде за ликьор, а Марк ме попита откъде съм взела тези очи. И този смях. И не ми каза повече красиви думи, понеже, без да чака Паулина и господинът от Тарагона да се върнат, ме хвана за ръка и ме отведе. Качихме се в колата, черна с бял гюрук, и в момента, в който сядахме, се обърна с лице към мен и, не знам дали наистина или на шега, каза, че в Барселона се случват необичайни неща. Вятърът развяваше косите ми назад, а блузата ми потрепваше, аз не знаех откъде минаваме, но след като бяхме минали по много прашни пътища, неочаквано отново влизахме в Барселона. Направи го три или четири пъти: мостове минаваха над пясъчни реки, набраздени от вадички, а близо до пясъка имаше огрени от ярко слънце бараки. Виждаха се самотни къщички с градина и тераса на покрива, китки борове от двете страни на пътя и тук-там се подаваше някой кипарис, виждаше се парапетът на някоя веранда, украсен със саксии с мушката. Минахме през участък от гола земя и пътят беше толкова лош, че колата прескачаше дупките като скакалец. Гъст дим се издигаше от комините. Накрая спря и влязохме в един ресторант. От вятъра лицето ми беше останало без кръв, беше ми студено и до всички тези елегантни хора изглеждах като някоя беднячка; но когато Марк ме гледаше, се чувствах най-елегантната от всички. Пихме чай и той беше като омаян, лицето му беше толкова въодушевено, че будеше съжаление, сякаш не можеше да повярва, че съм пред него, и тогава ме прихвана едно лудо желание да се смея, прехапах си устните и всичката кръв се качи в лицето ми, той ме попита какво ми е, а аз не можех да му отговоря, защото, ако си отворех устата, щях да избухна в смях. Забих ноктите си в дланите, та болката да ме отърси от онзи смях, който ме беше връхлетял, без да знам защо, и си спомних за Козме, видях сянката му зад дървото как ме следи, а върху ствола стоеше неподвижно голям паяк. Сякаш сънувах, докато не осъзнах, че гледам ръката на Марк върху покривката с леко присвити пръсти. Поставах моята ръка пред неговата така, че пръстите ни почти се докосваха, и прошепнах: „Ствол и паяк, ствол и паяк“. И тогава не издържах повече и се разсмях толкова силно, че всички се обърнаха да ме гледат.

Когато отново се качихме в колата, Марк ме попита къде бих искала да отида. Казах на Рамбла де Каталония; през цялото време бях обърнала глава назад, за да гледам бродерията, която изписваха листата на липите. Продължихме да обикаляме с колата нагоре-надолу, ту по оживени улици, ту по безлюдни пътища, описвахме осморки и свирехме с клаксона просто така, за смях и когато вече беше тъмна нощ, спряхме пред друг ресторант, сред полето, откъдето се виждаха светлините на булевард „Диагонал“. Портиерът носеше червен редингот. Марк спря колата и каза, че вместо направо да влезем, по-добре да отидем да поседим на полето. Когато стигнахме, пъкна пръст в една от къдриците ми и каза, че бил подмамен да се ожени чрез хитрост. Разчорли косата ми като полудял и прошепна съвсем спокойно: „Ще променим Сесилия, ще я облечем, ще я съблечем, ще я накараме да се смее и да плаче“. Хвана врата ми с две ръце и ме целуна в устата, аз го ухапах бясно и той ми зашлеви шамар. „За да не се повтаря. — И постави пръст в трапчинката на бузата ми. — Красавице.“

XXVI

Марк ме научи да пуша. От първата цигара ми прилоша и ми остана лош вкус в устата. Но ми хареса. С цигара в уста очаквах Марк да я запали, но не го направи. Запали разсеяно своята и ми подаде запалката. Привикнах да пуша и обичах да гледам кръгчетата и спиралите на дима, и особено онази малка синева на пламъка, когато драсваш клечката. Марк нае половин апартамент за мен на улица „Майорка“. За момента било най-доброто, което успял да намери. Първите месеци ми беше мъчно за къщата с перуниките, с онова открито небе и хълмове, които привечер посиняват. Малко по малко носталгията ми преминаваше. С часове се излежавах на отоманката на покрития балкон с гръб към улицата и гледах фриза на стената на столовата с ангелчета и разпукани нарове. Марк ми обясни, че собствениците на апартамента живеели извън Барселона и идвали само понякога; запазили половината апартамент за себе си, защото не обичали да отседат в хотел, и отдават другата половина под наем. Това ми каза и му повярвах. В антрето имаше еднокрила врата, съвсем нова, която беше заключена и водеше към другата половина на апартамента. Първата нощ, щом Марк си тръгна, постоях малко в антрето и я гледах, обхваната от безпокойство.

Столовата и спалнята на нашия апартамент гледаха към улицата; кухнята, банята и още една по-малка спалня гледаха към вътрешната площадка на сградата. Но веднага щом видях онези грамадни черни мебели, столовете, които тежаха повече от мен, и шкафа с огледало, който стигаше до тавана, си реших, докато съм в този апартамент, да прекарвам времето си и да спя на покрития балкон и затова помолих Марк да поръча да тапицират отоманката в перленосиво и да сложат шарени възглавници, за да не умра от тъга. Ходих да видя апартамента сама, понеже Марк ми каза, че този ден имал работа. Беше на първия етаж, над партера, и тъй като винаги ме е било страх от асансьори, реших да се кача пеша. Щом взех да се качвам по стълбите, през перденцата на портиерната видях един мъж, който ми гледаше краката,

и се притиснах колкото можах до стената, за да се скрия. Единственото, което ми хареса от апартамента, беше една кокошка. Беше поставена върху една маса, цялата бяла: гребенът ѝ покриваше едното око, опашката ѝ сочеше към стената, а човката към покрития балкон. Беше разрязана по средата и се отваряше като кутия. Прибрах много вази и вазички в шкафа на малката спалня и в началото, когато Марк идваше, пръсках обилно леглото с одеколон, за да го дезинфекцирам. Казах му истината, апартаментът не ми харесва. Отвърна ми, че и на него не му харесва, но между двама души, които се разбират, това няма значение и за утеха да си мисля, че този апартамент не е завинаги. Портиерката се качваше два пъти седмично, за да върши най-тежката работа, а аз оставах да я наглеждам. Разправяше ми все едно и също: преди години, поради едно разочарование, се схванала и не можела да ходи месеци наред. Разказваше все по един и същ начин най-подробно: какво ѝ бил казал лекарят, какво си мислела нощем, когато не можела да спи, не от разочарованието, което вече било забравено и погребано, ами от притеснение, че не може да ходи. Попитах я дали познава собствениците на апартамента. Сви рамене и се изсмя. Никога не бях живяла в апартамент и улицата не беше толкова хубава като хълмовете около къщата с перуниките, но през дъждовните дни сядах на креслото до отоманката досами прозорците и гледах как минават чадърите. Би ми харесало цялата улица да бъде река от чадъри, блестящи и разноцветни, без хора и без коли, само чадъри, а над тях гръмотевици и светкавици.

Една нощ ми се стори, че някой влиза в апартамента. Трябва да е било около полунощ. Излязох в коридора и без да вдигам шум, отидох до антрето. Не се чуваше нищо. Хвана ме страх и подпрях вратата под ключалката с облегалката на един стол, та никой да не може да влезе. Звънецът ме събуди, когато отдавна вече беше ден: звънеше, без да спира, като полудял. Отидох да отворя, беше Марк, който никога не идваше по това време. Каза, че не обича такива шеги и ако отново залостя вратата, край на всичко.

Имаше дни, в които Марк ми харесваше, бях влюбена и си мислех, че навярно ще може да се оженим, защото жена му ще умре. Но имаше дни, в които някак си ме тревожеше, гледах го, докато стоеше улисан, и си мислех какво ли му се върти в главата: дали

хубави или лоши неща. Докато живеех в къщата с перуниките, все ме водеше на разходка с колата, но това не продължи и два месеца, а откакто ме настани в апартамента, разходките свършиха. Понякога не идваше по цяла седмица, а когато се връщаше, ми казваше, че е ходил да види семейството си; казваше ми го с гордост и самодоволство, сякаш искаше да му завидя, а аз бих предпочела да не знам откъде идва.

XXVII

Съседката ми на етажа се казваше Констансия. Всеки път, когато влизах или излизах, вратата на апартамента ѝ беше отворена. Мислех, че е от хората, които не обичат да живеят затворени. Първият път, когато се поздравихме, беше една сутрин, аз тъкмо щях да слизам по стълбите, а тя излизаше от асансьора, цялата в черно и с шапка с изкуствени теменужки на главата. Беше висока и дебела госпожа. В гръб, с тези подути до стъпалата крака, приличаше на слон. Липсваше ѝ само опашка.

Един ден, като се превземах, казах на Марк, че съм бременна, а той ми отговори, че няма да признае детето. Не се ядосах, защото човек не се ядосва от такова нещо, а се натъжава. Ала онова заслепение, с което живеех, помръкна. Затова, когато госпожа Констансия ми каза да вляза в жилището ѝ да видя часовника, ми стана приятно. Държеше го над камината в столовата, която беше с гръб към моята. Беше позлатен и представляваше две крепостни кули, свързани отдолу чрез кръга с часовете. Всяка кула имаше в горната си част по един балкон, който я обикаляше. Тъй като имаше още време, докато удари кръгъл час, седнахме на покрития балкон и тя взе да ми разправя за здравето си. Когато вече ми се доспиваше, звънна нежна камбанка, последвана от друга по-силна. Станахме и се върнахме в столовата, за да погледаме часовника. Вратичките на балконите се бяха отворили и бяха излезли две фигурки, оцветени в черно и златно. Едната беше момиче с протегната лява ръка и отворена длан. Другата беше войник с вдигната дясна ръка с червено лакирано цвете. Фигурките направиха няколко обиколки, докато биеха камбаните, и изглеждаше, че войникът иска да даде цветето на момичето и момичето иска да го вземе. Но винаги се разминаваха много близо, без никога да се докоснат и когато камбаните млъкнаха, влязоха през портичката, обърнаха се с лице и портичката се затвори. Главите на неподвижните фигурки се виждаха през едни решетки като в затвор, докато камбаната не забие отново и не им отвори. Когато вече си тръгнах, госпожа Констансия ме заведе в

кухнята да видя рибата, която беше купила; така миришеше, че ми призля и си помислих, че може би това, което бях казала на Марк на шега, ще излезе наистина. После вкъщи отново ми се догади, когато се сетих за рибата и за коленете на госпожа Констансия, понеже ми ги показа, като запретна полата си до средата на бедрата, целите в подутини, и ми описа как вътре се пълнят с вода и как лекарят ѝ забивал едни игли дълги цяла педя в колената, за да ги източва. През цялото време не спрях да пипам разпраната презрамка на един син комбинезон, който стоеше сгънат на масичката на покрития балкон. Когато бяхме на вратата ми показа брадавицата, която имаше от едната страна на езика, поради което пръскаше слюнки, като говореше.

Трябваше да тичам в банята и когато дойде Марк, му казах, че вече сме трима. Не ми отговори. Върна се на следващия ден, извади портфейла си и ми даде пари, за да се погрижа да го махна. Не стана нужда, защото скоро получих спонтанен аборт, преди да може да се каже какво съм имала. Между Марк и мен, по-точно между мен и него, нещо се скъса, не знам какво, но аз почувствах скъсването. Сякаш много опитна ръка разкъсваше копринена рокля. Хряс.

XXVIII

Чувствах голяма слабост и лекарят ми препоръча да правя слънчеви бани и да ям много месо. Бавно слизах по стълбите, защото коремът ми тежеше, но веднъж, като се опитах да взема асансьора, усетих сякаш ми изтръгват вътрешностите и за малко да се развикам. Разхождах се и гледах витрините, а след това сядах на някоя пейка и пуших непрекъснато. Един ден ми беше студено, чувствах се отпаднала и влязох в едно кафене да пия нещо. Това кафене го бях забелязала преди доста време, но не бях влизала, а ми харесваше, понеже, за да се влезе, трябваше да се изкачат няколко стъпала и вратата му беше от тези, дето се въртят. Толкова добре ми беше там, че започнах да ходя всеки ден. Сядах до някой прозорец и дълго гледах платаните и движението на хората и автомобилите. Две-три седмици по-късно, точно когато поднасях чашата до устните си, сервитьорът, който след толкова посещения вече ме познаваше, дойде при мен и ми каза, че един господин много искал да говори с мен. Обърнах се леко и веднага го видях, защото беше много рано и в кафенето нямаше никой друг. Беше стар господин, слаб, с бели коси и също така бяла заострена брадичка. Седеше изправил гръб на една маса в дъното, с лице към светлината. Сервитьорът ме попита какво искам да му предаде, да дойде той или аз ще отида. Като го гледах толкова стар, казах, че ще отида аз. Сервитьорът взе чашата ми и я занесе на масата на господина, а аз — учтиво, понеже вдъхваше респект — го попитах какво желае. Първото, което каза, бе дали ще бъде така добра да седна. Разказа ми, че е бил генерал, имал два замъка, разделени от река, която също била негова, не била много широка, разбира се, и на онова място на реката, където се въдели пъстърви, никой не можел да лови риба. Само той.

Говореше равномерно и с дрезгав глас, който на моменти се прочистваше от само себе си. Каза ми, че е мъж с положение и ни в клин, ни в ръкав ме попита дали обичам ботаниката. Казах му, че като малка съм учила анатомия, но не си спомням нищо. Попита ме дали

искам още кафе и му отговорих: „Не, защото няма да мога да спя през нощта“. На момента се усетих, че е трябвало да отвърна нещо друго, защото бе още сутрин, но той продължи да говори, сякаш не ме беше разбрал. Разказа ми, че се чувствал самотен, двамата му племенници го били изоставили, единият бил луд, а другият на път да полудее, нещо, което наследили от него. Не съм можела да си представя какво ли не би дал за малко младост до себе си, това щяло да му удължи живота и щяло да бъде едно добро дело, „защото — каза съвсем естествено — ако аз умра, къде ще отидат душите на мъртвите?“. Обърна се с лице към мен, сложи ръце върху масата и каза, че неговата душа притегляла душите на мъртвите. Добави, че щом се събудел, изчитал известията за погребения, бързо се обличал и отивал на колкото успеел; не на познати, било все едно. Нарездал се на опашката на процесията, облечен в строг траур и щом влезели в гробищата душата на мъртвия се съединявала с неговата. След това ме попита дали искам да видя апартамента му, ама веднага. А аз, както нямах какво да правя, а Марк щеше да дойде чак през нощта, му казах, че щом толкова настоява... Защото бях отегчена, а и онова за душите ми беше харесало.

Живееше няколко преки по-надолу. Входът беше като на къща на високопоставени обитатели с едно стълбище за всички апартаменти и друго само за неговия, разположен на мецанина. Перилата на неговото стълбище бяха от изваян като бродерия камък, а наред площадката имаше фонтанче с несекващ водоскок. На средата на стълбите трябваше да спре, защото се задушаваше и когато вече можеше да си отваря устата и да говори, ми каза, че страда от астма. Пъхна ключа в ключалката, но преди да успее да го завърти, вратата се отвори и се озовахме пред прислужник с лице на селянин и жилетка на жълти и черни райета. Старецът ме въведе в много голям салон, пълен с мебели и потънал в сянка, макар да имаше три балкона. Пред средния балкон, върху една колона имаше клетка, а в един от ъглите — роял. Доближих се да видя клетката, а старецът ми каза, че е празна, имал три канарчета, но пеели толкова силно, че се изморил да ги слуша и им отворил вратичката. И трите избягали, едно след друго. След това ме настани да седна в кресло с морава копринена възглавничка на една от ръкохватките; като видя, че я гледам, ме попита дали ми харесва моравият цвят. Излезе, преди да му отговоря, и се върна преоблечен с други дрехи.

Накара ме да остана за обяд. Прислужникът сервира на кръгла маса с бродирани покривки, чинии със златен ръб и чаши с червено столче, а в средата на масата постави сребърна ваза с бели и жълти рози. През това време аз гледах гоблена, закачен на стената в дъното, с много войници и копия. Конят в средата беше с вдигнати предни крака, а над главата му се вееше триъгълен флаг на карета, които колкото повече се приближаваха към края, ставаха все по-малки. На земята върху снопче трева имаше камък, който приличаше на яйце в гнездо.

Обядът започна с бульон, който имаше вкус на зеленчуци и когато го изпихме, прислужникът донесе дълго и тясно плато във формата на риба, а в него имаше желирана риба. Изядохме я. Старецът каза, че рибата била речна, но отдалече се виждаше, че не е, а преди това, когато прислужникът му показа платото, без да го сложи на масата, тихичко подсвирна и каза: „Каква риба!“. За десерт ядохме най-различни сирена и накрая, когато вече не беше останало нищо, старецът стана, отиде в дъното на салона и се спря пред тесен и висок шкаф с много чекмеджета, който се намираще до гоблена. Потърси нещо, след това се върна и ми даде една вафлена пуричка. Изядох я бавно от срам, че хруска, защото ядох само аз. Попита ме дали е хубава и отвърнах „Да“. След това излезе от салона, върна се с една много дебела книга, седна, накара ме да доближа стола си до неговия, отвори книгата там, където намери за добре, и като посочи с пръст едно цвете, каза: „Виждате ли? Това е синап“.

XXIX

Отварях вратата на жилището и чух телефона, но докато стигна до него, спря да звъни. Излегнах се на отоманката и си мислех, че в сравнение с въздуха в апартамента на генерала въздухът на улицата е свеж и сладък като роза, а половин час по-късно, когато бях задрямала, телефонът звънна отново. Вдигнах слушалката, казах „Ало“, а гласът от другата страна каза „Извинете, сбъркал съм номера“. Докато се унасях наново, си мислех с голямо задоволство, че ще си купя розова рокля.

В десет, когато Марк дойде, аз вече спях. Без да ме остави да се разсъня от сладкия сън, ме попита къде съм ходила. Казах му, че съм била на разходка. Тогава не каза нищо, но след малко взе да мърмори, че не му харесва да го лъжат и така, както съм изтощена след клиниката, било по-добре да не излизам толкова. Стоях кротко, защото ми се струваше, че иска да ме измъчва и когато ме попита дали не съм правила нещо друго, отвърнах „Не“. Истината е, че така в просъница дори не си спомнях, че съм обядвала у онзи господин със замъците. Попита защо не си намеря някоя приятелка, с която да излизам и да ми прави компания. Отговорих му, че понякога се отбивам в къщата на госпожата до нас, но не ми харесва, защото има брадавица на езика и ми показва бедрата си. Тогава заяви, че ще отсъства около три месеца, а аз, както бях започнала да се ядосвам, отвърнах, че не ме учудва и да видим дали някой ден ще отдели два часа за мен. С малко променен глас ми каза, че навярно не се нуждая много от него, докато пиля времето си да обикалям по кафенетата и по други места. Ударих го с юмрук в гърдите, той остана прав като стълб, а аз взех да крещя, че няма да стоя по цял ден вкъщи да плета чорапи и да искам разрешение, за да изляза на въздух. Не ме докосна, но лошият поглед, който ми хвърли, ми беше достатъчен. Като излезе си помислих, че съм постъпила зле и може би трябваше да му кажа, че съм обядвала навън. Отидох на покрития балкон и останах будна дълго време. Докато настана ден.

Преди девет още веднъж позвъниха по телефона и когато попитах с кого говоря, гласът отново каза, че има грешка. Този ден не излязох. На следващия, когато отворях вратата, съседката беше на площадката с шапката си с теменужките и не знам за какво ми обясни, че отивала да купи изкуствени цветя, за да ги сложи в саксия. Докато слизахме по стълбите я попитах дали не ѝ се е случвало някога да ѝ звънят хора, които веднага да казват, че има грешка. Отговори ми нещо много бързо и не разбрах нито дума. За да не срещна генерала, седем-осем дни не влизах в кафенето и вместо да ходя в посока към Пасеч де Грасия, тръгнах нагоре към булевард „Диagonal“. Скучаех много. Една сутрин видях, че в „Помпея“ има сватба и останах да чакам, докато излязат младоженците. Докато ги снимаха, виждах булката през раменете на хората пред мен, цялата в дантели от горе до долу, с облак от тюл, който тръгваше от раменете ѝ, и с много остри сребърни обувки. Направиха им портрет как се гледат един друг и изглеждаха толкова съзливо, че трябваше да извърна глава, защото ми се повръщаше. Върнах се обратно и като не знаех къде да отида и нямах желание за разходки, се отбих в кафенето с генерала. Седеше на същата маса и, види се, ме чакаше, защото щом влязох, ми направи знак да се приближа. Попита ме къде съм се крила, че не ме е виждал, и веднага ми каза, ако обичам, да отида на вечеря, понеже от най-високия рафт на библиотеката бил свалил една книга с налепени треви и щял да ми разкаже за вика на мандрагората.

Следобед тръгнах да обикалям магазините, за да си купя розовата рокля. Повече не се замислях. Тези, които видях, не ми харесваха, едните — защото розовият им цвят беше твърде ярък, а другите — защото беше твърде блед, но ме подразни това, че една рокля, която доста ми харесваше, да не кажа много, ми беше тясна, а продавачката искаше да ме убеди да я взема с думите, че такава била модата. Отидох да вечерям у генерала с неохота. Отвори ми прислужникът с раираната жилетка. След това сложи масата и се появиха зеленчуковата супа, платото с желирана риба и сирената: съвсем същото. След това, както предния път, старецът стоя дълго пред шкафа с чекмеджетата, докато търсеше вафлената пуричка. Когато я изядох, седнахме близо до клетката и отново ми разказа странни неща за растенията. Прибрах се вкъщи изтощена и след малко телефонът взе

да звъни. Вдигнах слушалката почти примирена и един глас, както винаги, каза „Извинете“. А Марк не беше пратил нито една картичка.

Разредих, колкото можах, посещенията у госпожа Констансия, но един ден, докато си играех с разпраната презрамка на сгънатия комбинезон, който винаги стоеше на масичката, ми каза, че мъжете са като деца, горките мъже... И тогава, не мога да обясня какво точно ми стана, но съвсем я намразих. С всеки ден ставаше по-лошо. Трябва да е разбрала, че я отбягвам и може би затова започна да ми трови живота. Срецах я дори във водата, която течеше от крана. Веднъж, като отидох в аптеката да купя аспирин, аптекарят ми каза, че винаги когато съм отивала там, след малко се появявала тя и питала какво съм купила. Докато един ден не я срещнах в дрогерията, дръпна ме настрана и много потайно, като почти докосна бузата ми с устни, ми прошепна, че от къщата отсреща ме наблюдават.

XXX

На другия ден я срещнах на етаж да приказва с един нисък и дебел мъж, който имаше глава като топка, с цвят на пържена скарида и островърхи уши. Запозна ме с него. Беше малкият ѝ брат. Засмяхме се и тримата: аз, понеже не можех да се сдържа, толкова странно ми изглеждаше, че такъв мъж може да е брат на тази толкова висока госпожа, а те двамата, без да знаят на какво аз се смея, донякъде от любезност. След петнайсет дни ме запозна с друг от братята си, с големия, който също имаше розова глава, но не беше толкова нисък като първия. Колкото и да исках, не можех да се скрия от нея. Бях смазала ключалката и за да я заблудя, отворях вратата все едно излизах и отново се шмугвах вътре; правех така няколко пъти да видя дали ще ѝ омръзне. Накрая излизах, полека завъртах ключа и слизах по стълбите на пръсти. Но като се връщах, по което и да било време, винаги я намирах на площадката. Сигурно живееше залепена за шпионката да дебне и да слухти. Един ден, когато не ме чакаше на площадката, много се изненадах и си помислих, че може да е умряла. От този ден започна танцът на изтривалката. Като понечих да пъкна ключа в ключалката, ми се стори, че има някаква промяна. Изтривалката за крака беше сложена накриво и един от върховете ѝ опираше о вратата. Оправих я с крак, без да се замислям и доволна, че мога да се прибера спокойно вкъщи. На другия ден се случи същото: изтривалката, която, като излизах от къщи, трябва да си е била на мястото, защото дори не я забелязах, отново беше поставена накриво и гледаше към другата страна на площадката. Не знам колко дни продължи този цирк. Излизахе от жилището си, докато аз бях навън, обръщаше ми изтривалката и се спотайваше. Вероятно по този начин искаше да ми каже, че знае, че съм излязла. Лошото беше, че аз не можех да ѝ кажа нищо, защото никога не успях да я хвана. Една сутрин сложих изтривалката накриво и излязох, превивайки се от смях. Когато се върнах на обяд, я намерих сложена съвсем добре. Отново я сложих накриво и на другия ден пак я намерих така както трябва. А

междувременно телефонът звънеше всеки ден. Вече не казваха „Извинете“, ами разговаряха и ме питаха дали има билети за вечерното представление или дали могат да говорят с госпожа Маспонс или с господин Марти. Аз казвах „Не, не, не“ много търпеливо и често държах телефона отворен с часове. Портиерката идваше и си отиваше, портиерът ми гледаше краката при всяка възможност. Марк не се обаждаше дни наред, а генералът ме канеше на вечеря два пъти седмично. Аз нямах желание да го виждам, но ходех, защото вкъщи се чувствах зле.

Веднъж, когато ме беше поканил, срещнах на площадката двамата братя на госпожа Констансия. Носеха много големи пакети, завързани с връв, и държаха вратата на асансьора отворена. Щях да ги подмина, но ме поздравиха и единият ми каза да заповядам, да вляза. Така и не разбрах как така се случи, че се озовах в асансьора с двамата братя и по-малкият каза защо да не се възползват, а големият остави пакетите на земята и понечи да разкопчае горното копче на блузата ми. Така го настъпих, че извика и като излязохме от асансьора, видях, че куца. Не ми направиха нищо, но кръвта ми кипеше. Влязох в жилището на генерала сякаш влизах в рая и докато чаках в онзи толкова голям салон, отидох до гоблена да видя камъка в гнездото и го докоснах. Този ден спомена, че никога не съм му разказвала за живота си и ме попита с какво се занимавам, дали имам семейство или някой приятел. След вечеря, когато отиде за вафлената пуричка, остана като замръзнал пред шкафа с чекмедженцата. Изглеждаше като че иска да умре, а не може. Аз не знаех какво да правя и може би защото беше така неподвижен, си спомних одрания мъж от куличката и тогава видях стареца превърнат в дърво от нерви, мозъкът му отгоре като глътка мляко, а опашката на мозъка се стичаше по костите на гръбнака му. Прислужникът го отведе, а аз веднага си тръгнах. Като стигнах в апартамента, трябваше да тичам в банята и повърнах всичко.

Марк дойде на другата сутрин, без да ме предупреди, и вместо да го посрещна радостна, му казах да ми намери друг апартамент, този ме смазваше. Разроши косата ми през смях и ми каза, че вече е мислил за това, но било трудно, защото искал да намери хубав апартамент. Стори ми се, че го казва просто така, за да ме накара да млъкна и щях да му разкажа какво ми причинява госпожа Констансия, но си помислих, че е напълно способен да каже, че само си въобразявам. Тръгна си много

скоро, имал работа и когато вече беше на площадката, ми каза, че ще идва по-често. Отидох да се издокарам и излязох. Искаше ми се да видя различни хора и влязох в едно кафене на „Диagonal“, в което никога не бях ходила. Над табуретките в едни осветени витрини имаше сухи листа от папрат, които рисуваха много фини бродерии. Кафенето много ми хареса, стори ми се, че в него мога да се чувствам приютена и по-малко безпомощна, защото беше мъничко. И тъй като завръщането на Марк само ме отегчи още повече, започнах често да ходя там. Виждах все същите лица и обичах да си представям, че листата на папратите на обратната страна имат мъхести петънца с шоколадов цвят. Не след дълго се загледах в едни господи, които, когато влизах, вече бяха насядали и оставаха, когато си тръгнах. Седяха в дъното и аз също свикнах да сядам там. Имаше един, който носеше кариран костюм, ажурни чорапи от коприна и ниски жълти обувки, блестящи като огледало. Тъй като винаги бяха заети с разговорите си, аз ги гледах през цялото време и си представях, че съм малка, разболяла съм се и всички тези господи са дошли да ме видят и да ми правят компания. Обувките на господина с карирания костюм имаха фигури, образувани от дупчици на върха и около тока. Понякога поставяше единия си крак върху другия, люлееше го и обувката му бавно се движеше и блестеше. Имаше дни, в които ми се щеше да го прегърна, да пъхам ръка във всичките му джобове и да разкопча жилетката му. Щом ми омръзнеше да гледам обувката, гледах ухото му. Не беше като на престъпник: меката част беше кръгла и не беше прилепнала към главата. Господинът, който седеше с лице към мен, беше едър и не ми харесваше особено, защото имаше изражение на щастлив човек. Той също се обличаше много добре. Един ден усетих, че ме е хванал как гледам господина с обувката. И много се засрамах.

XXXI

Никога не съм можела да нося сутиен, понеже гърдите ми бяха малки и като вдигнех ръка, колкото и добре пристегнат да го носех, веднага ми се качваше на врата. Но трябваше да направя нещо, за да мога да облека розовата рокля, която в крайна сметка си купих и която ми беше толкова тясна, че подчертаваше всичко. Цяла нощ се гледах в огледалото и ту ми се струваше, че ми стои добре, ту че изглеждам неприлично. Обиколих големи и малки магазини, за да си харесам корсет и не можех да се реша, докато не открих едно магазинче, където всичко изглеждаше много красиво и много добре изработено. Собственичката веднага ми каза да не си купувам сутиени и ластичен колан, а цял корсет, така ще се чувствам по-удобно. Защото с моето телосложение не съм можела да нося сутиени.

Показа ми най-различни корсети: розови, черни и бели. С ластиси отстрани, за да може да се движиш вътре. Едни с гръб и други почти без гръб за рокли с дълбоки деколтета. Имаше с прави и с кръстосани презрамки. С ластични жартieri и с жартieri от пластмаса или никел, покрити с коприна, за чорапите. Показа ми един от тюркоазен сатен, покрит с фина дантела и с дантелен волан отдолу, който сигурно много пречеше, но не можех да си представя нищо по-красиво. Грабна ми сърцето. Тъй като всички бяха много скъпи и не можех и да си мечтая за тях, продавачката извади едни ластични, мрежести, като дантелени, с нарисувани клонки и листа, а по средата имаше сатенена платка с цип. Взех един от тези. Малко ме стягаше и се оплаках, но госпожата ми каза, че трябвало да бъде малко тесен, след няколко дни носене щял да се отпусне, веднага съм щяла да свикна и дори няма да усещам, че го нося. И добави, че ме прави да изглеждам много добре сложена. По стените на пробната имаше няколко малки гравюри на старовремски дами с корсети. Една от гравюрите изобразяваше госпожа с гъста коса и чорапи на червени и бели райета, панталони, които стигаха под коленете и завършваха с маншет и бродиран волан, и корсет, който повдигаше гърдите ѝ като на

поднос. Една камериерка опъваше връзките на корсета и я подпираше с коляно отзад, за да може да стяга по-силно. Господарката носеше ботинки с копчета, прилични на яребичи очички.

Тъй като продавачката от магазинчето за бельо ме посъветва да си слагам корсета, докато съм вкъщи, за да свиквам, а и за да се разширява, още щом се прибрах, побързах да го облека. Погледнах се в огледалото, приличах на русалка. Имах букетче от сини розички от панделка на гърдите, заобиколени от зелен и бял мъх. Легнах си с корсета, като си мислех, че скоро ще мога да си облека розовата рокля. Вече си бях купила розови обувки и колие от розови перли, всичките големи и еднакви, а колието беше евтино, от онези по врата, като кучешка каишка, като герданче на евтина кукла, не ми струваше почти нищо.

Събудих се, все едно бях с ризница. Тялото ме болеше и сънувах, че се задушavam, завързана в чувал; види се, корсетът ме е стягал и трябваше да го съблека, все едно си свалях кожата, понеже ципът се беше развалил. Като си докоснах хълбоците, за да ги разтрия, ги усетих толкова грапави, че се погледнах в огледалото. Върху кожата ми се бяха отбелязали клоните и листата на ластика. Изчезнаха ми чак на следващия ден.

Сутринта, когато отивах на пазар, имах изненада. Госпожа Констансия, която откакто ми обръщаше изтривалката не стоеше никога на площадката, ме чакаше права като някой гардероб. Попита ме защо я отбягвам, искаше да ме накара да вляза, и много мило и много любезно ми каза, че винаги си мислела за мен, ако съм искала, щяла да ме запознае с един неин племенник или ако съм предпочитала, с неин приятел банкер, който бил много важен господин, уседнал, на подходяща възраст, „защото — каза — момиче с вашата професия трябва да знае да стопанисва прелестите си“. Въздъхна и ми разказа, че мъжът ѝ я оставил заради една гледачка на карти и за да преживява, трябвало да работи всичко. Гледах я, без да откъсвам очи, и си мислех „Колко си грозна само“, защото аз живеех само заради розовата рокля, розовото герданче и за да се харесам на хубавия господин от кафенето с папратите, който никога не ме поглеждаше. И си купих шишенце парфюм „Вампир“.

XXXII

Изкъпана, с хубава прическа и хубаво облечена, с малко парфюм зад ушите, а десетте ми нокътя като десет огледалца, седнах в столовата да си подреда чантата. Гърдите ми веднага се повдигнаха като на онази госпожа от гравюрата. Въртях се из столовата доста притеснена и реших да си сваля корсета и да изляза такава, каквато съм си. Улиците бяха красиви, а небето изглеждаше току-що измито. Дори не си спомнях, че докато се събличах, за да си сваля корсета, телефонът иззвъня два пъти, а аз се направих на глуха. Точно пред „Помпея“ беше спряла състезателна кола. До колата стояха двама младежи, единият с небесносин пуловер, а другият — с морскосин и с червена кърпа на врата. Когато минавах, онзи с небесносиния пуловер, който беше с лице към мен и още отдалеч ме беше видял да идвам, ми каза: „Любовта каца“^[1]. Отминах, без да му обръщам внимание, и не знам кой от двамата ми подсвирна. Някои неща е трудно да се обяснят: тези двама хлапаци, които някой друг ден може би щяха да ме накарат да се усмихна, малко ми помрачиха радостта от новата рокля и толкова нови допълнения, които носех за първи път. Иди, че разбери защо. В кафенето папратовият млад сервитьор ме докосна по рамото и каза, че ме е питал три пъти какво ще поръчам и не съм му отговорила. Сигурно беше прав, не знам; знам само, че крилата на сърцето ми увиснаха, защото аз очаквах да вляза и да се явя в пълния си блясък с розовата рокля, а се оказа, че нито един от онези господи не беше там. Като ми оставяше чашата на масата, сервитьорът се наведе малко повече, отколкото беше нужно и прошепна на ухото ми: „Върху розовото“... Отпих първата глътка кафе, без дори да го погледна.

Не след дълго дойдоха. Видях ги срещу светлината, преди да влязат и не спрях да ги гледам с крайчеца на окото, докато не седнаха на масата си. Хубавият господин, който както винаги беше леко с гръб към мен, си оправи косата и тогава забелязах часовника му. С черен циферблат, където числата блестяха, когато светлината ги докосваше. Вместо каишка имаше златна гривна, дебела два пръста. Бях започнала

да се отегчавам и си мислех какво, по дяволите, правя там, между масата и витрината, с онези господа, които разговаряха и се смееха, без да ме поглеждат, облечена в розово като някоя глупачка, краката скрити под масата, за да не ми се виждат обувките. Искях да си тръгна, но не смеех; бях сигурна, че срещу светлината бедрата ми ще прозират, и се чудех какво да правя, докато те си тръгнат. На улицата имах чувството, че се разхождам гола. Спомних си, че телефонът звъня два пъти, че сигурно ще намеря изтривалката накриво и съвсем се изнервих. Изведнъж ми се стори, че ме следят. Усещах го с кожата си. Трябва да са ме следили още от „Диагонал“ и може би ме причакват зад някоя палма. Не смеех да се обърна, за да не разберат, че съм разбрала. Преди да вляза във входа се обърнах и не видях никого. Портиерът се загледа в краката ми, както винаги, а когато се прибрах, си свалих розовата рокля и никога повече не пожелах да я облека. Бях сигурна, че някой ме наблюдава, че съм заобиколена от невидими очи. Дръпнах завесите и огледах всички ъгълчета. Имаше още много време докато дойде Марк и не знаех какво да правя: мотаех се насам-натам, огледах площадката през шпионката и накрая се излегнах на отоманката да поспя малко. Събуди ме телефонът. Вдигнах и мъжки глас ми каза, че трябвало да ме види. Отговорих му, че няма за какво да ме вижда, той настоя, да, да, било много важно, а аз казах, че не съм свикнала да се виждам с хора, които не познавам, и го попитах как се казва. Не пожела да ми каже; повтаряше, че трябва да говори с мен, и толкова настояваше, че накрая, за да не си помисли, че съм някоя лигла, която се страхува да отиде да изпие един аперитив, защото ме помоли да сляза да изпием по един аперитив, казах му, че ще го чакам на входа. Не знам защо го попитах дали ми е съсед. Каза „Да“, а като затварях телефона го чух да се смее.

Видях го да идва, пъчеше се, като че искаше да порасне, тъй като беше нисък. Носеше хляб под мишница. Плешивината навлизаше много над челото му, а цялото му същество излъчваше някаква тревога и едно самодоволство, което ме обиждаше. Влязохме в най-близкото кафене и тогава се загледах в устните му. Никога не бях виждала такива; бяха много странни, горната беше някак си вълниста, така че приличаше на фестон. Говорихме за времето, дали обичам да чета, какво правя. Казах му, че съм много заета и се засмя под мустак. След половин час празни приказки ми каза, че има работа, плати и си

тръгнахме. Пред входа му протегнах ръка, за да се усети, че е време да ме остави, но не я пое; каза, че ще ме изпрати до асансьора. Когато бяхме пред асансьора, му казах, че никога не го ползвам, качвам се пеша, и отново му протегнах ръка, но той отвори вратата и ме бутна вътре без усилие, а когато асансьорът тръгна, сграбчи ръката ми с все сила и ме притисна в ъгъла така, че не можех да мръдна. Искаше да ме целуне, аз се извърнах колкото можах, той търсеше устата ми и точно преди да я намери, прибрах устни навътре и ги прехапах. Излезе след мен от асансьора и докато пъхах ключа в ключалката ме помоли отчаян да го пусна да влезе. Не исках да се ядосвам, защото в крайна сметка не можех да го разбера и му казах през смях да ходи да си яде хляба, да си ходи, а той стоеше пред мен, упорит и изненадан и още два пъти повтори да го пусна да влезе. Блъснах го, той хвана ръката ми, стисна я до болка и с изскочили очи ми каза тихо и злобно, че скъпо ще си платя. Затворих вратата, бях толкова не на себе си, че се спънах, паднах и разлях вода навсякъде по пода, защото в антрето беше оставена кофата за миене на пода, пълна с мръсна вода. Часове покъсно, през нощта — въпреки че веднага отидох да кажа на портиера, че жена му си е забравила кофата в моето жилище и да дойде да си я прибере — кофата още беше в антрето.

---

[1] *Damunt del rosal'amors hiposa* (кат. поговорка) — Върху розовото каца любовта. — Б.пр. ↑

XXXIII

Мислех за кофата и не можех да заспя. Станах и отидох да видя дали са дошли да я вземат в последния момент, без да ми кажат нищо, но кофата още си стоеше там, а парцалът беше на земята. Понечих да взема парцала, видях нещо малко и сиво да се подава изпод вратата, която водеше към коридора на другата половина от апартамента. Клекнах да го видя: беше парче плат. Подаваше се толкова малко, че не можех да го хвана, но се изплаших, защото ми се стори, че се подава малко по-малко, отколкото преди да клекна, сякаш някой го беше дръпнал. Реших, че едно парче плат не бива да ме плаши, и с нокът се опитах да го изтегля. Отидох да взема игла, за да го издърпам, забих я и докато опитвах да го изтегля съвсем бавно, от другата страна го издърпаха и изчезна. Изтичах през коридора и се затворих в спалнята с разтуптяно сърце; когато сърцето ми се успокои, се върнах в антрето и от разстояние ми се стори, че дупката на ключалката на вратата към другата половина от апартамента е светла, сякаш от другата страна имаше светлина. Приближих се на пръсти, клекнах и точно когато окото ми беше на височината на ключалката, дупката почерня, сякаш от другата ѝ страна имаше долепено око. Загасих лампата и стоях неподвижно, почти без да дишам. Измина много време така и като не се чуваше нищо, отворих входната врата и изнесох парцала и кофата на площадката.

Не можах да заспя чак до зазоряване. Събудих се рано с много натежала глава и първото, което направих, беше да отида да видя дали са взели вече кофата от площадката. Сигурно я бяха взели малко преди това, защото на земята още имаше влажно петно от парцала. Върнах се бегом в леглото и лежах докато дойде време да ходя в кафенето с папратите. За мен то беше като вода сред пустиня. Отидох облечена както винаги и всички господа бяха там, освен него. Но аз, понеже се нуждаех от него, си знаех, че ще дойде, и знаех, че макар и винаги да сяда гърбом, ме е забелязал. Не откъсвах очи от входа и веднага забелязах сянката му срещу светлината. Мина пред мен, носеше

светлосив костюм и щом стигна до своята маса, вдигна яката на сакото си и потри ръце, сякаш умираше от студ, при оная жегга, тогава ме погледна с блеснали очи и смеейки се като дете, седна с лице към мен. Престорих се, че взимам нещо от земята, за да не разбере, че си мисля за него. И всичко ми мина: и страхът, и неразположението. При все че въобще не го погледнах. Гледах му обувките. Този ден един от неговите приятели — който седеше на друга маса с един непознат господин и говореше тихо, като че ли по работа, — когато си тръгнах и минах покрай него, протегна крак и добре че се отдръпнах навреме, иначе щеше да ме спъне. Като отварях вратата на жилището, се смеех при мисълта за спъването, но щом влязох в столовата, усетих, че има някаква промяна. Много се затрудних да я открия, защото всичко си изглеждаше същото. Беше кокошката. Винаги я слагах да гледа към покрития балкон, а я намерих обърната с опашката откъм страната на гребена, а гребенът гледаше на другата страна. Не можеше да е портиерката, защото не беше денят ѝ за чистене. Стоях и я гледах известно време, без да откъсвам очи от нея, сякаш белият порцелан можеше да ми каже какво се е случило, обаче още бях твърде радостна и се изтегнах по корем на отоманката, и си мислех за часовника и пръстена на господина от кафенето с папратите — голям пръстен с гравирани инициали до брачната халка. Онази халка много ме смущаваше и никога не бих искала да я виждам, като че ли брачната халка беше лоша болест на пръста на мъжете.

Привечер дойде Марк и през цялото време ме гледаше, както се гледа нещо много странно. Казах му, че не искам портиерката да има ключ от апартамента, аз ще чистя, не я искам повече вкъщи и го блъсках с юмруци в гърдите, а той взе ръцете ми и накрая ми каза, че ще поиска ключа; много пъти ме пита какво ми става и всеки път като ме питаше, му отговарях, че ми няма нищо, искам си ключа от портиерката. Отиде да го поиска и ми го даде. Прегърнах го доволна, но много ми се плачеше. Каза ми, че бил в много лошо настроение и полагал усилия да не го показва, но с историята с ключа вече му дошло много и ме помоли да не ходя повече в кафенето сутрин. Останах като поразена. Не знаех нито какво да правя, нито какво да кажа, отидох към покрития балкон, върнах се в столовата и му отвърнах, че не правя нищо лошо, като ходя в кафенето. Погледна ме гневно, а аз го попитах кой му е казал, че ходя в кафенето. Отвърна ми, че това не ме

интересува. Вбесена му казах, че нито той, нито никой друг няма да ме спре да ходя в кафенето. Закопча си сакото, каза „Ще видим“ и си отиде.

Онази нощ започна тропането. Отначало не знаех откъде идва, но скоро го чух откъм стената с камината. Види се, на госпожа Констансия ѝ се играеше. Бяха глухи удари като с чук, увит във вълнен парцал — четири последователни удара, известно време тишина и когато изглеждаше, че вече се е свършило, започваше отново. Не можах да спя цяла нощ и станах два-три пъти да проверя дали се вижда светлина през някой процеп на вратата на другата половина от апартамента. На другия ден отидох в кафенето с папратите много уморена и осъзнах, че живеех само за онова кафене и за онзи господин, който вече седеше с лице към мен.

XXXIV

Няколко дни, може би цяла седмица, не се случи нищо ново. Понякога нощем чувах тропане по камината и всеки ден, като се връщах вкъщи, намирах изтривалката сложена не така, както я бях оставила на излизане. По три-четири пъти през нощта имах усещането, че има някой в коридора или в кухнята. Първият път не мръднах от леглото, смразена от страх. Другите пъти отивах много предпазливо до вратата на столовата, ослушвах се затаила дъх и отварях внезапно, цялата разтреперана. Не видях никого и само веднъж, втория път, ми се стори, че един от столовете не си беше на мястото. Не мигвах по цяла нощ, мислех и се ослушвах, и тъй като сутрин не можех да устоя да не отида в кафенето с папратите, спях почти целия следобед. Времето не ми помагаше: беше облачно, дните ставаха по-кратки, а вятърът брулеше листата на дърветата.

Един следобед, както седях на покрития балкон, без да мисля за нищо и без да гледам наникъде — защото имаше следобеди, в които се чувствах празна, сякаш постепенно бяха изпразнили всичко от мен, — изведнъж забелязах, че на балкона на отсрещната сграда някой ми прави знаци с ръка. Беше мъжът с устната като фестон. Стреснах се, сякаш бях видяла звяр, но извърнах глава все едно не го виждах, а той след малко се стрелна навътре. Беше шивач. Аз вече знаех, че в отсрещната сграда живее шивач, защото бях забелязала, че на покрития балкон, който гледа към моя, има манекен със сиви коси, облечен в редингот. Но никога не се бях заглеждала в хората от онзи апартамент.

Марк дойде по-рано от друг път с един приятел, когото никога не бях виждала. Сипах им коняк, а аз изпих само една глътка, защото малко коняк ме ободряваше, но повече веднага ми се качваше в главата. Тъй като и тримата пушихме, столовата съвсем скоро се задими. Приятелят на Марк имаше много руса коса и на едното си око носеше черна копринена превръзка, изрязана в кръг. Казваше се Елади. Когато ми го представи, Марк каза, че е историк. Откритото му око

беше синьо като цвете. За поздрав взе ръката ми в своите и като впи погледа на онова око като цвете в моите очи, целуна ръката ми почти без да докосва кожата с устни. Марк ми каза, че трябва отново да замине за два месеца и че е помолил Елади да ми прави компания.

Щом излязоха, спуснах щорите и изгасих лампата в столовата. Веднага видях шивача, който гледаше към моя прозорец. Колко ли време се е забавлявал да ме гледа облечена negliже, особено сутрин или пък през нощта, когато ставах, понеже през лятото спях гола или с нощници, прозрачни като ципа на лук. Внезапно се обърна. Жена му идваше откъм дъното на апартамента и когато стигна до покрития балкон, взе да четка манекена. Той влезе малко навътре и тъй като жена му, застанала гърбом, не можеше да го види, от време на време поглеждаше към моя балкон, сякаш не можеше да се стърпи да не гледа. Жена му имаше червеникава кожа. Беше слаба, по-висока от него и ходеше с издадени напред глава и рамене и с толкова хлътнал корем, че в профил приличаше на лък за стрели. Когато тя се прибра, той отново излезе на покрития балкон и не преставаше да гледа. Може би не разбираше, че щорите са спуснати. През нощта не можах да заспя. Не бях свикнала да спя на тъмно и ми се струваше, че не мога да дишам. Но се завих презглава, като че ли шивачът можеше да ме види през щорите. Щом станах, отидох да шпионирам между летвичките на щорите и с голяма изненада видях госпожа Констансия да пресича улицата с едно писмо в ръка и да го дава на портиера на отсрещната сграда, който метеше входа. Отидох в кафенето с папратите умряла за сън, но преди това внесох изтривалката в жилището, за да не може онази госпожа да се забавлява повече с нея.

От онзи ден, щом се приберях вкъщи, тичах към цепките на щорите и винаги виждах шивача, който гледаше насам: трябва да ме е видял да си идвам и знаеше, че го шпионирам; сигурно така искаха да ме сплашат. Когато правеше проба, пак гледаше и един ден се смях сама, като си помислих, че сигурно съсипва всички костюми. Този ден забелязах колата с цвят на кафе с мляко — нова и голяма като къща, спряла от другата страна на улицата. А в деня с колата намерих първия портрет.

XXXV

На портрета бяха Марк и една госпожа, и веднага си помислих, че е жена му. Бяха в градина, седнали на пейка; тя имаше цигара в устата, а той, наведен към нея, поднасяше запалка към върха на цигарата ѝ. Зад пейката имаше цветя, приличаха на хортензии, но снимката не беше съвсем на фокус и не се различаваха добре. Вдясно се виждаше една голяма топка, от онези, които приличат на диня. Намерих портрета на земята под мивката в банята и го оставих пак там. Но от време на време отивах да го видя: вземах го, държах го известно време в ръка и пак го оставях на земята. За да видя изражението на Марк, когато е с жена си — изражение, което аз не бях виждала никога, изпълнено с уважение и обич. Не беше хубава. Носеше лятна рокля с деколте и верижка на шията, а медальонът беше пъхнат в деколтето. Имаше много хубава прическа и се виждаше, че косата ѝ, прибрана на кок, е гъста и мека. Когато гледах снимката за четвърти или пети път, забелязах брачната ѝ халка, скрита под пръстен с голям брилянт.

Аз живеях на тъмно, за да не ме вижда шивачът, и понякога, когато трябваше да съм в спалнята, слагах пред балкона стол с купчина дрехи на облегалката. Една сутрин иззад щорите видях жената на шивача да гледа, без да мръдне, към моя прозорец, нещо, което никога не я бях виждала да прави. Колата с цвят на кафе с мляко беше долу и известно време след като я наблюдавах — тъй като исках да разбера на кого е, — чух часовникът с кулите да бие така, сякаш е вкъщи. Скочих вътре, като си мислех, че трябва да са пробили дупка от столовата на госпожа Констансия, и започнах да опипвам стената да видя дали тапетът поддава. Не намерих нищо. Отидох в кухнята да взема тела за отпушване на канала и започнах да мушкам целия цокъл, да не би да са пробили дупка по ръба на плочките. По пътя за кафенето не виждах нищо, сякаш улиците и сградите не съществуваха, виждах само онзи портрет с хортензиите и чувах само глухите удари с чук.

Но тогава настъпиха няколко спокойни дни. За известно време шивачът изчезна от покрития балкон и телефонът спря да звъни. Още две нощи се ослушвах дали се чува шум откъм входа и очаквах ударите с чук, но като не чух нищо повече, започна да ме обзема голям вътрешен мир. Портретът беше изчезнал. Един следобед, след като го гледах, отново го бях оставила под мивката и на другия ден го нямаше. Може би Марк — който в деня, когато ме запозна с Елади каза, че отново ще трябва да замине за известно време, но така и не заминаваше — си го беше прибрал. А откакто изтривалката беше вътре в жилището, когато бях навън, не мислех как ще я намеря, като се прибера. И тъй като в края на краищата нямаше начин да проумея как от покрития балкон съм успяла да чуя камбанките на часовника на госпожа Констансия, започнах да си мисля, че може би всичко това съм го сънувала. Броени дни ми беше възможно да си мисля така, защото цялото това спокойствие свърши без видима причина, както и беше започнало. Една сутрин намерих друг портрет в чекмеджето на нощното шкафче в спалнята, където спях само когато идваше Марк. Виждаше се пуст плаж, а над водата се подаваха главите на две момчета. Седнала на пясъка с някаква смешна шапка на главата, жената на Марк. Допуши ми се и желях някой да ми запали цигарата. Тъй като цял следобед пуших, през нощта трябваше да вдигна щорите, защото се задушавах и като се събудих на другия ден, първото, което видях, беше шивачът, който ми махаше от своя балкон. Спуснах щорите толкова гневно, че се развалиха, набързо се облякох и излязох като подгонена. На площадката двама мъже идваха от стълбите, разговаряха и се смееха и влязоха в апартамента на госпожа Констансия, чиято врата беше отворена от край до край. Първото, което видях на улицата, беше колата с цвят на кафе с мляко и тогава се сетих, че не я бях виждала отдавна. Докато не стигнах до ъгъла, не можах да се отърва от мисълта, че шивачът ме гледа от покрития балкон.

Не знам колко дни продължи всичко това. В кафенето с папратите се чувствах толкова отпаднала, че няхах желание даже да гледам хубавия господин. Купувах си вестник, правех се, че чета, и когато оставах сама, рисувах звезди. Рисувах ги по три, един лъч от средната звезда влизаше между два лъча на звездата отляво, а друг лъч — между два лъча на звездата от другата страна. Не можех да спра да

пуша и да свързвам звезди. Вкъщи прекарвах много време да търся снимки. Бях сигурна, че някой ги оставя, за да ме измъчва, и ги търсех в чекмеджетата, в шкафовете, между дрехите, навсякъде. Повече не намерих нито една, но минавах покрай кокошката, без да я погледна или я поглеждах с крайчеца на окото си, защото бях сигурна, че са пъхнали някой портрет вътре, и не смеех да вдигна капака — не защото щях да намеря нещо там, ами от някакъв страх, без да знам от какво.

Марк идваше всеки ден, но аз не му разказвах нищо. Една вечер, докато вдигах масата след вечеря, изневиделица ме попита какво бих искала да ми подари, когато скъсаме. Дълго го гледах. Беше сложил вестника на масата и на последната страница имаше обяви на бижутерия. Започна да сочи с пръст бижутата на страницата: имаше малки часовници, три-четири пръстена с брилянти, една игла с перли и чифт обеци. Чистосърдечно му казах, че единственото бижу, което би ми харесало, е кръст с брилянти, но че в известен смисъл това е бижу за покварено момиче. Затвори вестника, застана пред мен, хвана ръцете ми и ме попита кой е бил първият и къде сме го направили. Пита ме няколко пъти, всеки път стискаше по-силно зъби, а аз си мислех, че ще си ги счупи, но ми причиняваше толкова болка, че отчаяна му казах първото, което ми дойде на езика, на улица „Червена“, една нощ, набързо, как да е, с мъж, който дори не знаех как изглежда. Пусна ме и каза, че подхождало на момиче, което е живяло в барака. След като излезе заплаках, но не от болката в ръцете, където вече се появяваха малки синини, а защото аз никога не бях му казвала, че съм живяла в барака, а единственият човек, който е могъл да ми каже, беше Паулина. Тя знаеше, че ще се срамувам, ако Марк узнае. Погледнах през щорите. Пред сградата стоеше колата с цвят на кафе с мляко. Помислих си, че ще полудея, а да си мисля, че ще полудея, може би значеше, че вече съм полудяла.

XXXVI

Отидох да отворя; беше Елади. Щом влязохме в столовата, Марк, който седеше на покрития балкон, ме посочи и каза, че от известно време съм била влюбена. Полу на смях Елади го попита: „В теб ли?“. Марк поднесе чашата към устата си, отпи две-три глътки и след малко каза, че ако съм била влюбена в него, е щял да разбере. Добави, че е успял да оправи не знам си какви работи и щял да замине за два месеца; този път наистина.

Вместо да свърши, лудостта, която ме заобикаляше, се разрастваше. Понякога звъняха, аз тичах да отворя, а на площадката нямаше никой. Една нощ, в един часа ми се стори, че са пъхнали ключ в ключалката и се опитват да отворят. Събрах кураж и отидох да погледна през шпионката, но не се виждаше никой. Бях толкова нервна, че отидох до вратата на другата половина от апартамента и я заблъсках с юмруци, докато не ми потече кръв. После отидох в кухнята, извадих чука от шкафчето с инструментите и заудрях по стената на столовата. Мислех, че госпожа Констансия ще позвъни да се оплаче и да пита какво се е случило, но не дойде. Никой не отговаряше, нищо не помръдваше и това ме плашеше повече от шума. Между щорите погледнах към къщата на шивача. Беше по риза на сред балкона, светнал всички лампи, от което ме заболяха очите.

На другия ден след посещението на Елади, на връщане от кафенето с папратите, заварих Марк седнал на покрития балкон. Попитах го защо винаги ми казва, че трябва да замине и никога не заминава, и какво прави съвсем сам въкъщи. Вместо да ми обясни, отвърна сърдито, че изглеждам болна. Когато си тръгваше, на вратата ми каза, че не му харесва да прави любов с парче дърво, да видим дали като се върне, ще ме намери по-различна.

Елади дойде да ме види три-четири пъти. Сядаше, разговаряхме за това-онова, черпех го чаша ликьор и изглежда не му се тръгваше. Един ден ми каза, че трябва да ме изведе на разходка, живеела съм прекалено затворена, и отидохме под въжената линия да прием нещо

разхладително и да погледаме Барселона отвисоко. След това ме придружи до вкъщи, качи се, остана малко и преди да си тръгне, ми целуна ръка, но този път истински. Това беше утеха. Имах приятел. Тази целувка разтвори небето над мен и на другия ден отидох в кафенето с папратите, и гледах хубавия господин със същия мир в сърцето, както в началото. Вкъщи ми се стори, че кокошката на масата не беше както трябваше да бъде и я повдигнах, за да я оправя. Отдолу имаше картина. Беше морето, мрачно, с буреносни облаци, а навътре в морето, в далечината, малко бяло платно. Навярно беше смъртта.

Когато се видяхме отново, Елади ме помоли да отида да живея с него. Бяхме на Монтжуик, облежани на парапета на една тераса, откъдето се виждаха бараки. Сърцето ме заболя, сякаш ме прободеше нещо остро. Стоях известно време, без да отговоря, и накрая едва чуто попитах: „А Марк?“. Отговори ми, че той ще се заеме да уреди нещата по възможно най-добрия начин. Купи два куфара; напълних ги, сложих розовата рокля и увита в роклята огърлицата, а корсета оставих на най-високия рафт на гардероба.

Първата седмица в къщата на Елади спях непрекъснато. Казвах му да не обръща внимание, че липсата на сън ми се е трупала от много време насам и че понякога толкова съм се страхувала, че съм прекарвала цели нощи права зад вратата на столовата. Беше страх на болен човек, беше странно да се страхувам толкова, някой много ми желаше злото. Когато тръгнах да му разказвам за това, което ми се беше случило, Елади не ме оставяше да довърша и ми казваше да пия коняк. Той самият ми поднасяше чашата до устните, а аз я пресушавах. Елади лягаше в леглото и никога не се случваше нищо, а ако още спях, когато той ставаше, ме завиваше. Много пъти открявах очи, само една цепка, и го виждах как ме гледа с онова толкова синьо око до черния кръг. Мислех си какво ли е другото око под коприната, дали е празно или запълнено. Дали е око, което едвам вижда, защото е замъглено, или пък под коприната няма око, защото са му го извадили и е останала само дупка, набраздена от червени и розови вени. Ернестина, която е била дойка на Елади, му служеше като прислужница, като доверен човек, като всичко. Беше висока, ходеше винаги облечена в черно и носеше колосана яка. Аз живеях гола и не го съзнавах. Когато ставах от леглото, за да отида да се храня, се загръщах с една хавлия на бели и сини райета. Може да се каже, че ходех само от леглото до

масата и от масата в леглото, обаче една сутрин ми се дощя да се облека и попитах Ернестина дали знае къде са ми куфарите. Отвърна ми „Не“. Когато дойде Елади, го попитах къде са куфарите. Каза ми, че са прибрани и че е пратил да занесат всичките ми дрехи за пране. След един месец още не бях излизала на улицата, нито бих могла, защото нямах дори чифт чорапи. Елади много пъти ме караше да се разхождам гола. Сядаше на леглото, казваше ми да ходя и докато се разхождах, ми повтаряше, че имам бедра като за музей. Когато му омръзваше да ме гледа да се разхождам напред-назад, ми целуваше ръка и казваше, че не смее да ме докосне от страх да не ме опетни. На вечеря нареждаше да се сложи всичко на масата, пращаше Ернестина да спи и ме караше да вечерям гола и понеже първия ден му бях казала, че не искам, ми отвърна, че на плажа било още по-лошо. Понякога мислех за Марк като за нещо мъртво и какво ли е казал, когато е заварил клетката без птичка. Но всичко ми се струваше много странно. Една нощ, докато бях полузаспала сама в леглото, си докоснах врата и се сетих за розовата огърлица. На следващия ден, малко след като Елади излезе и Ернестина отиде на пазар, се разтършувах за куфарите. Последната стая, в която влязох, беше кабинет с библиотеки до тавана и с много хубава стълба, с която да се качиш до най-високия рафт. На стената в дъното, зад една маса имаше рисуван портрет. Толкова загадъчен ми се стори, че останах без дъх. Беше портрет на момиче с тъмна коса, късо подстригана и разделена на път, с бретон, който скриваше цялото ѝ чело. Беше скръстила ръце на една маса, лицето ѝ почиваше върху ръцете и с леко издадени устни беше захапала една перлена огърлица. Най-пленителното бяха очите, които гледаха втренчено с леко повдигнати зеници, а под тези очи имаше още две, еднакви, и не можеше да се разбере дали гледа с горните очи или с долните, или и с четирите едновременно. Влезе Елади, хвана ме за ръка и ме изведе. През нощта ме накара да изпия три чаши коняк.

На сутринта, веднага щом останах сама, станах да търся куфарите, но първото, което направих, беше да отида в кабинета да видя момичето с четирите очи, но веднага видях една снимка върху бюрото. Взех я и не можех да проумея. На снимката аз излизах от кафенето с папратите, облечена в розовата рокля. Нямах сили повече да търся куфарите. Прекарах деня излегната на креслото с крака на табуретката, а през нощта, въпреки чашите коняк, които Елади ме

накара да изпия, не можах да заспя. Отново бях буден нощем, а денем бях като умряла.

XXXVII

Конякът имаше цвят на топаз. Елади ме караше да изпивам по няколко много големи чаши, а преди това ме караше да ги стоплям с ръце. Една нощ двамата пресушихме бутилката и накрая не можех да виждам ясно и ми се струваше, че лампата проблясва като светкавица. Малко преди да заспя видях един пламък да се движи току пред очите ми — син и лилав, с гребен, червен като корал — приличаше на пламъка, за който Еузеби ми беше казал, че излиза от костите на мъртвите. На сутринта се събудих полузамаяна и разказах на Елади, че съм видяла пламък, син като цветовете на пасифлората. Отвърна, че това било без значение, за развлечение запалил в една чинийка малкото коняк, останал в бутилката.

От онази нощ, когато оставах сама, вече не търсех куфарите, търсех бутилката, затварях се на тъмно в столовата и горях коняка. Онзи пламък като сън ме свързваше с някои мои мъртви неща. Едва осъзнавах, че времето си минава и дори не си спомнях цвета на улиците. Когато се излягах на креслото на верандата, загърнатата в хавлия, не знаех какво виждам, нито можех да мисля. Животът ми беше видения. Започнах да сънувам много често съня с пеленачето, как маха с ръчички, винаги един и същ; пренасях го от нощ на нощ и ако се събудех и го прекъснех, наново го продължавах оттам, където го бях прекъснала. Сънувах и гробището, Еузеби сновеше из него и крадеше цветя от венците. Елади не преставаше да ме кара да пия, искаше да спя, казваше, че ако не спя, ще умра. Често нощем ме носеше на ръце на леглото, понеже аз не можех да ходя и щом стъпех на земята, всичко се залюляваше, а веднъж изпицях, защото ми се стори, че земята под мен пропада. Една нощ, когато пак ми даваше коняк, блъснах чашата с ръка, изправих се и не знам как се озовах на верандата, паднах като чувал и повърнах. И тогава започна онова, което никога не разбрах дали е било сън или някаква смесица от сън и истина.

Спалнята на Елади беше много голяма: имаше две врати, които водеха към коридора, а между вратите беше леглото. Един от първите

дни след като заживях с Елади го попитах как така спалнята има две врати и ми отговори, че от две стаи е направил една. Леглото беше покрито с черно кадифе с бели ресни по края. Завесите на балконите стигаха от стена до стена и бяха от червено кадифе. Нощта, в която счупих чашата, много след като си бях легнала се пробудих и макар че погледът ми беше замъглен, в просъница ми се стори, че наблизо има някой. Двете врати бяха отворени и през първата влизаше малко светлина. Трябваше да затворя очи, защото чувствах, сякаш вътре в очите си имах огнено топче, което иска да ги пробие, и тогава, със затворени очи ми се стори, че съм видяла Елади прав до вратата. И не знам защо си помислих, че не може да е той, при все че в полумрака бях видяла черния кръг, който покриваше окото му, но бих казала, че вместо лявото покриваше дясното и колкото и да исках, не успях да си спомня. Прави с мен каквото му скимна. След това, вместо да остане, излезе през другата врата, но това, което сега изглежда толкова ясно, докато ми се случваше, изглеждаше мътно и колкото по-ясно исках да го видя, толкова по-мътно ми изглеждаше. Малко след това, през същата врата, през която беше влязъл той, влезе една голяма сянка, смъкна ми чаршафите и усетих нещо студено между краката. Щом сянката излезе, Елади отново влезе през вратата, откъдето влизаше повече светлина, и отново прави каквото си искаше. И отново дойдоха сянката и онзи студ, и ми се стори, че светлината, която идваше откъм столовата, се засилваше, като че бяха запалили повече крушки; а главата на голямата сянка беше увита в нещо като виолетов пояс. Усещах бедрото си мокро от вода и треперех от студ. Когато Елади се върна, от устата му се носеше силен дъх на коняк. Отворих очи — трябва да е било на другия ден — едвам можах да ги отворя, толкова ми тежаха. Елади беше седнал до леглото с бутилка да му е подръка и ме накара да пия. Закашлях се силно, а той ме тупаше с ръка по гърба, понеже това, което ми бе дал да пия, беше по-силно от коняк. Не успях да стана за вечеря. Ернестина сложи масичка до леглото и остави един поднос. Ядох малко, Елади също яде малко. Почти несъзнателно, с немощна ръка отместих подноса и обърнах глава на другата страна. Сянката с увитата в лилаво глава отново се появи. Аз гледах диплите на завесата в сумрака и изведнъж диплите се изгладиха и започнах да виждам гробището: взе да се издига нагоре, сякаш излизаше от пода, докато покри завесата от горе до долу и от едната до

другата страна. Еузеби и аз бяхме малки, всичко беше обвито в мъгла, виждаха се нишите, полускрити от жълти и морави теменужки от ламарина. От време на време се появяваха диплите на завесата и разкривяваха нещата, които се виждаха върху тях. Еузеби и аз се катерехме на черните стълби с колела и ги клатехме, за да се задвижат напред; беше трудно, бяха прекалено тежки, но аз исках да видя дали на стените на нишите има имена, които започват със „С“. Преди да излезем, крадахме цветя и после ги хвърляхме, защото воняха на смърт. Усецах студа по бедрата си, отново бяхме на гробището, а пред нас имаше поляна, където пасеше един кон. Аз отмествах теменужките и оттам, където бяха, излизаше пламък като езиче, наоколо беше пълно с венци, които веяха по земята, с черни ленти със златни букви, полуизличени от дъжда. Един ангел ме гледаше и приличаше на Еузеби, а друг ангел искаше да ми даде букет от каменни цветя. Имаше пламъци, които се лутаха отчаяно, защото не намираха костите, от които бяха излезли, минаваше време, още време, идваше Елади, и дъхът на коняк, идваше студът, светлината от столовата изтъняваше, гробището се губеше, а се явяваше завесата, а аз протягах ръка да докосна бедрото си, мокро от вода, и ми даваха коняк, а аз не го исках, защото конякът не ми позволяваше да видя онова, което исках да видя. Пламъците се движеха насам-натам и един глас казваше, че не са на мъртъвци, а са от коняк, но те тичаха тъжни и самотни нагоре-надолу из гробището и винаги влизаха от едната врата и излизаха през другата и правеха завой около краката на леглото. Идваха три пъти — защото бяха три — и макар и трите да правеха същото, беше различно, като лицата, които минават по улицата, всички имат очи и бузи и уста, но няма две еднакви усти, очите са с различни цветове, а бузи има и гладки, и груби. Всичко беше различно и ми се струваше, че любовта е разликата, която съществува между всичко онова, което е еднакво, и един ден, когато мозъкът не ми тежеше и езикът не ми пречеше като камък в устата, попитах Елади през плач какво правят с мен нощем, какво правят с мен. И преплитах пръсти, а той ми казваше, че никой нищо не ми прави, трябва да спя, за да живея. Можел да се закълне пред мен. Едно мишле от плът трепереше под кожата на ръката ми. Елади ми поднесе чашата и полуизлегната отпих от онзи златен цвят, който ме убиваше. Трябва да спиш, непрестанно повтаряше някакъв глас, бебето от съня махаше с ръчички, стълбите от гробището не

можеха да се поместят, а имената на нишите не се четяха. Трябва да спиш, повтаряше непрестанно нощем и денем един скрит глас, студът между бедрата, сянката, която преминаваше от едната врата към другата покрай леглото с моравата си глава, и срязах вената на ръката си с ножче за бръснене, като преди това направих кръст отгоре, и като видях една потрепваща капка кръв, изгубих съзнание. Съживиха ме. Бях бременна.

XXXVIII

Разбрах го веднага, защото ме боляха гърдите. Онези дни, само като чуех звънеца на вратата или приближаващи стъпки, се разтрепервах. Една нощ, когато от раната на китката беше останала само една бразда от сбръчкана кожа, Елади ме събуди, подаде ми чаша кафе и ми каза да се облека, трябвало да излезем. На пода стояха двата куфара, които бяха крили от мен. Аз не разбирах какво става, гледах куфарите и поглеждах към него, без да го разбирам, а той клекна и ми каза досами лицето, че трябва да излезем, трябва да излезем на улицата, и ми го повтаряше, като ме гледаше с онова толкова синьо и светло око до черната коприна, докато не му казах да спре да ми повтаря, разбрах вече. Облече ме той, с розовата рокля, все едно бях малко момиченце. После ми обу обувките и ме остави сама, седнала на леглото. Аз исках само да лежа, защото мозъкът ме болеше прекалено много и когато се върна, ме завари легнала. Видях го да се приближава и като си целуна пръста и с пръста погали бузата ми, си помислих, че може би ме обича и съвсем тихичко взех да шепна, че не искам да излизам, да не ме торМОЗИ, предпочитам да не излизам. Повтарях го, докато изведнъж не усетих, че ме вдигат и се озовах права до леглото.

Много се затруднявах да вървя с високите токове. Елади ме хвана под ръка и така ме поведе през коридора, а докато минавахме, обърнах глава и погледнах двете врати на спалнята. Ернестина вървеше зад нас с онази колосана бяла яка, която отделяше главата ѝ от черното на роклята. Отвори ни вратата и Елади ме вкара в асансьора. Вътре миришеше на топла ютия, на потен напръстник от месинг и на мокри вълнени дрехи. На улицата ми помогна да се кача в колата. Трябваше да си затворя очите, защото от светлината на уличните лампи ми се виеше свят и със затворени очи усещах как от въздуха, сладък и топличък, роклята ми потрепваше върху кожата; когато отворих очи и видях къде съм, поисках да избягам, но Елади ме принуди да вляза и ми каза много бавно, че винаги прави това, което Марк му нареди, и взе да ме бута нагоре по стълбите — аз отпред, а той зад мен с ръце на

кръста ми. Ритнах го с тока на обувката и тогава, без да отвори уста, мина пред мен и ме довлече до горе, като ме теглеше за ръката. Марк ни отвори и веднага видях, че вратата на другата половина от апартамента е отворена от край до край. Останала без глас от уплаха, прошепнах, че искам да си ходя, да ме оставят на мира, но ме избутаха до столовата, без да продумат. Всичко си беше, както когато си тръгнах: кокошката върху масата, столовете до стената, бюфетът стигаше до тавана. На еркера, с ръце в джобовете, стоеше шивачът и ме гледаше с онова изражение на самодоволство, което ме нараняваше. Върху масата имаше две снимки и една кутийка, завързана със златна връвчица. Главата ми беше замаяна и трябваше да се опра на стената, но не можех да откъсна очи от онази кутийка, защото, щом я видях, ме обзе лудо желание да разбера какво има вътре. Тогава Марк хвана бузата ми с два пръста като клещи, завъртя ме с лице към себе си и ми удари шамар, който отекна в целия апартамент. Елади беше останал до вратата на столовата и ни гледаше като отнесен. Бузата ми започна да смъди, а Марк ме принуди да отида до масата, взе една снимка и я показа толкова близо до очите ми, че не видях нищо. Остави я отново на масата и ме накара да я погледна; на първата генералът и аз излизахме от кафенето, а на другата влизахме в неговото жилище. Грабнах ги, за да ги скъсам, но Марк ми ги изби от ръцете и паднаха под масата. Аз се разкрещях, да ми кажат какво означава всичко това. Тогава шивачът, който се беше приближил, остави още снимки на масата и всичките бяха като онази, която бях видяла в кабинета на Елади: аз, в розовата рокля, на излизане от кафенето с папратите. Сложих ръце на устата си и извърнах глава, за да не виждам нищо. Марк започна да ме бие и аз заслепена му отвърщах; каза на Елади да ме хване за лактите, но Елади не помръдна и ме хвана шивачът, усещах как нещо се забива в тила ми и се напъвах, за да се изскубна от ръцете им, ритях ги и извивах глава от една страна на друга и колкото повече я движех, толкова повече онова нещо се впиваше в плътта ми. С рязко дръпване изскубнаха верижката от врата ми, никой не продумваше и Марк повдигна косата ми с две ръце. Не проумявам откъде намерих сили да се измъкна от онези ръце, да изтичам до вратата и да изляза на площадката; нито знам как не се пребих, защото вземах по четири стъпала надолу по стълбите. Когато почти стигнах долу, Марк ме настигна и застанахме известно време задъхани един срещу друг. След

това ме хвана за лакътя и когато излязохме на улицата, ме качи в колата; Елади и шивачът се бяха присъединили към нас. Нямам представа откъде минавахме; струваше ми се, че обикаляме из улиците. Неочаквано Марк каза, че трябва да си почине, понеже не виждал нищо, спря колата на пристанището и дълго време стояхме пред мачти и въжета. Една сирена изсвири току над нас. Коремът ме болеше, бяха ме ударили с коляно, докато бяхме в столовата. Никой не казваше дума, сякаш колата беше пълна с мъртъвци. Неочаквано Марк потегли бавно и навлязохме в улиците. Отново се чу сирена и друга, по-далечна ѝ отговори. Марк спря колата и преди да слезе, шивачът прокара пръст под косата ми. Влязохме по едни улици с неравна настилка, толкова ми се виеше свят, че не знаех къде стъпвам и се страхувах само да не падна. От време на време Марк ме побутваше и два пъти ми прошепна да вървя. Облегна ме на една издута като корем стена и когато го чух да си тръгва, извърнах глава и го видях в гръб, почти запълваше входа на улицата. Тогава сложих ръка на шията си и усетих, че нося малък кръст с брилянти, окачен на верижката.

XXXIX

Трябваше да придържам корема си с ръце, болката ставаше все по-силна. От прострените дрехи капеха капки върху ми. Видях широка сводеста врата с ръждясала желязна ключалка и не знам колко време останах там, свита в ъгъла. Мина един мъж, който буташе количка, пълна с връзки с чесън и лук, и дори не ме погледна. Върховете на пръстите ми бяха изцапани, защото си бях пипала тила, който още ме болеше, тръгнах да вървя, единият ми ток се заклеци между два камъка и паднах. Минаха трима войници, единият се приближи и ми помогна да се изправа и бе първият мъж, който не ми направи комплимент, когато ме вижда така отблизо. Вървах машинално из улици, където не бях стъпвала и когато осъзнах това, навярно вече бях вървяла дълго време, защото се виждаха повече хора. Когато коремът ме болеше прекалено много се спирах, а когато болката намаляваше, тръгнах отново. От време на време влизах в някой вход, за да си почина, с глава опряна на вратата. Излизах и вдигах глава, за да си поема въздух. Нуждаех се от дървета, наредени в редица, с малки листа, дърветата принадлежаха на всички. Улиците се пълнеха, около мен кипеше живот, а аз вървах самичка, с висока температура. Скоро се почувствах заобиколена от портрети. Задушаваша ме, защото бяха различни от другите: хората на тези портрети бяха живи, отваряха и затваряха очи, движеха устни, сякаш приказваха. Смееха се. На един от портретите, който се виждаше по-ясно, имаше жена с лятна рокля и цигара в уста, а от върха на цигарата излизаше дим, от който ми приляваше. Не знам колко време след това усетих аромата и прегърнах ствола на една липа. От онзи ствол отидох до една пейка. Станах. Пак седнах. Ходех от пейка на дърво и от дърво на пейка, сякаш цял живот трябваше да правя това. Стори ми се, че ме следят. Ще ме върнат в апартамента. От леглото на креслото и от креслото на завесата: от червеното на черното и от черното на червеното. Внезапно усетих пронизваща болка, толкова силна, че се превих като прекършена. Спънах се и успях да се хвана за друго дърво, а дървото

ухаеше, ухаеше на липа, а липата служеше, за да се слага в чаши, а върховете на пръстите ми бяха изцапани със засъхнала кръв, и цялата долна част на полата ми беше мръсна и мокра от падането, липата излъчваше ухание на лятна нощ и на болест, а цветът на липата се подаваше от листото, което беше леглото му, а създанието, което ми причиняваше толкова болка, щеше да дойде на тоя свят със зелено като магданоз лице, с устна като фестон и ще шие и ще продължава да шие без напръстник и казах на Господ, че съм негово дете, да ми помогне. Като голямо облекчение почувствах една ръка на рамото си, цялото ми рамо се побираше в онази ръка и един близък глас бавно ми казваше не знам какво. Една кисело-горчива вълна се надигна в стомаха ми и за да я преглътна, трябваше много да се насиля, защото след нея идваха други, а главата ми щеше да се пръсне, беше ми студено и топло и една хладна капка се плъзна по врата ми. Усетих, че някакви ръце ме вземат, и не знам нищо повече.

XL

Понякога още си спомням онази монахиня с пламнали бузи на селянка и с ръце на кралица. Докато тя почистваше кожата ми на мястото, където трябваше да ме бодне, аз гледах колосаната забрадка, която обграждаше лицето ѝ. Когато ми забиваше иглата, понеже лицето ѝ се натъжаваше, аз леко се усмихвах, все едно не усещах убождането, и често се чудех защо ли е станала монахиня. Не знаех откъде се е взело, нито защо се грижи за мен едно момиче на име Кармела — приличаше малко на Паулина, но беше по-хубава, с вдигнати нагоре коси и слаба като клечка — навярно беше само на деветнайсет години. Можех да направя усилие да мисля, но не го правех, само ми се спеше. Последния ден, в който дойде монахинята, щом си отиде, Кармела влезе с една напъпила роза, прекършена горе при цвета; каза ми: „Вижте какво нещастие“. Разказа ми, че през нощта имало силна буря, а когато спряла, се чул славей, който сигурно се бил изгубил и пеел откъм беседката. Каза ми, че ще дойдат да сложат телефон, защото къщата стояла дълги години изоставена и ще ми преместят леглото на верандата, защото е по-близо до кухнята и следобед там влиза слънце. Същия ден, след като сложиха телефона, младежът, който дошъл да го инсталира, ѝ казал, че ще му бъде приятно да я ухажва, за да спечели сърцето ѝ, и ще я чака на площадчето — защото, каза, цялата градина отпред и портата гледат към площадче, заобиколено от акации, с фонтан по средата. Аз слушах откъслечно, сякаш гласът ѝ идваше отдалеч; на момчето с телефона му отговорила, че няма желание да започва връзка, защото била твърде млада. И тогава ми каза, че има сестра, втората, на която се наложило да излезе да работи на улицата, за да се изхранва. И макар и да не ми се вярва, докато четяла писмото, в което майка ѝ разказвала за това, плакала много. Може би заради това мъжете не ѝ харесват. И защото не обича да я докосват. Още от малка не може да понася майка ѝ да я реши.

Къщата беше бяла — видях го по-късно, — старомодна и заобиколена от градина. Откъм входа имаше седем платана, високи и стари, с много листа и топчета и ствол на зелени, жълти и тъмни петна. Отзад градината гледаше към един поток: имаше беседка, покрита с полуизсъхнал розов храст с чайни рози, и с две каменни пейки. Къщата беше едноетажна, с железни перила на прозорците, а над всеки прозорец, като корона, имаше по пет рози от мозайка, почти морскосини на цвят.

Кармела не можеше да повярва, че в клиниката съм спала дни наред. Казваше ми, че са ме хранили венозно, много се затруднили да пречистят кръвта ми. Тихо и с натъжени очи ми каза, че съм имала много тежък аборт, лекарят казал на сестрата, а сестрата ѝ го разказала първия ден, когато дошла да ме види, все едно била дошла да види мъртвец. Каза ми също, че никога няма да мога да имам деца, кой знае дали така не е по-добре, защото сърцето на детето, което съм изгубила, било такова, че сигурно е щяло да се роди недъгаво. А една сутрин влезе много доволна, разопакова един пакет и с вдигнати ръце ми показва разгънатата нощница. Беше ми купила две, една розова и една синя, с фестон на яката и на маншетите, и не знам защо си помислих, че фестона трябва да са го правили бедни момичета, прибрани в някой манастир. И си тръгна, с раираната си в бяло и лилаво престилка, с кръстосани презрамки на гърба и с нескопосно завързани връзки на кръста. А една вечер, като ми донесе подноса с мляко и препечени филийки, докато аз сядах на леглото, каза, че господинът бил много загрижен за мен; тя един ден погледнала през ключалката, тъй като аз съм спяла, той седял до леглото и толкова дълго време не се чувало дори дишане, че си помислила, да не би да сме умрели, та затова била погледнала. „На вас ви се виждаше само главата, каза, той два пъти я скри от погледа ми, защото галеше веждата ви с пръст. Когато си отива, прекосява градината на пръсти, за да не скърца пясъкът, и се вижда, че не му се тръгва и винаги ми заръчва да се грижа за вас. Качва се в колата, затваря внимателно вратата и пали мотора. Кола, която едва се обръща на площадчето, голяма колкото къща, блестяща като звезда и цялата от край до край в цвят на кафе с мляко.“

XLI

Влюбих се в стената срещу леглото и във вратата по средата на онази стена. Но повече от самата вратата обикнах отвора, защото през онзи отвор го видях да влиза. Спомням си, че беше първият ден, в който се изкъпах. Банята беше стара, отворите на газовия бойлер бяха обгорели, а ваната се клатеше. Като влязох вътре, се наклони леко и се уплаших да не се прекатури. Изкъпах се и отново си легнах. Още не бях на себе си: в главата ми беше мъгла и живеех по инстинкт. Банята ме омаломощи и ме обзе страстно желание да спя. Не знам колко дълго съм спала, знам само, че ме събудиха два гласа: един непознат и гласът на Кармела, която имаше глас на малко момиче. Гласовете се приближаваха и изведнъж видях сянка, открояваща се в отвора на вратата. Закрих очи с ръка, защото ми се стори, че отново имам видения. Когато я отместих, за миг се ококорих: на вратата стоеше господинът от кафенето с папратите. И всичко стана много естествено. Попита ме как съм и му казах, че съм добре. Струва ми се, че не си казахме нищо повече. За първи път ме заварваше будна. Кармела ми беше казала, че идвал всеки ден, много късно и влизал само да види дали спя. За да не ме уплаши. Когато излезе се надигнах, за да видя как си тръгва, и се доближих до прозореца. Колата беше пред портата. Кола с цвят на кафе с мляко, беше ми казала Кармела... Отдъхнах си. Колата пред портата беше с цвят на кафе с мляко, но не беше онази, която толкова ме тревожеше, когато живеех в страх.

С Кармела преместихме леглото на верандата. На сутринта се събудих трудно и не можех да разбера дали съм в бараката, в гостилницата, или съм спала в хотелска стая. Отворих очи и първото, което видях, беше Кармела, покачена като маймуна на едно дърво, да връзва въжета на един клон. След малко се спусна до първия чатал, стъпи с един крак на стълбата, облежната на ствола, подхлъзна се и падна като чувал на земята. Нямах време да се изплаша, защото стана леко, сякаш беше от гума, и взе стълбата. Върна се с гладка дъска в ръка, прокара краищата на въжетата през дупките във всеки край на

дъската, завърза два възела, известно време оглеждаше и опъваше нещо и когато остана доволна, дотича до прозорците на верандата и ми каза, че е направила люлка.

Станах и отидох да се погледна в огледалото в банята: онова момиче в огледалото не бях аз. Отворих едно шкафче на тоалетката и веднага го затворих, сякаш кръстът с брилянти вътре беше пепелянка. Погледнах се отново. С длан захрих долната част на лицето си, а тъгата, натежала в очите ми, караше човек да изтръпне. Отидох в предната стая, където спях първите нощи, и се спрях загледана в отвора на вратата; изпитвах някакво опиянение да го видя веднага, да видя онази сянка, която ме беше спасила. Облякох се и отидох да се облегна на парапета на беседката над потока. Между камъните течеше малко вода и гледката на течащата вода ми даряваше покой. И да усещам живите цветя наоколо. Замислих се за това, което ми се бе случило. Спомнях си онази толкова бяла стая с букета червени карамфили. И миризмата на лекарства. Спомнях си също, че много пъти ме питаха къде живея, а аз отговарях, че не живея никъде. И нищо повече. Когато ме довели в къщата, Кармела и монахинята веднага ме сложили в леглото, а аз отново съм изпаднала в безсъзнание още няколко дни... Застанала пред потока, ме обзе желание да узная всичко, да узная как съм се озовала в онази къща. Стана ми студено и влязох вътре.

Той дойде, когато вече беше тъмно, и го заведох при беседката. От сутринта имах цигари в джоба си, но още не бях изпушила нито една. Отворих пакета като дръпнах лентичката, подадох му го, той взе една и я сложи между устните си. Аз също взех една. Поднесе запалката и ми я запали, после запали своята и докато я палеше, ме гледаше, а аз виждах лицето му покрито с петна от светлосенки. Много тихичко, понеже се срамувах да попитам, казах, че бих искала да зная какво се е случило. Със спокоен глас ми разказа, че негов приятел, който ме познавал от кафенето, ме видял една сутрин много рано седнала на пейка на Рамбла де Каталония и когато минавал покрай мен, аз съм станала и съм се хванала за едно дърво, защото едва съм ходела. Попитал ме какво ми е, а аз съм припаднала. Момче и мъж, които минавали, му помогнали да ме качи в една кола. Първо възнамерявал да ме закара в някоя поликлиника, но състоянието ми било толкова тежко, че ме закарал в клиниката на един от братята си.

По-късно сутринта разказал за това в кафенето. От няколко дни се чудели, че не ходя там. Когато той разбрал, че нямам нито дом, нито семейство, дошъл в клиниката да види какво може да направи. Не ми го каза, но по начина, по който ме погледна, разбрах, че много се интересува от мен. Когато лекарят му съобщил, че вече няма опасност, ме довел в къщата, която била негова и в която от много време никой не живеел.

Вятърът развя няколко кичура от косата ми, той ги хвана и ги приглади зад ухото ми. След това плъзна пръста си и го задържа за миг в трапчинката на бузата ми. Чуваше се шумоленето на листата и шумът на животинките, които се будят нощем. Плачеше ми се. Станах и отидох до парапета над потока. Когато го усетих до мен се обърнах с лице към него, хвърлих цигарата в потока и тъкмо когато червената линия потъна, той сложи ръце на кръста ми и слабо ги притисна надолу. Не знам колко време останахме така, без да продумахме. Накрая целуна косата ми, каза ми, че трябва още много да си почивам и си тръгна. Чувствах се сякаш го познавах цял живот и сякаш познавах само него. Изтичах в празната стая, за да го видя като си отива. На другата сутрин, като се събудих, видях, че съм спала облечена.

XLII

След вечерта при беседката не се случи нищо повече. А когато идваше по-скоро се стеснявахме. Краят на онази есен беше студен, а в къщата беше още по-студено, защото много прозорци не се затваряха добре. Кармела отваряше портата сутрин и до вечерта не я затваряше, за да не трябва да излиза, когато идва някой. Щом се смрачеше, отивахме да я затворим заедно, защото и двете се страхувахме да прекосим градината. До портата имаше камбанка със скъсана верига, която при вятър звънеше сама. Това ми харесваше, харесваше ми и да слушам как се спуска водата на потока, когато валеше силен дъжд. Кармела ми каза, че поръчала да ни сложат две печки, защото по средата на зимата къщата щяла стане ледена. След няколко дни дойдоха да оправят парния котел за отоплението, който беше развален, и след като го поправиха, докараха два камиона въглища. Трябваше само да отворим уста, за да получим всичко, което ни беше нужно. А когато Естеве — Кармела ми беше казала, че се казва Естеве — сядаше срещу мен и ме питаше какво съм правила от последния път, когато сме се видели, аз гледах към гърдите му там, където беше сърцето, и ме обземаше желание да го докосна. Една сутрин, както седеше до леглото ми, близо, но все едно беше далеч — защото с него винаги беше така, никога не стана истински мой, а може би е бил, но аз не съм го почувствала, — седнах и протегнах ръка и когато ръката ми беше досами лицето му, прекарах ръба на нокътя по бузата му. Мислех си, че щом го докосна, за миг всичко ще изчезне, защото нищо от онова не приличаше на истинско. Отпуснах ръка върху чаршафа и ме обзе някаква треска да приказвам. Той само ме гледаше. Разказах му, че мандрагорите викат, когато ги изскубват; говорих му за въздуха, за водата, за цветята и накрая вече не знаех какво говоря. Той сложи пръст върху белега на китката ми, погледна ме в очите и сякаш изобщо не беше ме слушал, попита: „Защо?“. Не знаех какво да му отговоря. Само си мислех, че бих искала винаги да е до мен, както в онзи момент.

Но макар и да беше до мен, го чувствах далечен, сякаш всички негови неща се бяха натрупали вътре в него като бучки. Идваше, отиваше си, даваше пари на Кармела и може би вечно щеше да продължава така, ако един следобед, когато бях чистила градината с греблото, не се бях изкъпала за отмора. Бях отворила кранчетата и каналът трудно поемаше водата. Аз стоях права във ваната с изтривалка в ръка и започвах да сапуниствам ръката си, която се покриваше с мехурчета във всички цветове на дъгата. Не го чух да влиза и сигурно дълго време ме е гледал, но когато го усетих, не изпитах никакъв срам, че ме вижда гола. Приближаваше се полека, сякаш не се осмеляваше да пристъпи, и когато застана до мен, му подадох изтривалката и се обърнах с гръб. Къпеше ме бавно, без да казва нищо. Времето сякаш беше спряло. После ме занесе на леглото загърната в хавлия и ме сложи на скута си. Цялата ухаех на сапун и вода и ми беше студено, а мократа коса гъделичкаше гърба ми. Прищя ми се да развържа възела на вратовръзката му и като размърдах ръце, хавлията се свлече по тялото ми. Възелът много ме затрудни. Когато го развързах, разкопчах бавно, едно по едно, копчетата на жилетката му.

Събудих се призори и ми се стори странно да чувам дишането му до себе си. Поставих ръка на сърцето му. След това свалих часовника от китката му, станах и отидох зад завесата. Денят се пробуждаше облачен и духаше слаб вятър. Погледнах часа: часовникът беше спрял на полунощ. Навих го полека и преместих стрелките назад, на шест — часът, в който започнахме да се любим. Голямата стрелка ми приличаше на смъртта, защото се движеше по-бързо и винаги минаваше отгоре върху другата. Приближих го до ухото си, а после го задържах долепен до бузата си. Въздухът, който влизаше през притворения балкон, ми напомни за един малък вентилатор, който стоеше в единия ъгъл на бара в кафенето с папратите. Излязох иззад завесата, легнах си и сложих часовника на китката му. Доста се затрудних в полумрака. След мъничко ми се прииска пак да го долепя до бузата си и отново го свалих; цифрите блестяха. Отново му го сложих и тогава взех да въртя брачната халка около пръста му. Накрая се събуди. Казах му, че съм върнала часовника много часове назад. Хвана ме за врата и ме притегли до себе си. А аз, за да се посмеем, сложих длан върху гърдите му и попитах: „Върху какво?“. Полусънен отговори: „Една красива ръка върху гърдите“. „Не — казах — една

длан върху слънцето на мъжа.“ Сложих длан на сърцето му и попитах: „Върху какво?“. Отвърна: „Една малка ръка върху едно сърце“. „Не — казах — една ръка върху една мъка.“ Насочих се надолу и сложих длан върху коляното му и попитах: „Върху какво?“. Отговори: „Една длан върху едно коляно“. „Не — казах му — една длан върху една кръгла кост.“ После сложих длан по средата под корема му и попитах: „Върху какво?“. Тогава ме хвана под мишниците, издърпа ме нагоре и когато лицето ми беше досами неговото, ми каза през смях „Палавнице“. Духнах в дупките на носа му и казах, че е моят ангел. Прегърна ме много силно; докосваше косите ми, повдигаше ги нагоре и търсеше очите ми, които сигурно бяха единственото, което блестеше в мрака, и започна да опипва лицето ми с ръце, сякаш вече знаеше, че един ден няма да може да си спомни как изглежда. Слънцето не се показва, тъй като цял ден валя, а онзи ден беше ден на луда любов. Спомням си го, сякаш беше вчера. Спомням си и как завърши.

XLIII

Един ден в началото на зимата, понеже едно момиченце ме погледна засмяно, се захласнах по децата. Харесваше ми да ги гледам как играят и носех бонбони в чантата си, но никога не посмях да им ги дам. Разтапах се. Едно момче яхнало бастун, друго, много малко, пълнеше с пясък оранжева кофичка. Едно момиченце току отваряше една чанта, правеше се, че вади нещо и се пудреше, друго оправяше бретона на майка си, а едно дребничко дърпаше връзките на обувките си. Харесвах ми всичките. Целунах едно много малко момченце по лакътя, кожата му беше като листче от копринена роза. Момиченцето, което ме беше погледнало засмяно, беше русо и носеше синьо палто, като очите му. Прислужницата, която го носеше на ръце, вървеше пред мен, а момиченцето гледаше назад. Аз се засмях и то скри златната си главичка във врата на прислужницата. Когато вдигна глава, аз направих гримаса и то пак се скри, когато ме погледна, се засмях, а то ми се изплези и после дяволито притвори очички, засмя се и вдигна нагоре ръчички. Тъй като вървах бавно, а прислужницата, въпреки че носеше момиченцето, вървеше бързо, скоро се разделихме и когато бяха доста далеч, момиченцето ми махна за довиждане с малката си ръчичка в ръкавичка.

Когато не гледах децата, гледах жените и ако видех някоя елегантна, изискана дама с перли на ушите, си мислех, че е жената на Естеве. В деня, когато видях онова момиченце, стигнах вкъщи изморена и примряла от студ. Легнах си и тъй като се отегчавах, взех да си представям, че имам бебе, дебеланчо с трапчинки по ръцете. Самичка си разигравах театър, въобразявах си, че съм женена за Естеве, който беше архитект — така ми беше казала Кармела — и това беше всичко, което знаех за него, защото когато веднъж понечи да ми разказва за себе си, запуших устата му с ръка и казах, че предпочитам да не знам нищо. А в онзи ден с момиченцето седнала на леглото го чаках да дойде след работа и си бях облякла една нощница, каквито малко се намират: бледосиня, ефирна, с много дантели и панделки.

Люлката беше бяла и отрупана с волани, а бебето вътре — ангелско създание. Тогава си представях, че идва Естеве и отива да види бебето, което само се смее и никога не плаче, а след това се доближава до леглото, сяда и сякаш ми се изплъзва някак си, без да мръдне, не знам как да го обясня, само с усмивка. Взема ръката ми и преплита пръсти с моите. На бледото слънце дантелите на люлката изглеждат прозрачни и се вижда целият скелет от раката на люлката.

Купих си брачна халка. Когато бях сама, си я слагах. Влизах във всички църкви да се моля да не омръзна на Естеве. Молах се на пламъците на свещите и на дървените светци с тънки ръце. На излизане от една църква един ден видях колата на Марк, за миг, като светкавица, той на волана с цигара в уста. У мен се надигна вълна от гняв чак до зъбите и ме обзе толкова силно безпокойство, че известно време не знаех нито къде съм, нито какво правя. Не знам как се прибрах вкъщи; знам, че минах през портата, пясъкът хрущеше, обиколих всички стаи и огледах градината от всички прозорци, сякаш нищо вече не беше мое и всичко се беше разпаднало: дърветата — дърва за горене; къщата — развалина. Привечер още не се бях успокоила. Излязох, тръгнах надолу по улиците, ходех заслепена, без да гледам къде стъпвам, и изведнъж се озовах пред къщата на Естеве. Стигнах до там несъзнателно. Портиерката, която ме видя застанала на входа, ме попита дали търся някого. Като не знаех какво да ѝ отговоря, я помолих да ми каже на кой етаж живее Естеве и ми отговори, че отдавна бил излязъл с жена си и че изглежда са отишли в Лисеу. Повече от час обикалях, без да знам какво да правя, и накрая отидох да гледам на входа на Лисеу. Озовах се заобиколена от хора и останах там. Близо до мен имаше две момичета, това, което беше по-близо, ухаеше на карамфил и казваше на приятелката си, че живее само за да може, преди да умре, да влезе в Лисеу, облечена като принцеса. Един едър господин ме избута, за да може да мине с жена си под ръка. Точно след като отминаха, видях тясната бяла пола, съвсем гладка, над чифт сребърни сандали. Носеше я много младо момиче с тънко кръстче, до него беше Естеве и излизаха хванати за ръка. Онова момиче приличаше повече на негова дъщеря, отколкото на негова жена. За момент извърна глава и видях белег на бузата ѝ, от слепоочието до врата. Прехапах устни. Застанал сред хората, които излизаха и без да съзнава, че пречи, Естеве ме гледаше, все едно ме гледа от оня свят. На

следващия ден, когато дойде да ме види, започна силното повръщане, което ме убиваше. Щом той влезеше, където бях аз, щом го видех, щом споменеше името ми, макар и без да се приближава. Щом минеше през отвора на вратата и ме погледнеше с онзи поглед на куче, който никога не бях виждала. Не знам какво не бих дала, за да сложа край на това. Защото все едно изгарях, умирах от любов и повръщах.

XLIV

Доста след като Естеве ме беше оставил, ме посети един господин на около шейсет години, невзрачен на вид, а дрехите му навяваха тъга. Носеше очила и за краткото време, докато беше с мен, не престана да си ги оправя. Беше му малко трудно да поведе разговор, каза, че градината е хубава, той също живеел в къща с градина, но в неговата градина нямало стари дървета. Накрая извади лист хартия от вътрешен джоб на сакото си и ми го подаде да го подпиша. Беше разписка за двеста хиляди песети. Понеже го гледах малко учудена, извади голяма пачка банкноти от голяма черна чанта, която се затваряше с ключ, и ми ги подаде. Взех ги, подписах се и след като се подписах, ми каза да бъда така добра да ги преброя. Започнах, сбърках два-три пъти и накрая ги преброи той. После стана и го изпратих до вратата. След седмица получих известие от един нотариус. С Кармела бяхме доста озадачени. Отидохме двете заедно. В чакалнята имаше гравюра в меки тонове, която изобразяваше старец в легло с балдахин, а до леглото един господин четеше някакъв документ, седнал на масичка и заобиколен от хора на различна възраст. С Кармела сметнахме, че трябва да е семейството на болния. Едно момиче, което беше минало няколко пъти с документи в ръка, ни въведе в кабинета, а нотариусът, след като ни покани да седнем, ми обясни, че ме е повикал, за да подпиша акта за приемане на дарение на една къща. Аз исках да знам какво подписвам, но не стана нужда да питам, защото веднага влезе друго момиче, което остави един документ на масата и нотариусът ми го прочете: къщата, която трябваше да приема като моя, беше къщата, в която живеех. И от онзи ден ми потръгна. Но аз бях потъжна от всякога. Плаках много; Кармела казваше, че ще ослепея, сълзите изгаряли ретината. Тогавя ме връхлетя лудостта да тръгна да търся Естеве по улиците, за да говоря с него, макар и само веднъж, за пет минути, и да му кажа, че е направил прекалено много за мен. Не смеех да отида в къщата му. Понякога, като се стъмнеше, минавах по улицата, на която живееше, и заставах там да погледам осветените му

балкони. Мислех си, че може да се отвори някой прозорец, той няма да ме види, аз ще му извикам, но няма да ме чуе. Накрая, след като дълго мислих, една сутрин отидох в кафенето с папратите. Нямаше нито едно познато лице. Обслужи ме собственикът. Казах му, че съм ходела често в неговото кафене, защото ми харесваха витрините с папратите. Той ми отговори, че си спомнял и ми разказа, че преди да купи кафенето, бил направил едно пътешествие по море и целият салон на презокеанския кораб бил заобиколен от витрини, украсени с папрат. Толкова му харесали, че като купил кафенето, поръчал на декоратора да сложи няколко витрини с папрат. Преди да си тръгна добави, че трябвало да нареди да ги сменят, защото били толкова сухи и стари, че много от листата се изренили и очертанятията им станали неясни.

Пазех двестата хиляди песети между седалката и облегалката на едно кресло и ги харчех, без да мисля, че може да свършат. Кармела, която пожела да остане да живее с мен, един ден ми каза, че не правя добре, като държа парите така, да ги занеса в банката и да продам къщата. От всичко това съм щяла да получавам добра лихва, а ако не ми стигало, съм можела да отворя магазин за цигари. Казах ѝ, че не искам да продавам къщата и вместо да се лиша от нея, ще я боядисам. Бояджиите намериха една ръка от слонова кост на рафт на шкафа в банята и се смяхме, защото казаха, че служела да си чешеш гърба, като остарееш.

Къщата стана хубава и на Кармела и на мен особено ни харесваше онази миризма на боя, която бавно изветряваше. Поръчах да засадят перуники и лимоново дърво от страната на потока. Много ноци се разхождах из градината, седях в беседката или навивах въжетата на люлката докрай, за да ги видя как се развиват и въртят дъската. Един следобед, след като се изкъпах, когато вземах последната кърпа от рафта, видях в ъгъла ръчичката от слонова кост. Дървената ѝ дръжка беше полирана и почти черна. Пръстчетата бяха много добре изработени. Прекарах ги по бузата си, задържах ги върху трапчинката, плъзнах ги по хребета на носа. Стоях права и гола между огледалото и синята вечер. Разтворих ръце и се огледах цялата: гърдите ми вече не бяха толкова млади, коремът не беше толкова стегнат. Отидох до тоалетката, извадих кръста с брилянтите от чекмеджето и го окачих на врата си. Тогава поставих стола с облегалката към огледалото и седнах обкрачила стола. Не мислех за

нищо. Плъзгах ръчичката по веждите на Сесилия от огледалото. Изплезих език и го вдигнах нагоре, за да видя вените, които го поддържаха отдолу като морави змии. Чукнах по огледалото с ръчичката, плъзнах я до коляното. Върху какво? Върху какво? Отдръпнах я бързо, отново я доближих до огледалото и я поставих в средата на шията. След малко я поставих под едната си гърда, повдигнах я малко и попитах огледалото колко може да струва всяка моя кост. Коремът не се брои, гърдите са безценни, а сърцето да се пази. Трябваше да живея до смъртта си. Един живот са много дни. Изправих се в цял ръст и казах на Сесилия от огледалото, че трябва да направи нещо, ако не иска да умре в някое болнично легло и да я погребат как да е.

XLV

На следващия ден подхвърлих монета от десет сантима. Падна се ези. С десетте сантима в ръка позвъних на една цветарка и поръчах да ми донесат теменужки. Разопаковах ги и след като магнах зелените листа, които ги обгръщаха, взех няколко и ги закичих в косата си там, където бях носила шнолата, която Еузеби ми беше подарил. Облякох сива рокля и взех чантата от змийска кожа, боядисана в зелено като обувките. И така издокарана, отидох в къщата на госпожа Констансия. В стаичката на портиера нямаше никой, но не бях изкачила и три стъпала и между завесите се показва главата на портиера. Спрях се рязко с един крак във въздуха, повдигнах полата си до средата на бедрото и облегнах на парапета, казах: „Още?“. Главата на портиера се скри.

Изтривалката на апартамента, където бях живяла, беше хубаво сложена, а на входа на госпожа Констансия — още по-хубаво. След като поех дълбоко въздух няколко пъти и сърцето ми се успокои, позвъних. Мина доста време, докато чуя стъпки. Накрая шпионката се завъртя и през решетката веднага видях част от лицето на госпожа Констансия. Отвори вратата много бавно. Очите ѝ бяха уплашени и без да чакам да ме покани, ѝ казах „Аз съм, Сесилия“, и се наврях вътре. Всичко си беше същото. На стойката за чадъри стоеше воалетката с теменужките. На масичката до балкона си стоеше онзи син комбинезон, много старателно сгънат, с увисналата разпрана презрамка. Попитах я с голям интерес за здравето ѝ, за коленете и за водата в тях, и седнахме. Със спокоен глас и хладнокръвие я попитах за Марк. Не преставаше да ме гледа. Изведнъж се изкашля, докосна увисналата презрамка и ми каза, че не знае нищо за него. Беше се съвзела от изненадата и ѝ се изплъзна някаква наченка на усмивка, като заешка. За да не разбере, че съм разбрала, погледнах нагоре. Фризьт на столовата ѝ, също като фризьт от моята, беше с ангелчета и нарове, но не си спомнях нищо повече. Оправих си полата и казах, че съм дошла заради нещо, което много ме интересува: да ми каже колко

иска за часовника с кулите, защото искам да го купя. Погледна ме малко объркана и ми каза, че никога не е имала намерение да го продава, бил семеен спомен, но във всеки случай щяла да си помисли. Аз гледах към балкона на шивача; манекенът още стоеше там. Малко разсеяно ѝ отговорих да си помисли добре, че не бързам и извадих пачка банкноти от чантата, подържах ги в ръка и отново ги прибрах. Следеше с очи всичко, което правеха ръцете ми. Щракването на чантата отекна в цялата столова. Сложи ръка на бузата си и ме загледа втренчено, сякаш искаше да прочете мислите ми. Раздвижи леко ръката си и ми каза, че съм имала голямо търпение. Отговорих, че не знам за какво ми говори и станах, свалих колана си, смъкнах ципа на гърба си, извадих ръце от ръкавите и оставих роклята ми да се свлече до земята. Тя отваряше все по-широко устата и очите си и, види се, не разбираше нищо. Оправи комбинезона, извади кърпичка от джоба си, затвори уста, обърса устни и прошепна: какво съкровище. Машинално дръпна полата си надолу. След малко клекнах, взех си роклята и си я облякох. Обърнах се с гръб към нея, за да ми вдигне ципа. След това извадих банкнотите от чантата и ги сложих под комбинезона, но така, че малко да се виждат. Когато излязохме от столовата, се обърнах и махнах с ръка за довиждане на манекена, а тя сигурно не разбра на кого махам. В антрето обърнах наопаки воалетката с теменужките и като ги гледах, ѝ казах, че съм много заинтересувана да ме запознае с някой неин племенник или с някой господин в улегнала възраст, все ми е едно какви са, стига да са много богати. Остана съвсем неподвижна и накрая заприказва така, сякаш претегляше всяка дума. Повтори, че съм имала голямо търпение, другите не били толкова търпеливи. Една от последните приятелки на Марк, момиче на име Розер, когато ѝ омръзнало да слуша шумове зад вратата на другата половина от апартамента, повикала ключар и я заварила в столовата да закусва, „защото не знам дали знаете — каза, — че моят апартамент и съседният са свързани през верандите. Тя — добави, като наведе очи и си оправи яката на роклята — не ми беше направила нищо лошо“. Това, което Марк искал от нея, било много просто: да следи приятелката му, за да види дали се държи добре. Същото искал и от шивача, с когото били стари приятели. Може би всички те са отишли твърде далеч. Каза, че ако потърси, ще намери забутани в някой шкаф още снимки, които шивачът ми е правил на улицата и от балкона. В

основата на комина на камината имало една тухла, която можело да се вади и слага обратно, за да се подслушат разговорите. Помислих си, че тя знаеше някои неща, аз знаех някои други, но и двете заедно не знаехме и половината от цялата история. Казах ѝ, че всичко онова не ме интересува и да мисли за това, което съм ѝ поръчала. Когато затвори вратата, с върха на обувката си завъртях изтривалката ѝ накриво.

XLVI

Преди да изляза от къщи, за да отида да се запозная с първия племенник, изпих чаша бяло вино. Първо исках да отида с трамвая, но като размислих малко, ми се стори по-добре да взема такси. Позвъних, госпожа Констансия ми отвори веднага, сякаш ме беше чакала зад вратата, и със светнали от радост очи ми каза, че съм пристигнала точно навреме. Въведе ме в салона: диванът беше тапициран с кадифе, имаше няколко кресла с плетени покривчици на облегалките, а полилеят представляваше колело с порцеланови свещи със зелени калпачета. В едно кресло седеше младеж, който, като влязохме, бързо стана. Госпожа Констансия мина по същество толкова явно, че не знаех какво да правя с ръцете си, нито накъде да гледам. А младежът, който не беше толкова млад, колкото ми се стори, като влизах, не сваляше очи от мен и на всичко каза „Да“. Казваше се Игнази. Даде една сума предварително, понеже госпожа Констансия му каза, че имам нужда да се подсигурия, в случай че му омръзна. Нае ми апартамент. Облякох Кармела в сатенена униформа, с престилка и боне от фина дантела с черна копринена панделка, която падаше отзад на гърба ѝ. В апартамента, който беше много голям и светъл, имаше две тигрови кожи на пода и една от зебра на стената. Тъй като имах пари в излишък, купих мебели за моята къща и когато бях свободна, отивах там и оставах да спя, а ако можех да прекарам два-три дни, бях щастлива. Отвън я боядисах съвсем бяла, за да изпъкнат розите от синя мозайка, а портата боядисах в зелено. Бояджията ме попита дали искам да махне камбанката, но му казах да я остави, никак не ми пречи. Лицето, гърдите и ръцете на Игнази бяха покрити с лунички и винаги искаше да слагам ръка на челото му, понеже я намираше хладна. Преди да легна в леглото с него, трябваше да пийна малко ликьор. Понякога, без да знам защо, се отвращавах, отивах вкъщи, затварях се два часа в банята и се миех отвътре и отвън. Продължи три години. Три години се преструвах, че съм влюбена. След като минаха три години, Игнази ми каза, че ще се жени, но ще продължи връзката си с мен по същия

начин. Не пожелах. Казах му: „Женен мъж може, но мъж, който, имайки връзка с мен, се жени, не го искам“. Преди да ме остави, ми каза, че ще му липсвам и ако съм размислела, да го уведомя. Не знам от каква злоба — не знаех, че имам такава черта — му пожелах нещастен меден месец.

Спазаряването с втория племенник на госпожа Констансия също стана в салона с полилея със зелените калпачета. Когато пристигнах, племенника още го нямаше. Забави се близо час, а госпожа Констансия беше толкова нервна, че непрестанно влизаше и излизаше. Аз през цялото време гледах часовника с кулите, за да не скучая. Накрая пристигна. Беше дребен и слаб мъж, който беше толкова чист, че приличаше на остърган. Той също ми нае апартамент, но сумата, която госпожа Констансия го накара да остави преди това — тя си удържаше трийсет процента, — не беше толкова голяма като онази, която остави Игнази, а искаше и още да се пазари. Казваше се Естанислау и никога не пожела да се качи в апартамента по главното стълбище. Качваше се по стълбището за прислугата, влизаше в кухнята и беше голям празник за всички прислужници. Не идваше много често, защото казваше, че трябва да си пази кръвта; и че е много компрометиращо. Колкото по-рядко идваше, толкова по-доволна бях, защото можех да си стоя повече в моята къща. Смених всички прозорци, които не се затваряха добре, поправих всички течове, а Кармела смени въжетата на люлката. Напролет Естанислау ми каза, че трябва да отиде в Мадрид по работа и ще ме вземе със себе си. Нямаше и два часа, откакто влакът бе потеглил, когато излезе в коридора, изчезна за известно време и когато вече си мислех, че може би се е почувствал зле, се върна уплашен и ми каза, че е срещнал свой приятел и трябва да отиде в неговото купе. Взе си куфарите и преди да стигнем в Мадрид, отново влезе и ми даде листче с адреса на един хотел. Едва си бях извадила нещата от куфарите, когато дойде да ме види, сякаш бе тръгнал да извърши престъпление и ми каза да се връщам веднага в Барселона. Така се вбесих, че той разбра и след петнайсет дни, като се върна, ми подари диадема. Никога не разбрах защо, когато ми подаваше кутията, устата му се изкриви като на Козме с кучешкия зъб.

XLVII

Бях на улица „Мунтанер“ и гледах витрината на един магазин, когато чух да ме викат. Беше Паулина с едно момченце. Не се бяхме виждали откакто живях с нея в къщата с перуниките и ми се стори съсипана. Зарадвахме се да се видим. Беше облечена как да е и това ме притесни, защото аз носех чисто нови дрехи. Разказа ми, че са прекарали следобеда в парка „Монтеролес“. Повървахме малко, без да знаем какво да си кажем, и веднага разбрах, че нещо се е случило. Предложих ѝ да влезем да закусим в едно кафене. Когато седнахме, я попитах дали детето е нейно. Отвърна ми, че макар и да не сме се виждали от много години, не били чак толкова, та да може да има толкова голямо дете. И заплака. Момченцето я прегърна и също заплака. Когато се успокоиха, ми обясни, че момченцето е на господина от Тарагона и че майка му починала от рак на небцето. Господинът от Тарагона веднага щом останал сам, я попитал дали иска да се ожени за него. Тя дълго мислила и накрая му казала „да“. Оженили се тайно, а той ѝ довел детето вкъщи с оправданието — за пред семейството му, — че иска да го прати на училище в Барселона. Братята му обаче знаели всичко и му вгорчавали живота, искали да му вземат детето, защото не можели да му простят, че се е оженил за момиче, което е имало връзка с него, докато жена му е била жива, и разнасяли, че освен че е била прислужница, била и лоша жена, която му завъртяла главата. Истината е, че ставало дума за много богат човек и те били полудели заради парите. Каза, че ако ѝ вземат детето, ще се самоубие. Детето и тя се обичали повече, отколкото ако били майка и син. Детето пусна ръката ѝ, която държеше през цялото това време, и опипа шията ми като че ли търсеше нещо. Попитах Паулина какво търси и ми отговори, че сигурно си е спомнило как веднъж му разказала, че познава едно прекрасно момиче на име Сесилия, което носело стъклено сърчице, окачено на верижка на врата си. Приказвахме дълго. Интересуваше се от Марк, но ѝ казах, че предпочитам да не си спомням за него. Понеже ми беше жал, ѝ казах

да не се притеснява, господинът от Тарагона е прекалено богат, за да може семейството да му отнеме детето; освен това той му е баща. Избърса очите си и каза, че имам право, обаче гледали да го довършат с неприятности, понеже бил човек с преуморено сърце, а ако той починел, за пет минути щели да ѝ вземат детето. Заплака отново, детето също. Когато излязохме на улицата, се разбрахме да се видим пак някой ден. Тъй като бяхме седели дълго време и бях малко нервна, тръгнах нагоре по улицата към булевард „Бонанова“.

Бяха изминали около десет минути откакто вървах и усетих, че ме следва една кола: движеше се едва-едва зад мен, плътно до бордюра. Не се обърнах. Беше ми забавно да ме следи кола, но и малко ме дразнеше, защото взех да се изморявам, а не смеех да спра да чакам такси от страх да не си помислят, че спирам, за да ми кажат да се кача. За капак беше заваляло. Колите, идващи срещу мен, караха дъжда да блести и ме заслепяваха. Видях да минават две-три пълни таксита. Накрая, понеже заваля по-силно, се вмъкнах в един вход. Колата мина пред мен и когато вече си мислех, че ще ме оставят на мира, спря. Слезе шофьор в униформа и ме попита дали желая да се кача. Не му отговорих. Върна се при колата и тогава излезе един господин, който дойде да ме помоли да се кача, ако обичам. Стори ми се, че беше най-доброто, което можех да направя, ако исках да се прибера рано къщи, без да се измокря. Онзи господин беше възрастен мъж, с посивели коси и страхотно елегантен. Видяхме се още няколко пъти и скоро се разбрахме. Интересуваше ме най-вече за да се отърва от госпожа Констансия, която ми излизаше много скъпо. Казваше се Марти. Беше политик и ми купи апартамент. Когато казах на Естанислау „Край“, все едно взривих бомба. Крещеше да му върна диадемата и парите, които бе дал в началото; не съм си удържала на думата. Не му отговарях нищо, но поклацах глава, „Не и не“. Поиска да му върна поне половината от парите и диадемата. Каза да задържа парите и да му върна диадемата. Аз настоявах, „Не и не“. Трябва да съм му се сторила толкова упорита, че с очи на луд ме блъсна и ме повали на земята. Онзи ден слезе по главното стълбище.

XLVIII

Марти винаги казваше, че иска да ме вижда доволна. За да му доставя удоволствие, ходех парфюмирана и гримирана. Кожата ми все още беше гладка, но лицето ми се променяше, беше станало малко по-грубо на слепоочията и малко по-безформено около устата. Взех да се гледам с часове с едно от онези огледалца, дето увеличават, и знаех лицето си наизуст: пъпчицата, която не бързаше да изчезне, малкото мъх, който беше потъмнял, и онзи розов белег под ухото, който се виждаше само ако си вдигнеш косата. Следобед излизах на разходка. Понякога пеша, друг път с кола. Имах шофьор, който се казваше Микел; също и управител, защото Кармела накрая ме убеди, че най-добрият начин да вложа парите беше да купя една жилищна сграда. Един ден, в един антикварен магазин на Пласа дел реј видях ангел, направен от дърво и висок колкото човек, който ми хареса. Отидох да го видя няколко пъти и си го купих за моя имен ден. Когато го донесоха къщи, го сложих до леглото, обърнат към възглавницата. Марти ми каза да го сложа до стената, защото му се виждал олющеният гръб и било грозно. Не исках и да чуя. Ангелът ме гледаше като много изстрадал човек; носеше златна туника с червена лента долу на полата и около врата; плисетата на дървената дреха покриваха краката му, а ръце нямаше. Обичах да пипам грапавия ръб на китките му, там, където ръцете са били отрязани. Беше първото нещо, което виждах, щом отворех очи и скоро си купих още един, по-малък. Онзи без ръцете го занесох в моята къща, а на Марти казах, че съм го заменила за по-малкия. Взех да купувам още ангели и пращах всичките в моята къща. Имах високи и ниски, с коса на масури и с права коса, с чаша в ръка, с палмово листо, с грозд. Обичах да влизам в спалнята си по тъмно, на звездната светлина, която влизаше през прозореца; вдъхваха ми някакъв страх, който по-скоро ми правеше компания. Сякаш аха да започнат да шепнат името ми. Но мълчаха, изправени и проядени от дървояди, без да могат да летят.

Марти ми подари една брилянтена огърлица, която приличаше на река от звезди. Денят, когато ми я донесе, ме сложи да седна на скута му. Бях толкова доволна, че се изпуснах и казах, че съм си купила жълто кресло. Беше за моята къща, а за нея той не знаеше нищо. Измъкнах се като казах, че чакам да ми го доставят и си помислих, че няма как, ще трябва да купя още едно кресло и да го сложа в апартамента. Марти каза, че не може да разбере защо, вместо да му кажа нещо за огърлицата, съм му говорела за онова кресло. Засмях се и го прегърнах. Огърлицата, от която, като ми я слагаше, кожата ми леко настръхна, вече не беше студена и почти не я усещах. Оправи ми я и като я нагласяше, ме попита какво би ме зарадвало много. Без да се замислям, му отговорих, че бих се радвала да отида в Лисеу с онази огърлица и особено ще се радвам да видя едно представление, което било много хубаво, за един гърбав мъж, който накрая минава с мъртвата си дъщеря в един чувал. Засмя се и ме попита каква на цвят рокля ще си уشيا. Отговорих червена. След няколко дни ми даде билет за Лисеу. Каза ми, че ще бъде там със семейството си и ще ме гледа отдалеч.

Денят, в който отидох в Лисеу, цял следобед се разкрасявах. Микел ме чакаше до портата с шапка в ръка и когато ме видя, не се сдържа и ми каза, че съм като кралица. Слязохме по Рамбла де Каталония и през цялото време, притиснала лице до стъклото, гледах как подминаваме клоните на липите. Влязох в Лисеу между зяпачи от двете страни. Вървах бавно. Когато стигнах до пазачите, се спрях за момент да си поема дъх и подхванах долния край палтото си, сякаш се боях, че поривът на вятъра ще го развее. Една дама, която влизаше сама, облечена в сиво и цялата в перли, ме погледна учудена, навярно не разбираше какво правя и защо съм хванала долния край на палтото. Седнах, където ми казаха, че трябва да седна. Не смеех да вдигна очи, а имах желание да разгледам всичко, но и без да гледам, вече знаех, че съм заобиколена от червено и позлата. Престорих се, че чета програмата, но дори не виждах буквите. Загледах се в едно момиче, което имаше много висока прическа, цялата в къдрици. Исках да се поразсея, но не можех: мислех си само как Марти ми каза, че ще бъде там със семейството си. Щом се огледах, веднага го видях. Беше в третата ложа откъм сцената, по-елегантен от всякога, и разговаряше с едно момче, което сигурно беше синът му. Жена му беше облечена в

дантела с цвят на мед. Отклоних погледа си, тъй като ми се стори, че е забелязала, че я гледам, но понеже изгарях от желание да я огледам добре, бавно погледнах отново към нея. Носеше брошка, отрупана с брилянти отстрани на косата, и от това гнездо с брилянти излизаха като струя пера от чапла. Дъщеря му беше в розово, с цветя около деколтето. Докато настройваха цигулките, ми се доплака.

Светлините постепенно угаснаха. Още влизаха хора, а онези, които кашляха, престанаха да кашлят. Настана пълна тишина и внезапно, сякаш идваха от друг свят, се чуха много тъжни тропети. Когато завесата се вдигна, сцената беше ярко осветена, имаше много хора и голяма веселба. Разни мъже идваха и си отиваха. Не бяха никак хубави: имаха грозни и слаби крака и носеха издути панталони в два или три цвята, които стигаха до началото на бедрата им. Един по-млад, с много къса брадичка, дебеличък и малко схванат, седеше и пеейки разказваше нещо на другите, които се късаха от смях. Жените носеха корсети с къси жилетки и много широки и смачкани поли, а косите им бяха прибрани назад в мрежичка. Не бяха много хубави и малко от тях бяха млади. Но от танцьорките имаше няколко момичета, облечени като пажове, с много хубави крака. Не бях видяла стареца с камбанките; стоеше неподвижен, свит в ъгъла, и толкова грозен, че плашеше. Почувствах се зле: усещах тежест в гърдите, все едно ми бяха сложили там нещо, което не ми позволяваше да дишам. Не знаех какво ми става. Стори ми се, че челото ми е покрито със студена пот и се уплаших да не съм болна. На сцената един господин с бели коси, излязъл от релси, се караше на мъжа, който беше пял в началото. Затворих очи, уморена да гледам, и осъзнах, че си пипам ухото, все едно ме дразнеше. Не знам защо се засраших от себе си. Свалих ръката си до брилянтената огърлица. Мъжът с брадичката се смееше гръмогласно. Бих желала да видя онази част, която разплакваше Мария-Синта, когато старецът минава и влачи чувала с дъщеря си, но не издържах повече и си тръгнах, когато лампите светнаха и всички ръкопляскаха. Преди да си тръгна, разгледах всичко: гроздовете от лампи, които даваха блясък на петте позлатени парапета, кръглите картини на тавана, големия полилей по средата, червената завеса, която се отваряше и затваряше. Марти и жена му бяха станали и с гръб към парапета разговаряха с едни дами и господа. Там вътре нямаше нищо, което да чувствам като свое, а навън имаше улици и въздух.

Излязох с палто в ръка и никъде не видях колата си. Застанала на входа, усещах погледите на пазачите, които пробиваха дупка в кожата на гърба ми, сякаш бяха допрели върха на запалена цигара. Повървях малко нагоре и после надолу и накрая прекосих Ла Рамбла. До едно кафене видях колата, а в кафенето Микел седеше на една маса пред халба бира. Стана бързо и ме попита къде отивам толкова рано. Отговорих му, че и аз искам да пия бира. Хвърли един поглед наоколо и каза, че е по-добре да отидем в друго кафене, в онова бих привлякла прекалено много вниманието. Беше вярно: на такава ярка светлина и сред толкова много лица, които ме гледаха, се засраших от червената си рокля с ресни от мъниста от горе до долу, от твърдата коприна на палтото и от чантата със златна мрежа и диаманти и рубини на закопчалката. Влязох в колата и казах на Микел да кара до Рамбла де Каталония и да спре до първата липа.

Свалих си диадемата. Когато спря, Микел ме попита дали искам да отида да пия нещо, а аз му казах не, да ме чака на „Диагонал“, тъй като исках да отида до там пеша и сама. И тръгнах да вървя. Нощта беше тъмна, а аз приличах на капка кръв. Вървях бавно и леко се полюлявах, защото ми беше приятно да усещам докосването на ресните. Беше ми минало онова неразположение, което чувствах в Лисеу. Под липите се чувствах като у дома си. Представих си изненадата на Марти, когато види мястото ми празно. Дося ми се да се въртя бързо с разперени ръце, както когато бях малка, за да видя как земята се върти. Но идваха хора и останах неподвижна. Изчаках да минат. Като минаха, ми се стори, че ми се вие свят, и седнах на една пейка. „Може да ви простине матката“, беше ми казала преди много години онази жена от гостилницата, когато ѝ разказах, че седя на каменните пейки по улиците. Минаха две-три коли, като вдигаха много шум и когато отминаха, чух един глас много близо да казва: „Сесилия“.

XLIX

Закрих закопчалката на чантата с ръце от страх да не ми я вземат. Гласът попита: „Не ме ли познаваш?“. Обърнах се едва и видях седнал до мен един мъж, когото в онзи момент си помислих, че не съм виждала никога. Бузите му бяха изпити и изглеждаше като току-що излязъл от някое гробище, с угаснали очи, заобиколени от черни кръгове като на мъртвец. Отстрани на челото имаше много голямо тъмно петно. Попита дали наистина не го познавам и без да дочака да му отговоря, с глух и дрезгав глас, като че ли се притесняваше, че трябва да го казва, каза, че е Козме. Не се чуваше нито шумолене на листо. Беше започнал да говори тихичко, сякаш се молеше, но скоро повиши глас и заприказва за това, което е изстрадал. Каза ми, че сигурно е имало мъже, които са ме обичали, и мъже, които са знаели как да ми го кажат, но от всички най-много ме е обичал той. Гласът му трепереше, сякаш се затрудняваше да излезе отвътре, а на мен ми се искаше да ме заровят, та земята да заглуши онзи глас... Знаел какво се случва с мен, било единственото, което искам да знае: какво правя, как живея, с кого живея. Ако съм се била оказала притисната до стената в някой момент на нищета, той би ми казал да не се тревожа. Работил, забогатял, имал най-добрия хотел на крайбрежието и не знаел какво да прави с парите, които печелел в изобилие. Още живеел в гостилницата, с покритата веранда и коритото за пране, и с гравюрата с коня и масата под нея. Както винаги. Пазел увита в копринена хартия роклята от черен сатен, която носех в нощта на Сант Жоан. Обърнах се с лице към него и видях блесналия кучешки зъб. Пазел също и медальона с глава на старовремска дама. Ако съм искала да се уверя, че всичко, което казва, е истина... Приближаваше се към мен, сложи ръка на кръста ми и аз се свих. Гледаше ме, както някой умрял от глад гледа маса с вкусни ястия. Отдръпнах се. Полата ме стягаше и сигурно някоя ресна се беше скъсала, защото, като сложих ръка на камъка, няколко мъниста се забиха в дланта ми. Не знаех какво да направя, нито какво да кажа и усещах някаква тежест в стомаха, като че бях глътнала камък. Помълча

известно време: беше свалил ръка от кръста ми и когато вече си мислех, че е казал всичко, заприказва отново.

Седеше навел глава и като че ли не разговаряше с никого. Не знам какво каза; поискал да го види; за да не ме кара да страдам, никога не ми е говорил за това. Детето, което сме имали — усетих бузата ми да изтръпва, сякаш я бяха полазили мравки — било момиченце. Докторът му казал да не го оплаква, щял да има други деца. Види се, излязъл от клиниката като зашеметен и трябвало да се подпре на входа от вълнение и колкото и да опитвал да не мисли за детето, през целия път го виждал. В гостилницата прекарал една безсънна нощ. Когато съм се върнала, вече възстановена, всеки път, когато ме поглеждал виждал онова дете, умряло преждевременно, което ни свързвало, защото било произлязло от нас, а когато разбрал, че „Довиждане, Сесилия“ е завинаги, поръчал на свой приятел рисунка на големичко момиченце в цвят сепия; обяснил му как го иска, с къдрави коси и седнало, и го помолил под рисунката да сложи моето име с красиви букви. И каза, че като някаква мистерия онова момиченце от рисунката, което го нямало, приличало малко на мен; сякаш в рисунката аз, която съм била негова жена, съм се превърнала в негова дъщеря. Казал да му сложи обеци: две малки халки. И гривничка... Камъкът в стомаха ми натежаваше и мънистата се забиваха в ръката ми, исках да си тръгна, а не можех. Сложил онази рисунка в овална рамка със стойка и я държал на масата под коня, а всяка нощ, когато му омръзнело да прави сметки, седял и я гледал. Лактите му бяха на коленете, а коленете разкрачени; гледаше в земята, все едно бе изпуснал нещо и го търсеше, говореше много бавно, момиченцето от рисунката било с ръце в скута и носело рокля с плисирана пола и обувки с панделки.

Млъкна и може би защото не ме гледаше, изчистих с ръка мънистата от пейката и без да съзнавам, станах. Вървах така, както се върви в сънищата и трябва да бях изминала петдесетина крачки, когато не знам защо ми се стори, че ме следят. Без много да му мисля, прихванах полата си и се впуснах да тичам. Падна ми едната обувка, спрях се да я обуя и се възползвах да погледна надолу по улицата. Един господин и една госпожа се бяха спрели с лице към мен, а няколко момчета разговаряха, седнали на една пейка. Не се виждаше никой друг: ярка светлина идваше откъм ъгъла, а двете редици с липи

постепенно се събираха. На „Диagonal“ се качих в колата и когато бях в състояние да говоря, казах на Микел, че не искам да отивам в апартамента, да ме закара в моята къща. Отпуснах се назад, после седнах както е редно, отворих прозореца, за да подишам свеж въздух, и с ръце на уста затворих очи, защото къщите и дърветата, които отминаваха от двете страни, ме замаяха.

Колата обърна на площадчето и след като слязох, Микел ме попита дали не ме е страх да прекося градината сама. Казах му, че току-що съм загубила всякакъв страх. Колата направи още един кръг и си замина. Бавно отидох до беседката, седнах на една пейка и запуших цигара със затворени очи. Когато остана половината, я хвърлих в потока. Усещаше се миризма на зеленина. Небето беше много черно и всяка звезда беше като лилия. След това не си спомням нищо: стоях на балкона на верандата с чело опряно о стъклото и трябва да съм стояла дълго време така, защото започваше да се развиделява. Изтегнах се облечена на леглото и заспах. Като се събудих, се чувствах зле и за да оправя лошия вкус в устата си, отидох да си направя чаша силно кафе. Докато не влязох във ваната, не се почувствах по-добре: с палеца на крака запуших дупката на кранчето и опръсках всичко. Водата образуваше малки вълнички, които стигаха до раменете и врата ми, а аз ритях с крака, за да не изчезнат. И нямах никакво желание да излизам от водата.

Върнах се в леглото загърната в хавлия, но преди да си легна, взех роклята, която бях оставила на един стол, и отидох да я закача. Навсякъде по чаршафа имаше разпръснати мъниста и взех да ги тупам почти машинално. Няколко паднаха на земята, а много подскачаха и пак падаха върху чаршафа; други се криеха в гънките. Взех един лист хартия от нощното шкафче, направих фунийка и почнах да ги събирам. Първо тези от леглото. После онези от земята, на колене. Приличаха на бонбончета...

L

... като онези, които ми даваше нощният пазач, когато бях малка. Легнах си, но не останах дълго в леглото. Облякох се и още си спомням, че когато вече бях в градината, трябваше да се върна, защото си бях забравила чантата и нямаше да мога да взема такси; спомням си и всичко, което направих, докато узная къде живее старецът, и колко време стоях, преди да се реша да позвъня на вратата на къщата му. Като гледах хилавото мушкато на прозореца, го попитах дали не си спомня, че ме е намерил. Гледаше ме и аз го гледах, беше много стар, като онзи старец с букета рози, и седеше до прозореца в костюм от рипсено кадифе — една линия навън, една навътре — с разкопчано горно копче на ризата, със смъкнати вълнени чорапи, рошави вежди, очите му, които все още блестяха, на цвят между лешник и тъмнозелено — като на стареца с розите, — не преставаха да ме гледат и се опитваха да си спомнят. Взех ръката му и прокарах върха на пръста му по трапчинката на бузата си: „Аз съм, Сесилия, не си ли спомняте?“. Не беше лесно да узная къде живее, бях обиколила половин Барселона, за да разбера, съседите от къщата, в която беше живял, когато бях дете, можаха да ми кажат много малко — едните не знаеха нищо, другите си спомняха, че живеел в Сантс^[1] със сина си, но не знаели къде и че не се спрял, докато не успял да отиде да живее при дъщеря си, тъй като тя живеела в квартала, където той служел като нощен пазач. А градинарят, който беше първият, когото потърсих, защото живееше отсреща, бил умрял преди години и там, където някога беше цветната градина, сега имаше гараж. Но синът му също беше градинар и старецът с розите работеше за него. Седеше на едно стъпало на входа, по-сбръчкан от стафида, с половин цигара изцапана от слюнка в единия край на устата, а когато вече си тръгнах и си мислех, че е минало прекалено много време от всичко онова и никой вече не си го спомня, ми каза, че знае къде живее синът на стареца; успях да отида при него веднага, заварих го да обядва и ми каза къде живее сестра му и че баща му живее при нея, и така, от един на друг...

Попитах го дали си спомня, че ме е намерил. С глава казваше „Не“, сякаш наистина не помнеше нищо, но ми се стори, че очите му се пълнят с вода, която не знам откъде идваше, понеже никога не съм знаела откъде излизат сълзите, и неочаквано ми каза да си вървя, били мъртви, да си вървя.

Къщата беше много светла, боядисана в розово, леглото беше желязно и над леглото имаше изображение на Светото Христово сърце, обгърнато от светлина с шафранов цвят, който по краищата преминаваше в цвят на сяр. Старецът приличаше на умрял и след дълго мълчание, с глас, който идваше отдалеч, каза, че аз съм плачела, а кучето вече било съвсем близо. Светото сърце беше с вдигната ръка, с два пръста, протегнати за благословия, а туниката му беше разкъсана като илик, за да може да се вижда сърцето, увенчано от пламъци. Докато гледах Светото сърце, старецът ме попита защо съм дошла и като че ли ми се караше, като че ли никак не му беше драго да ме види. Щях да му разкажа, че преди много време имах дете... че ми се скъса една ресна с мъниста, а мънистата... Но си помислих, че няма да го разбере, и не му отговорих. И за да кажа нещо, понеже не знаех какво да му кажа, му говорих за господин Жауме и за госпожа Магдалена. Тогава, с очи, изпълнени с невинност, ми каза, че е сменил къщата, били ме оставили на стъпалата пред къщата на госпожа Риус, но той си помислил какво ще прави госпожа Риус, чиито синове вече били поотраснали, с едно пеленаче, новородено... Не знам защо го попитах дали е видял някого, дали е видял как изглежда човекът, който ме е оставил, а той ми отвърна, че в онзи миг си помислил, че е крадец и докато не ме чул да плача, си мислел, че е захвърлен пакет с крадени вещи. Тичал като сянка и когато вече бил далеч, на ъгъла, се превил, сякаш му се били откъснали бъбреците. Повръщал. Но разбрал това по-късно, защото, ако аз не бях се разхленчила и той не бе видял кучето, щял да го догони — понеже е по-добре да хванеш крадеца, отколкото да прибереш откраднатите вещи — но ме чул, видял кучето и изтичал да го подплаши, за да не ми направи нещо лошо.

Чух стъпки и дъщеря му влезе с чаша и кана. „Липовият чай“ — каза. Попита ме дали искам и отвърнах „Да“. Обясни ми, че баща ѝ толкова бил свикнал да будува нощем, че ако не пиел липов чай следобед, не можел да заспи. Отговорих ѝ, че сигурно му е мъчно за звездите. Той каза „Не“ като поклати глава и прошепна: „Уханието на

цветя“. После добави, че му е студено и ме помоли да му подам една бяла копринена кърпа, която беше сгъната до леглото. Взех я и ми се искаше да му я сложа, но той бързо ми я взе, нави я, сложи си я на врата и напъха краищата в ризата. Всичко миришеше на болник, а аз никога не се бях чувствала по-добре. Докато пиеше липовия чай, ми разказа как един ден си помислили, че съм излязла на улицата и съм се загубила, понеже дълго време не ме виждали и ме търсели из цялата къща, докато на господин Жауме не му дотрябвал някакъв инструмент и не ме намерил в бараката за инструменти, седнала върху куп чували и с молитвената броеница на госпожа Магдалена окичена като огърлица; през откренатата врата ме видял как от време на време целувам кръста. И това ги накарало за карнавала да ме маскират като монахиня. Било грешка, защото после винаги съм искала да ходя облечена като монахиня и когато ми събличали костюма, съм викала, че ми е студено на костите и на главата.

На дъното на чашата имаше няколко листенца от липа. Аз бърках захарта с лъжичката, а той ме гледаше като омаян. Каза ми, че ако си спомня вкуса на липата, която съм пила като малка, ще видя, че тази нищо не струва. Някогашният липов чай го берял от липата в градината на къщата, където живял толкова години, и градинарят все му казвал, че никога не бил виждал като оная липа, сигурно е била на повече от двеста години и се издигала два етажа над покрива. Разстилал един чаршаф на земята, ако паднат цветчета, да не се изцапат и когато идвал за заплатата, и ми носел бонбонки, винаги ни донасял и торбичка липа. Млъкна, сякаш искаше да си спомни нещо и ми каза, че фустата, която съм носела с костюма на монахиня, я била ушила неговата жена, която била шивачка на бельо, с корсет с дипли от една нишка. Попита ме дали ми харесва липовият цвят и не знаех какво да му отговоря. Каза ми, че е много хубав цвят: няколко цветчета в лъжичката, кипваш ги и те приспиват. Погледна към прозореца и каза, че още не е свикнал да не живее нощем, да не вижда хора, умиращи за сън, да влизат в къщите си. И толкова много ключове, с които се отварят толкова много врати... А аз, много тихичко и бавничко го попитах дали си спомня как е изглеждал. Малко учуден ме попита: „Кой?“. А аз отвърнах: „Човекът, който ме е оставил на стълбите на портата“. Помълча известно време, очите му като стъклени, и когато вече си мислех, че дори не си спомня какво съм го

попитала, повтори, че било сянка, която тичала; когато ме видял, веднага си помислил, че са ме изоставили и ме взел на ръце, боял се да не ме изпусне и ме притискал, а аз съм плакала като котенце, понеже гласчето ми било слабо, затваряла съм и съм отваряла очи, гледала съм, а може би не съм виждала нищо. Веднага си помислил, че те ще ме харесат. Когато им носел цветя на гробищата, бил доволен. Още помнел първия път, когато отишъл. Спомнял си го толкова добре, че ако затворел очи, виждал всичко отново така, както го видял тогава. Вървял нагоре по улицата сред другите хора; много от тях носели букети от морави перуники, а някои — китки с безсмъртничета. Тъй като бил изморен от изкачването, се обърнал и видял още хора с букети с морави перуники, от онези, дето приличат на пеперуди, и светлината на дъждовния следобед, и улицата, която се изкачвала нагоре, но най-много по вина на очите му, които вече били старешки, онази улица му се видяла като някаква река от морави вода, която върви нагоре. Винаги им носел хризантеми или бели рози, никога не им занесъл карамфили. А в онзи първи ден, когато бил в гробището, не могъл да намери нишата. Търсел името и докато го търсел, си мислел за онова, което му били разказали, че последният лекар, за да е сигурен, че си мъртъв, ти пробожда сърцето между ребрата, защото много пъти погребвали хора, които още били живи. Попитал един мъж, който, качен на стълба, сменял цветята на най-високото, дали знае къде е нишата, която търси, а мъжът му казал да пита господина, който стоял на входа и имал книга, където всичко било написано. Господинът на входа веднага му казал улицата и номера. Оставил цветята и си тръгнал. Мислел си за мен като съм била малка и съм имала онази толкова досадна мания да искам да бягам. После ходел в гробището заради двамата, докато не разбрал, че мъртвите не били в гробището. Каза, седнал на онзи стол, че понякога се виждал като мъртвец: излизал от гробището изпънат най-отгоре в една каруца и между краката си виждал ушите на конете, усещал аромата на цветя, понеже каруцата летяла на три педи от земята и винаги било пролет, всички ухания от градините прониквали през ноздрите му. „И след много години — каза — вече не ходиш с каруцата, вървиш по улиците като някоя изгубена душа и правиш това, което си правил приживе, а ако мъртвите имаха плътно тяло като нас, нямаше да можем дори да пресечем улицата...“ Погледна към мен, сякаш изведнъж осъзна, че го

слушам, и с глас, който като че не беше същият, ми каза, че ги утешавал, както можел, казвал им, че манията да бягам дошла от онази птичка, която, като сме я преместили от ловната клетка в клетката, където да живее, два дни и две нощи удряла с клюн между железните пречки, за да ги разшири и да отлети. Намерили я с корема нагоре и с глава върху цинка, а около клюна ѝ имало кръв. Аз съм занесла празната клетка до леглото си, сложила съм вътре един камък и съм казвала, че птичката е вътре в камъка. Види се, била съм много странна. От историята с птичката съм разбрала, че всичко умира и понеже когато казваха, че някой е починал, хората се обличаха в черно, съм искала да ме облекат в черна рокля и съм питала дали като погребват хората им заравят и главите, и съм си държала главата, сякаш съм се бояла да не падне на земята. Онази мания ме държала дълго време, колкото другата — да не давам да ми съблекат расото на монахиня, и съм казвала, че не искам да ми заравят главата, за краката и ръцете ми било все едно, но за главата не: да ми я отрежат, да я сложат в една кутия и да я пазят завинаги... След като съм си отишла, почти никога не говорели за мен, но държали всичко така, както било, когато съм си тръгнала, а госпожа Магдалена оправяла леглото всяка сутрин и сваляла покривката му всяка нощ. Не пожелали да направят нищо, за да ме намерят. Казали, че ако ми се случело някакво нещастие, щели да ги уведомят, а ако съм си била тръгнала, за да не се върна — да си вървя, не искали да оставам с тях насила. Постепенно взели да говорят за мен така, сякаш още съм при тях: че ям малко, дали ми харесват пресните бадеми и черните череши, че ми се повдига. Един ден се скарали заради една шнола — трябва да е била онази, която ми бе подарил Еузеби — и после я вземали и я криели един от друг и сякаш си мислели, че който държи шнолата може да ме накара да се върна, като я стиска силно. Когато престанали да говорят за мен, господин Жауме наредил да качат леглото му в куличката и се затворил там, а тя живеела долу сама с котките, понеже котките — които господин Жауме и аз бяхме успели да уплашим и да прогоним от къщата, като викахме от покрива, хвърляхме кофи вода в градината и излизахме с парцал, завързан на дръжката на една метла и го развявахме — малко по малко се връщали. Господин Жауме все още излизал някоя нощ да му даде стола^[2], но все по-рядко, защото откакто се затворил в куличката, го оставял до портата и той трябвало да влиза

да си го взема. Казвал му, че кремове му не растели заради котките. Починал в куличката — той и големият син на госпожа Риус го свалили на ръце, вързан за един стол. Синът на госпожа Риус вървял отпред, а той отзад, за да му тежи по-малко. Когато тя останала сама, всички си мислели какво ли ще прави сега; качила се да живее в куличката като него. Къщата остарявала и понякога изглеждало, че няма да може да издържи повече. Докато бил жив, господин Жауме все още замазвал течовете, но накрая ги зарязал, защото, ако излезел да се разходи, тя се качвала на покрива и с чука разваляла всичко, което той бил направил.

Потърка си окото, понеже много дълъг косъм, израснал от едната му вежда, беше влязъл вътре, а аз погледнах кошничката за шиене, която беше до стола ми, и сред макарите и кълбетата видях да се подава върха на ножица. Слънцето, което първо стигаше само до краката на леглото, вече се беше вдигнало до възглавницата. Каза, че когато госпожа Магдалена останала сама, изглеждало, че отивали още повече котки и вдигали много шум, особено нощем. Никой не смеел да каже нищо, но за да ги накарат да млъкнат, съседите, които живеели до къщата на госпожа Риус, от време на време им носели храна и я оставяли до сандъчето с перуниките. Изведнъж им се сторило, че няма толкова много котки и когато тези с храната казали, че вони, тръгнал слух, че тя държи котките в къщата. Когато умряла и влезли вътре, видели дупка на тавана на кухнята, толкова голяма, че се виждало небето, а плочите на пода в цялата къща били разлепени, понеже, види се, толкова много валяло вътре, че подът се размекнал. Не проумявали как е успявала да прекосява покрива всеки ден, за да отиде до куличката, без да пропадне цялата къща. На долния рафт на шкафа в кухнята имало няколко голи кокала и две мъртви котки. Изглежда, тя ги е убивала. Намерили поне една дузина на дъното на пресъхналия кладенец. Вонята идвала от там. Пари, разбира се, не им останали. Тези, които били ипотекирани къщата им, от години не получавали дължимите плащания, но били разбрани хора и изчакали тя да умре, за да вземат къщата. Къщата не удържала дълго. След два месеца отишъл багер и с един замах отнесъл всичко. Включително лимоновото дърво. И като се приведе напред, ме попита: „Не си ли спомняш лимоновото дърво?“. Сякаш го виждах. Една нощ, когато бях на шест-седем години, вятърът прекърши един клон и рано сутринта ме пратиха да

купя лико от килимаря, за да завържат клона и да увият раната. Той и господин Жауме подпрели клона с една вила и като го притиснали, го долепили до големия клон. Стояли дълго време хванати за вилата и чакали, а аз не се връщах и когато се върнах, не носех лико. Казах, че килимарят още не бил отворил и съм чакала, докато отвори. Но жената на бакалина вече им беше казала, че ме е видяла по средата на трамвайните линии, приближила се и ме попитала какво правя, а аз съм ѝ отговорила, че не разбирам защо линиите са разделени там, където съм аз, а се събират в края. Господин Жауме искаше да ме убие. За щастие мина момчето на едни съседни съседни, пратиха го да купи ликото и успяха добре да превържат клона към другия. Клонът оцеля и раждаше лимони с толкова, ако не и с повече сок от клоните, които не бяха пострадали... Носел цветя и на двамата всяка година, докато не го пенсионирали от службата му като нощен пазач, понеже никога не му е харесвало да протяга ръка към децата си. Тогава разбрал, че мъртвите с времето бягат от гробищата.

Отново си потърка окото и каза, без да ме гледа, че мъртвите образували облак от любов, защото любовта... Попитах го любовта какво? Имах желание да му вдигна чорапите; виждаше се част от крака му с моравя язва, а тъканите сигурно вече не можеха да се възстановят. Виждах го така, както той казваше, че се вижда, изопнат в летяща каруца с черни коне, из улиците, които знае наизуст... Би ми харесало — помислих си — след това в нишата да сложат и мен, неговите кости скътани в ъгъла, за да се поберат и моите, и може би през нощта ще бъдем един пламък и ще вършим лудории по пътеките на гробището и под онези ламаринени теменужки, боядисани в жълто и мораво, или пък ще си стоим кротко, затворени в спомена на някой човек. Отново потри окото си, а аз погледнах слънцето, което вече се катереше по горния край на леглото, и му казах, че ще наредя мушката на целия прозорец, защото това, което имаше, умираше. Каза: „Не, няма да може да вижда хората, като минават“. Тогава му казах, че ще му купя пуловер, да ми каже кой цвят му харесва. И пак каза „Не“, защото пуловерите му ги плетяла дъщеря му, от толкова дебела прежда, че никоя машина не можела да я изплете. Казах, че ще му купя какаду. Погледна ме малко уплашено и каза „Не“, пренасяли болести на гърлото. През смях казах: „Да, ще ви купя какаду и всеки път като идвам да ви правя компания, ще го ядосваме, за да почне да ругае, и

после ще му даваме да пие липов чай“. Разсмя се от сърце и се смееше, сякаш беше сам. Когато престана да се смее, сложи ръка на коляното ми и с лек смях ме попита: „Какво направи в живота?“. За малко да му кажа, че цял живот съм търсела разни изгубени неща и съм погребвала влюбвания, но не казах нищо, все едно не го бях чула, а той след малко отдръпна ръката си от коляното ми и ме попита дали съм имала късмет. „Виждате ли — казах, — имам звезда на дланта си“. Остана неподвижен известно време като че ли размишляваше, и ми каза малко бързо, че ще се зарадва, ако му подаря розов храст. Като онзи, който господин Жауме носел на ръце една вечер, когато докато се обличал, ни видял иззад щорите да излизаме от къщата на градинаря. От онези храсти, които градинарите оформят като топка, от които правят букети с розички и които на всеки клон винаги имат и пъпки и цъфнали розички, и цъфтежът им никога не престава. Попитах го дали има предвид онези, които дават розови розички. „Не — каза — които дават бели.“ А аз отвърнах: „Не, розови; наситено розови, когато са пъпки, и светлорозови, когато се отворят“. Огледах се наоколо, таванът изглеждаше по-висок, прозорецът по-широк и него също го виждах по-голям, сякаш докато разговаряхме, е растял, без аз да разбера. Всичко беше по-голямо, а аз по-малка. Сложих краката си на пречката на стола, подпрях лакти на коленете си, а лицето — в разперените длани. Бавно му казах: „Ще ви купя един розов храст, един пуловер, от най-дебелите, едно какаду и бонбонки... цели торби“. Взе да се смее високо и с ръка отмести от очите си два косъма, които висяха от веждата. Попитах го дали иска да му ги подстрижа. Погледна ме така сякаш не виждаше и взе да се смее. Аз също се смеех и сякаш отново ставах малка. Очите му блестяха, а бузите му бяха порозовели от толкова смях, аз виждах слънцето, което вече напускаше възглавницата и започваше да се катери нагоре към Светото сърце, и от толкова смях плачехме, и когато успя да си поеме дъх, ми каза, че той знаел на какво се смее, но аз не, и никога няма да отгатна. Отвърнах, че може би сме пияни от липовия чай, а той каза: „Да, и от бели розички, които са едни на цвят, когато се раждат, и други на цвят, когато листата им капят“. Каза, че едно лято, трябва да съм била шест-седем годишна, докарали пясък в градината и цялата градина миришела на море. Задави се и ме попита дали е останал още чай в каната. Сипах му колкото беше останало и между две глътки ми каза, че си е спомнил нещо, повтори,

че били донесли пясък, цялата градина миришела на море и миризмата на море се усещала чак на улицата. Горещината не се издържала, толкова горещо било. Звънял за стола, но не излизали. Накрая господин Жауме и госпожа Магдалена отишли да отворят и му казали: „Елате, елате веднага да видите как спи“. Оставили стола и влезли в къщата. Вратите и прозорците били отворени, нямало нито повей вятър, къщата миришела на пържена риба, а от антрето се виждала в дъното сложената маса и лампата отгоре, покрита с мрежа против комари, и всичко било много чисто, толкова чисто, че той се боял да не изцапа плочките, понеже, за да ги последва бързо, не си бил изтъркал обувките в изтривалката на входа. Спрели се пред вратата на моята стая и госпожа Магдалена им казала да мълчат, останали да слушат известно време. После и тримата влезли на пръсти и тя запалила една жълта лампичка до леглото. Аз съм била отвита, обърната гърбом и прегърнала възглавницата. Госпожа Магдалена закрила устата си с ръка и прошепнала: „Горкият ѝ съпруг, когато се омъжи!“. И се засмели. Гърлото ми било увито с бяла кърпа, защото съм имала ангина и госпожа Магдалена, преди да си легна, ми сложила една препечена филия, накисната в топъл оцет. „Ръката ти блестеше — каза, — а светлината те разделяше на две, едната половина бяла, а другата жълта.“ В съня си трябва да съм усетила нещо странно, защото съм се раздвижила и съм се обърнала с лице към тавана, все така прегърнала възглавницата, а той гледал отворената ми уста, защото винаги го притеснявала отворената уста на спящ човек. Смеели се от радост, а аз съм се събудила и съм ги погледнала като крадци; седнала съм мигновено, дръпнала съм чаршафа, който бил усукан в краката ми, за да се покрива. Тогава съм се превила и съм се разхленчила, защото единият ми крак бил изтръпнал. Държала съм си бедрото с ръце и съм въртяла глава от едната страна на другата, а той ми казал, ако мога, да опра стъпалото на стената, понякога от хладината изтръпването минавало. И трябва да ми е минало, защото изведнъж съм си легнала, отново съм прегърнала възглавницата и, види се, била съм много сърдита.

Излезли от стаята и се превивали от смях, а смехът им траял като страст. Онази вечер, между две плясвания с ръце, седнал под клона на маслиновото дърво до къщата, облегалката на стола опряна о стената,

си мислел каква радост било за тях да ме имат и да ме гледат как раста; и за бързия ход на времето, което никога не спира.

Тогава мълча доста време, замисли се и отново се засмя... Каза, че той ми сложил името. Когато бил малък, много обичал едно съседско момиче, което се казвало Сесилия. То винаги било болно и починало. Денят, когато откарали момичето да го погребват, майка му излязла на улицата отчаяна и със зачервени от плач очи, протегнала ръце и извикала два пъти: „Сесилия, Сесилия!“. Докато ме местел на другите стълби си помислил, че ще трябва да ме кръстят и ще бъде хубаво да се казвам Сесилия-Сесилия. Приближил до уличната лампа и видял, че съм момиче, понеже ушите ми били продупчени. Бил малко тревожен, извадил листче хартия от джоба си и не знаел какво да направи; оставил ме отново на земята и погледнал дали има връвчица, той винаги си носел, защото понякога му трябвала, ама точно онзи ден нямал. За щастие, лигавничето ми било закачено с безопасна игла. Написал веднъж Сесилия и когато понечил да го напише повторно, внезапно се отворил някакъв прозорец и той се изплашил. Моливът му паднал и не могъл да го намери. Откачил безопасната игла, върховете на пръстите му се намокрили от лигите по лигавничето и ми закачил лигавничето и хартийката заедно. Тъй като не се виждал никой, ме подундуркал малко, прошепнал ми „Сесилия“, а аз съм се засмяла. Тогава позвънил на звънеца и ме предал. Като се събличал, жена му се събудила и го попитала защо се прибира чак след изгрев-слънце. Казал ѝ, че е намерил едно момиченце. А тя го попитала къде. Той ѝ отговорил: „На улица «Камелия», към средата на улицата, до една порта с много посадени камелии“. Жена му, изглежда, не искала да повярва и трябвало да ѝ повтори много бавно, че призори до едни камелии е намерил едно момиченце като котенце, което ще се казва Сесилия.

Женева, октомври 1963 — декември 1965

---

[1] Квартал в южната част на Барселона. — Б.пр. ↑

[2] Нощните пазачи през онези години между обиколките на квартала, който охранявали, сядали на улицата на стол, зает от някой съсед, и насочвали обитателите на квартала къде се намират, като от време на време пляскали с ръце. — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.